

MONOGRAFIA  
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,  
RESEARCH, DEVELOPMENT #11

PHILOLOGY,  
SOCIOLOGY AND CULTUROLOGY

Rotterdam (The Netherlands)

*29.11.2018 - 30.11.2018*

U.D.C. 316+8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Z 40

**Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.**

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(30.11.2018) - Warszawa, 2018. - 154 str.

**ISBN: 978-83-66030-66-4**

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Nakład: 80 egz.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2018

**ISBN: 978-83-66030-66-4**

**Redaktor naukowy:**

**W. Okulicz-Kozaryn**, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

**KOMITET NAUKOWY:**

**W. Okulicz-Kozaryn** (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

**С. Беленцов**, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

**Z. Čekerevac**, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

**Р. Латыпов**, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

**И. Лемешевский**, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

**Е. Чекунова**, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

**KOMITET ORGANIZACYJNY:**

**A. Murza** (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

**A. Горохов**, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

**A. Kasprzyk**, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

**A. Malovychko**, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

**S. Seregina**, independent trainer and consultant, Netherlands;

**M. Stych**, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

**A. Tsimayeu**, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

**Recenzenci:**

**L. Nechaeva**, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

**М. Ордынская**, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛИЧНЫХ МЕСТОИМЕНИЙ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ**

Лазарева А.Н., Булгакова Г.Р. .... 7

**ТЕАТР ПРЕДМЕТНЫХ КУКОЛ КАК СРЕДСТВО ВОСПИТАНИЯ И РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ РЕБЕНКА**

Лазарева А.Н., Ишкильдина З.К. .... 8

**ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ**

Будник О.Г., Бабенко О.В. .... 12

**К ВОПРОСУ ОБ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ПЕСЕННОГО АУДИОМАТЕРИАЛА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ**

Бричева М. М., Берсирова С.А., Нещеретова Т. Т., Сасина С.А. .... 15

**ПЕРЕКЛАД ЖАРТІВ: КОМПЕНСАЦІЯ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ПРИЙОМ**

Крижня К. А., Сидорук Г. І. .... 19

**АМЕРИКАНСЬКИЙ СЛЕНГ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА КІНО**

Полянська Д. В., Сидорук Г. І. .... 23

**ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ДІЛОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ**

Сидорук Г.І., Щербина Н.В. .... 28

**ХУДОЖНЬО-СВІТОГЛЯДНА ПАРАДИГМА ПОЕМИ «РОКСОЛАНІЯ» СЕБАСТЯНА КЛЕНОВИЧА**

Щелкунова О.С. .... 32

**СПОСОБИ ТА ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ**

Єрема А.С., Сидорук Г.І. .... 37

**РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДНОСИН У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ**

Будник О.Г., Бабенко О.В. .... 43

**ANALYSIS OF ALLUSION ON THE MATERIAL OF THE DAILY MIRROR**

Horokhova I.V., Nadirova R. .... 46

**STYLISTIC FEATURES OF COLOR-BATHED EPITHETS IN MARKUS ZUZAK'S NOVEL «THE BOOK THIEF»**

Федькова І.А. .... 52

|                                                                                                                                 |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>КОММУНИКАТИВНОЕ ПОВЕДЕНИЕ МАСКУЛИННОЙ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ НА МАТЕРИАЛЕ ВИРТУАЛЬНОГО БРАЧНОГО ДИСКУРСА НЕМЕЦКОЯЗЫЧНЫХ СТРАН</b> |     |
| Великая И.О., Быкова Ю.О. ....                                                                                                  | 55  |
| <b>ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАХОВОЇ МОВИ ГУМАНІТАРНИХ НАУК</b>                                                       |     |
| Дудок Р., Висоцька О. ....                                                                                                      | 65  |
| <b>THE FORMATION AND FUNCTIONING OF SEMANTIC NEOLOGISMS IN THE SPHERE OF INTERNET COMMUNICATION</b>                             |     |
| Dziubina O. I. ....                                                                                                             | 74  |
| <b>ЕПІТЕТИ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ОЦІНКИ В АНГЛОМОВНОМУ РЕКЛАМНОМУ ТЕКСТІ</b>                                                       |     |
| Дячук К.С., Сидорук Г.І. ....                                                                                                   | 76  |
| <b>ПЕРЕДАЧА ЗВУКОВОГО СИМВОЛІЗМУ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ</b>                                                                         |     |
| Моїсеєнко К. О., Сидорук Г. І. ....                                                                                             | 80  |
| <b>О СОЗДАНИИ ЗАДАНИЙ ДЛЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ</b>                                                        |     |
| Пастушенко О.А. ....                                                                                                            | 84  |
| <b>ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ</b>                                                                           |     |
| Гаць А.К., Деркач Ю.С., Колесник М.Ю. ....                                                                                      | 86  |
| <b>ШЛЯХИ АСИМІЛЯЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ</b>                                                               |     |
| Жеребченко Я. О., Сидорук Г.І. ....                                                                                             | 90  |
| <b>ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ</b>                                          |     |
| Кондратенко Ю.В., Колесник М.Ю. ....                                                                                            | 93  |
| <b>ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ</b>                                          |     |
| <b>ЕМОЦІЙНА ЛЕКСИКА СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ</b>                                                                                 |     |
| Дяченко М.П., Глотова М.А., Півень О.Б. ....                                                                                    | 96  |
| <b>НІМЕЦЬКОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ТА ІСТОРІЯ ЇХ ПОЯВИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ</b>                                                         |     |
| Півень О.Б. ....                                                                                                                | 100 |

|                                                                                                                                                                                  |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ<br/>МОВИ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ</b><br>Барабаш А.О., Козюк О.В., Півень О.Б.....                                              | 103 |
| <b>ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУФІКСА –<br/>НУ- (-ОНУ-) ЯК ЗАСОБУ ВИРАЖЕННЯ СЕМЕЛЬФАКТИВНОСТІ В<br/>СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ</b><br>Вакалюк І. В..... | 107 |
| <b>УСТАЛЕНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ТА СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ:<br/>ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ</b><br>Гаженко Н.В., Сидорук Г.І. ....                                                                   | 115 |
| <b>АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ЕТИКИ</b><br>Книш І.С., Сидорук Г.І. ....                                                                                                   | 120 |
| <b>ПЕРЕКЛАД ДІЛОВОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ</b><br>Сидорук Г. І., Данько А. О.....                                                                                                   | 124 |
| <b>СПОСОБИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ</b><br>Конончук І.В., Єсипенко Р. О. ....                                                                                                        | 127 |
| <b>ПЕРЕКЛАД БІБЛІЙНИХ ТЕКСТІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ</b><br>Конончук І.В., Муравська У.П. ....                                                                                         | 132 |
| <b>СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ФАТИЧНИХ<br/>МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ ЖАНРУ ІНТЕРВ'Ю В УКРАЇНСЬКОМУ<br/>ПЕРЕКЛАДІ</b><br>Тищенко А. М. ....                                        | 134 |
| <b>ЛАКУНАРНІСТЬ АНГЛОМОВНОГО ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ ЯК<br/>ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА</b><br>Цимбал К.О. ....                                                                        | 138 |
| <b>ДО ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ<br/>ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ</b><br>Труфанова В. О., Сидорук Г. І. ....                                                          | 142 |
| <b>ПСИХОЛОГІЗМ У ТВОРЧОСТІ В. ВУЛЬФ</b><br>Висоцька О. ....                                                                                                                      | 146 |

## ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛИЧНЫХ МЕСТОИМЕНИЙ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

---

**Лазарева А.Н.**

студент Стерлитамакский филиал Башкирского государственного университета

**Булгакова Г.Р.**

кандидат педагогических наук, Доцент

Стерлитамакский филиал Башкирского государственного университета

---

**Аннотация:** *Личные местоимения в английском языке играют важную роль. Они помогают людям избежать тавтологии, сделать их речь более красивой, грамотной и логичной. Личные местоимения делятся на две группы: местоимения, которые использованы вместо существительного и в предложении являются подлежащими, и местоимения, которые использованы вместо существительного и в предложении являются дополнением.*

**Ключевые слова:** личные местоимения, лингвистика, грамматика, предложение, слова.

«Лингвистика – наука о языке, языкознание» [1, 414]. В рамках данной науки из раздела грамматики мы изучим тему: «Употребление личных местоимений в английском языке». «Грамматика – совокупность правил об изменении слов и сочетании слов в предложении» [1, 181]. Эта тема актуальна в нашем современном мире, ведь через язык передаётся культура народа, и, чтобы как можно лучше понять других людей, в первую очередь необходимо изучить их язык.

Знакомство с английским языком можно продолжить с изучения личных местоимений, которые просто необходимы в нашей речи.

«Местоимение – одна из частей речи – слово, указывающее на имя и приобретающее значение определен-

ного предмета, качества или числа в зависимости от содержания данной темы» [1, 445]. Личные местоимения (Personal Pronouns) в английском языке могут быть использованы вместо существительного, который в предложении является подлежащим и вместо существительного, который в предложении является дополнением, это зависит от места и его употребления.

Местоимения, выполняющие в предложении роль подлежащего, являются субъектами, потому что они выполняют действие, к ним относят местоимения такие как I (я), we (мы), you (ты/вы), he (он), she (она), it (это/оно), they (они) [2, 727, 526, 426, 562].

В английском языке, в отличие от русского, местоимение I пишется всег-

да с заглавной буквы, не смотря на его положения в предложении.

Также в английском языке нет разграничений между ты и вы. Эти два русских местоимения сливаются в одно английское местоимение you, которое употребляется при общении как со знакомыми людьми, так и с незнакомцам, еще you говорят не только одному человеку, но и нескольким людям.

Местоимение it может заменять фразы и предложения, также данное местоимение можно использовать, когда люди говорят о погоде, дне, времени, дате, животных и расстоянии.

Примеры употребления:

I'm going to the movies with my friends today – Сегодня я пойду с друзьями в кино

The performance went well, because I seriously prepared for it – Выступление прошло хорошо, потому что я серьезно к нему подготовилась.

We enjoy Sunny weather – Мы радуемся солнечной погоде

You really beautiful – Вы/ты прекрасна

He is really upset – Он действительно расстроен

Yesterday she came to work on time – Вчера на работу она пришла во время

It is a beautiful starry sky – Это прекрасное звездное небо

They were great tonight – Они сегодня выступили великолепно

Местоимения, выполняющие в предложении роль дополнения, являются объектами, так как на них направлено действие, к ним относят ме-

стоимения, такие как me (меня/мне/ мной), us (нас/ нам/ нами), you (тебе/ тобой/ вас/ вам/ вами), him (его/ему/ им), her (её/ей), it (это/оно), them (их/ им/ими) [2, 519, 532, 684, 458, 726, 480].

Местоимения you, it относятся и к первой, и ко второй группе, потому что в зависимости от их значения они могут выполнять роль подлежащего и дополнения.

### Примеры употребления:

Please explain to me the job – Объясните мне, пожалуйста, это задание

Parents are proud of us – Родители гордятся нами

I'll come to you tomorrow – Я приеду к тебе завтра

His style of dress is peculiar – Его стиль в одежде своеобразный

It was her favorite toy – Эта была её любимая игрушка

Изучение употребления местоимений в английском языке, помогут людям избежать тавтологии, сделать их речь более красивой, грамотной и логичной. Когда человек использует местоимения, он должен понимать, что без конкретного контекста, значение местоимений в предложениях может быть не так понято. Ведь во многих случаях местоимения употребляют для замены уже ранее названных предметов, лиц, признаков.

### Используемая литература:

1. Ожегов С.И. Словарь русского языка. – М.: ОНИКС, 2008. – 1199 с.
2. Хинтон Дж, Байков В. Англо-русский, русско-английский словарь. – СПб: «Диамант», 1997. – 735 с.

## ТЕАТР ПРЕДМЕТНЫХ КУКОЛ КАК СРЕДСТВО ВОСПИТАНИЯ И РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ РЕБЕНКА

**Лазарева А.Н.**

студент Стерлитамакский филиал Башкирского государственного университета

**Ишкильдина З.К.**

кандидат филологических наук, Доцент

Стерлитамакский филиал Башкирского государственного университета

**Ключевые слова:** театр предметных кукол, творческие способности, игра, учеба, внеклассные занятия, кукла, герои, художественные произведения.

Все мы знаем, что в учреждениях дошкольного образования главным видом деятельности является игра. Благодаря ей ребенок познает окружающий его мир, усваивает элементарные общественные навыки, реализует свой внутренний потенциал. Школа же имеет иную специфику обучения, воспитания и развития личности.

Придя в начальное звено, ученику тяжело перестроится от одного вида деятельности на другой. Как же сделать так, чтобы выработать у ребенка желание учиться? Один из вариантов решения этой проблемы – это реализация тесной взаимосвязи учебы и игры. При помощи такого приема ребенок менее болезненно воспримет переход на следующую ступень образования, где основным видом деятельности становится учеба. И таким помощником могут стать внеклассные занятия в театре предметных кукол.

Как бы дети не менялись под влиянием современного общества, они все равно остаются детьми, которые лю-

бят фантазировать, играть, веселиться, в общем, показывать все, на что они способны. И почему бы это рвение не направить в нужное русло? В соответствии с Федеральным государственным образовательным стандартом начального общего образования на ступени начального общего образования должно осуществляется «...духовно-нравственное развитие и воспитание обучающихся, предусматривающее принятие ими моральных норм, нравственных установок, национальных ценностей» [4, 5]. В начальном звене можно организовать кружок театра предметных кукол, где дети будут ставить и играть спектакли по произведениям, которые они изучали на уроках литературного чтения.

Предметная кукла – это театральная кукла, в основе которой – бытовой, обиходный предмет, исходная его суть не исчезает по ходу развертывания драматургического сюжета, а порой даже способствует становлению характера данного сценического пер-

сонажа [2, 4]. Е.В. Сперанский говорил: «Все, на что устремляется человеческая фантазия, предполагая в нем живое, становится куклой» [3, 14]. Ведь почти любой предмет может выступить в качестве куклы. С оживлением кукол дети попадают в фантастический мир, в мир сказки, где они сами являются главными героями.

Театр кукол – это искусство предметов, оживающих от приведения их в движение актером и вызывающих ассоциации с жизнью людей [1, 30].

В процессе игры в театре у ребенка развиваются: моторика пальцев рук, память, речь, фантазия, ассоциативное мышление, артистические способности, коммуникабельность, что при правильной организации дают импульс к самостоятельной деятельности. Спектакли и сценки по мотивам художественных произведений дают возможность ученику познакомиться с окружающей действительностью, удовлетворить познавательные интересы, научиться видеть себя в тесной связи с другими людьми. В данной деятельности важен даже не сам результат, а скорее процесс детского творчества, ибо в это самое время происходит раскрытие творческого потенциала ребенка. В рамках совместной работы учащиеся получают опыт в общении друг с другом на неформальном уровне. Также они учатся помогать и поддерживать друг друга.

Кроме творческих способностей у учащихся улучшаются навыки чтения, они легче понимают текст детских литературных произведений, ученики

знакомятся с филологическими понятиями: жанр, персонаж, композиция. Формируется интеллект, представления о многообразии мировой и отечественной литературы, повышается уровень общей культуры. Перевоплощаясь в того или иного героя, ученики радуются, когда радуются их персонажи, плачут вместе с ними; чувствуют и думают так же, как и их сказочные герои.

На внеклассных занятиях в театре кукол можно использовать как стандартные формы и методы обучения и воспитания, так и добавлять специфические мероприятия: посещение театров, тематические экскурсии, проведение специальных театральных игр и упражнений. После таких занятий ребенок становится более раскованным и уверенным в себе, снимаются мышечные зажимы, речь ученика преобразуется и обогащается посредством подробного изучения художественных произведений и анализа персонажей. Для развития творческих способностей дается возможность учащимся самим придумывать небольшие пьесы.

Ребенок не только должен научиться управлять и понимать куклу, но еще должен овладеть элементарными навыками изготовления кукол. Они могут быть разных видов: пальчиковые, бумажные, перчаточные, куклы-марионетки. Можно начать внеклассные занятия с бумажных кукол, потом постепенно переходить на перчаточные, усложняя работу и развивая личности детей.

Таким образом, театр кукол поможет ребенку в реабилитации в школе,

разовьет умственные, творческие и коммуникативные способности.

**Литература:**

1. Королев М.М. Искусство театр кукол. – Ленинград: Искусство, 1973. – 108 с.
2. Петров И.Ф. Театр предметных кукол. – М.: ВЛАДОС, 2004. – 56 с.
3. Сперанский Е.В. Повесть о странном жанре. – М.: Всероссийское театральное общество, 1971. – 239 с.
4. Федеральный государственный образовательный стандарт начального общего образования/ М-во образования и науки Рос. Федерации. – М.: Просвещение, 2010. – 41 с.

## ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

---

Будник О.Г.,

студентка,

Бабенко О.В.,

кандидат філологічних наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

---

**Анотація:** У статті описано гендерний аспект наукових досліджень у лінгвокультурології. Гендер – соціокультурний конструкт, який неможливо розглядати абстраговано від етнокультурних традицій. Він залежить від системи соціалізації, розділення праці, культурних та соціальних норм та стереотипів поведінки. Через це він становить інтерес для лінгвістики.

**Abstract:** The article describes the gender aspect of scientific researches in linguistic and cultural studies. Gender is a sociocultural constituent that cannot be considered without ethnic and cultural traditions. It depends on the system of socialization, division of labor, cultural and social norms and behavioral stereotypes. That is why it is a concern of linguistics.

**Ключові слова/ keywords:** гендер/gender, лінгвокультурологія /linguistic and cultural studies, стереотипи поведінки/ behavioral stereotypes, соціалізація/socialization, ментальність народу /mentality of nation

Мова і культура сукупно становлять нерозривний зв'язок, вони одночасно є об'єктами дослідження лінгвокультурології та способом відображення навколишньої дійсності та суспільства. Лінгвокультурологія – відносно молодий самостійний напрямок мовознавства, що вивчає відображення культури в системі мови. Оскільки мова є основним засобом вивчення ментальності народу та дослідження конкретної картини світу, лінгвокультурологічні дослідження використовують для виявлення особливостей репрезентації людини в мові.

При дослідженні людини, яка є структурною ланкою соціуму, часто

залучають гендерний аспект як соціокультурне явище. Гендеру притаманна культурна специфіка, відмінні та загальні риси в його формуванні від мови та культури суспільства, що спричиняє відмінності у рівні маскулінності окремої мови.

Гендер – соціокультурний конструкт, який неможливо розглядати абстраговано від етнокультурних традицій. Саме культурно сформований гендер визначає норми поведінки обох статей між собою та їх сприйняття один одного. Гендер залежить від системи соціалізації, розділення праці, культурних та соціальних норм та стереотипів. Через це він становить інтерес для лінгвістики. Серед проблем,

які досліджують гендерні студії, виокремлюють: виявлення відмінних рис у мовленнєвій поведінці чоловіків та жінок; виявлення гендерних стереотипів та репрезентації статей у мові; національно-культурна обумовленість гендерних відносин [1,2,3,4].

Розвитку гендерної лінгвістики дав поштовх феміністичний рух, який критикував мовну систему через її андроцентризм та асиметричність. Згодом гендерні студії були спрямовані на дослідження жіночої та чоловічої поведінки, мислення, спілкування, ставлення їх до навколишньої дійсності, способів реалізації в суспільстві, залежно від тих гендерних стереотипів, що сформувалися культурно, а отже – створені штучно, а не природно.

Як було зазначено, гендерні дослідження використовують багато дисциплін, але кожна з них використовує їх для різних цілей. Лінгвокультурологія вивчає мовне вираження культурних та соціальних концептів, що дають уявлення про ставлення суспільства до чоловіка та жінки; поведінку окремої людини, що залежить від належності до певної статі; репрезентація статей у культурі; гендерні стереотипи та все інше, що закріплене у етнічній свідомості. За допомогою цих аспектів фемінність та маскуліність розглядають не як природні фактори, а як культурні концепти.

Гендерний аналіз у лінгвокультурології дозволяє реконструювати та охарактеризувати закріплені у свідомості народу уявлення про типові, негативні та еталонні риси чоловіків та жінок.

Найчастіше йдеться про вікові, фізіологічні, психологічні, інтелектуальні та функціональні характеристики, мовну поведінку, сфери діяльності та багато інших. Культурна інформація закріплена у культурних концептах, менталітеті, традиціях і може бути представлена у вигляді різних мовних одиниць. Близьким до концепту є поняття стереотипу. Його можна визначити як модель фрагменту навколишньої дійсності, яка є результатом відображення у свідомості типового для етносу фрагменту реальності та слугує для економії зусиль при сприйнятті світу.

Гендерні стереотипи – це один із варіантів національних стереотипів, які сформовані на основі прийнятих у соціумі уявлень про чоловіка та жінку, їх ієрархії. Вони мають прояв у двох видах: комунікативні стереотипи (тобто ті, що мовно оформлені й відтворювані, іншими словами – кліше) та ментальні (пов'язані зі способом мислення, прийняття та взаємодії статей). Базою для гендерних стереотипів є культура з її нормами моралі, цінностями та традиціями. У процесі виховання кожна людина набуває певної соціальної ролі, згідно з якою вона виконує свої функції у суспільстві.

Гендерні стереотипи виникають через тиск різних видів. Нормативний тиск вимагає підлаштування під норми окремого суспільства, щоб мати змогу залишатися його частиною. Через інформативний тиск, що надходить із ЗМІ, людина свідомо поглинає інформацію, яку надає їй її оточення.

Проте засоби масової інформації віщають не лише об'єктивну інформацію, а й створюють колективну думку, ставлення до реальності, формуючи ідеологію та впливаючи на суспільну свідомість.

Гендерні стереотипи фіксуються у мові, оскільки вона – головний засіб людського спілкування. Закономірно, що у мові жінкам відведено значно менше місце та цінність, ніж чоловікам. Не можна не помітити вплив культурних та етнічних концептів, картини світу й усталених стереотипів на формування світогляду та поведінки представників нації.

Гендерні відносини є елементом культури, а отже – відображені у мові й завдяки їй передаються від покоління до покоління представниками конкретної етнічної спільності.

Ще з народження дитина піддається впливу стереотипів, засвоюючи типові моделі поведінки своєї статі. Починаючи з перших усвідомлених років, хлопчикам навіюється, що вони повинні бути сильними та справжніми чоловіками, а тому ніколи не плакати., а дівчатка повинні бути акуратними, спокійними та вихованими.

У процесі соціалізації людині з раннього віку нав'язують єдине правильне

бачення світу, яке кардинально відрізняється для обох статей. Діти беруть приклад з батька чи матері, наслідують їхню манеру поведінки та ідентифікують себе з конкретним гендером.

Отже, сприйняття себе чоловіком або жінкою відбувається в значній мірі під впливом очікувань суспільства та особливостей національної культури.

### Література

1. Бабенко О.В., Лисогоря В.А. Гендерний аспект у лінгвокультурології
2. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки, Scientific Herald of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series: Philological Sciences/ Редкол.: С. М. Ніколаєнко, (відп. ред) та ін. – К.: Міленіум, 2018. – Вип. 292. – С. 159- 166.
3. Картушина Е. А. Гендерные аспекты фразеологии в массовой коммуникации: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук. – Ижевск, 2003. – 23 с.
4. Смирнова Е. В. Гендерные и социокультурные особенности коммуникации. Вестник Воронежского государственного университета. Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация». – 2005. – № 2. – С. 131–137.
5. Трофимова Е. И. О концептуальных понятиях и терминах в гендерных исследованиях и феминистской теории // Женщина в российском обществе. – 2000. – № 4. – С. 32–39.

## К ВОПРОСУ ОБ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ПЕСЕННОГО АУДИОМАТЕРИАЛА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

---

**Бричева М. М.**

Канд. фил. наук, доцент кафедры английской филологии  
Адыгейский государственный университет, г. Майкоп

**Берсирова С.А.**

Канд. пед. наук, доцент кафедры немецкой филологии  
Адыгейский государственный университет, г. Майкоп

**Нещеретова Т. Т.**

Канд. фил. наук,  
доцент кафедры арабского языка и вторых иностранных языков  
Адыгейский государственный университет, г. Майкоп

**Сасина С.А.**

Канд. фил. наук, доцент кафедры английской филологии  
Адыгейский государственный университет, г. Майкоп

---

**Ключевые слова:** иностранные языки, песни, аудирование, методы обучения, аутентичные аудиоматериалы.

**Keywords:** foreign languages, songs, listening, methods of teaching, authentic audio materials.

Использование песен на уроках иностранного языка является весьма эффективным и имеет целый ряд методических преимуществ. Песня, как один из видов речевого общения, является средством более прочного усвоения и расширения лексического запаса, так как включает новые слова и выражения. В песнях уже знакомая лексика встречается в новом контекстуальном окружении, что способствует ее активизации. Возможно, не все новые слова и выражения из песен будут широко использоваться в речи, но учащиеся смогут узнавать их в тексте.

Песенный жанр как один из важных видов музыкального творчества, благодаря наличию вербального текста, способен точно и образно отразить различные стороны социальной жизни народа страны изучаемого языка. Песне, как любому другому произведению искусства, присуща коммуникативная функция общения, то есть передача адресату содержания, заложенного автором. Песня в качестве страноведческого материала оказывает воздействие на эмоции человека и его образно-художественную память [1, 50].

Песенный аудиоматериал способ-

ствуют совершенствованию навыков иноязычного произношения, развитию музыкального слуха. Музыкальный слух, слуховое внимание, слуховой контроль, как известно, находятся в тесной взаимосвязи с развитием артикуляционного аппарата. Разучивание и исполнение коротких несложных по мелодическому рисунку песен с частыми повторами помогают закрепить правильную артикуляцию и произношение звуков, отработать фразовое ударение и ритм. Рифма и музыка так же способствуют усвоению особенностей интонации.

Следует отметить также, что в процессе обучения иностранному языку важное место занимают навыки и умения восприятия и понимания иноязычной речи на слух, которые требуют от учителя и учащихся значительных усилий и временных затрат. Современная практика показывает, что неоценимую помощь учителю в организации работы по аудированию могут оказать технические средства обучения, особое место среди которых занимают песенные аудиоматериалы [6, 319].

Т.П. Ломова отмечает, что песни и другие музыкальные произведения стимулируют монологические и диалогические высказывания, служат основой развития речемыслительной деятельности учащихся, способствуют развитию как подготовленной, так и неподготовленной речи. [3, 45-46]. Аутентичные аудиоматериалы помогают моделировать ситуации, при которых изучение языка проходит при погру-

жении в культурную среду носителей языка.

Использование песенного аудиоматериала при обучении иностранным языкам позволяет внести разнообразие в содержание урока, расширяет общий кругозор и коммуникативную культуру учащихся, развивает языковую догадку, чувство языка, формирует лингвострановедческую компетенцию, повышает интерес к изучаемым языкам, а, следовательно, и мотивацию к учению, повышает уровень владения иностранными языками учащихся до современных требований международных стандартов.

В песнях, чаще всего построенных в виде диалога, сосредоточены наиболее часто употребляемые лексико-грамматические конструкции, которые необходимы обучающимся для скорейшего вхождения в живой разговорный язык, для преодоления языкового барьера. Песни – это живая народная речь, которая гораздо быстрее литературы реагирует на различные языковые процессы, отражает новые реалии [4, 5].

Однако работа с аутентичными аудиоматериалами сопряжена с рядом особенностей и трудностей, которые необходимо учитывать. Очевидно, целями и задачами урока иностранного языка являются получение страноведческой информации, совершенствование навыков аудирования, развитие эстетического вкуса у учащихся. Поэтому важно выбрать такой песенный аудиоматериал, который бы соответствовал всем названным целям и имел

ценность в языковом отношении, а по тематике входил бы в круг интересов молодежи.

Проблемам использования песенных аудиоматериалов в процессе обучения иностранным языкам посвящены работы многих не только отечественных, но и зарубежных ученых [1; 2; 3; 4; 5; 9]. Некоторые специалисты при этом подчеркивают, что наиболее эффективным является использование одновременно аудиозаписи и видеоряда [7, 80].

Несомненно, работа с песней – один из самых интересных видов деятельности на уроке. Но зачастую эта работа сводится к чтению слов песни, их переводу на родной язык и записи нескольких новых слов в тетрадь, прослушиванию песни и совместному исполнению под фонограмму. Однако можно внести разнообразие и использовать задания на понимание содержания песни, лексико-грамматические упражнения и упражнения на говорение. В процессе работы с песенным материалом могут быть использованы самые разнообразные методы и приемы [8].

Следует отметить, что использование песен целесообразно на всех этапах и уровнях овладения иностранным языком. При помощи песен можно закреплять пройденный лексический, грамматический и фонетический материал. Ж.Б. Веренинова справедливо отмечает, что исполнение песен хором приносит обучающимся большое эстетическое удовольствие и вместе с тем вызывает у них желание совер-

шенствовать свои произносительные навыки, обогащать словарный запас лексическими и грамматическими конструкциями [2, 70].

Для того, чтобы работа оказалась наиболее эффективной, необходимо соблюдать критерии отбора песенного аудиоматериала. Музыкальное произведение должно соответствовать этапу обучения и интересам учащихся. Не следует использовать песни с большим количеством нового лексического и грамматического материала. Рифма, мелодичность и ритм способствуют более быстрому и эффективному запоминанию.

Как уже отмечалось, в песнях лучше усваиваются и активизируются грамматические конструкции, частое повторение которых ведет к автоматизации. Так, например, для учителей обучающихся английскому языку как иностранному и как второму языку составлен список рекомендуемых современных песен для отработки лексических и грамматических навыков [10]. Этот список позволяет выбрать наиболее подходящий аудиоматериал, исходя из поставленных целей и учитывая возможности учащихся. Например:

Songs for teaching 1st conditional:  
 Red Hot Chili Peppers / If  
 Eric Clapton / Tears In Heaven  
 Enrique Iglesias / Hero  
 The Beatles / If I fell  
 The Beatles / With A Little Help From My Friends  
 Gwen Stefani / Rich Girl  
 ABBA / Money Money Money

Работа над песенным материалом включает несколько этапов, а именно: предварительное введение, активизацию и закрепление лексического и грамматического материала. Перед первым предъявлением песни необходимо обратить внимание учащихся на новые слова, грамматические конструкции и фразеологические обороты. После прослушивания выполняются упражнения. Письменные задания следует заранее подготовить на доске или использовать раздаточный материал. Устные упражнения включают в себя беседу, ответы на вопросы, составление диалогов с использованием новых лексических и грамматических конструкций.

Таким образом, целесообразность применения песенных аудиоматериалов в процессе обучения иностранным языкам не вызывает сомнений. Работа над песней развивает навыки аудирования и произносительные навыки, способствует расширению лексического запаса учащихся и помогает отработать лексико-грамматические конструкции.

### Список литературы

1. Бубнова И.Г. Песня на уроках английского языка / И.Г. Бубнова // Иностранные языки в школе. – 2002. – № 1. – С. 50-53.
2. Веренинова Ж.Б. Роль песни при обучении английскому произношению /

Ж.Б. Веренинова // Иностранные языки в школе. – 1998. – № 6. – С. 65-70.

3. Ломова Т.П. Методические преимущества песен в обучении иностранному языку / Т.П. Ломова // Иностранные языки в школе. – 1998. – № 6. – С. 65-70.
4. Савченко Г.А. Песни на уроках английского языка / Г.А. Савченко // English. – 1999. – № 5. – С. 4-8.
5. Jolly Yukiko S. The Use of Songs in Teaching Foreign Languages / Yukiko S. Jolly // The Modern Language Journal. – Vol. 59, № 1/2 Jan. – Feb., 1975). – P. 11-14.
6. Harmer J. The Practice of English Language Teaching / J. Harmer. – Harlow: Pearson Education Limited, 2007. – 448 p.
7. Muhammedov A. Innovations in the Methods of Teaching Foreign Languages in Higher Educational Institutions / A. Muhammedov // SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT. PHILOLOGY, SOCIOLOGY AND CULTUROLOGY#6. Baku 29.06.2018- 30.06.2018. Zbiór artykułów naukowych recenzowanych. – Warszawa, 2018. – P. 78-80.
8. Tuhtaboyeva Y. Music and Songs in Language Learning and Teaching / Y. Tuhtaboyeva, M. Shamsiddinova // SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT PHILOLOGY, SOCIOLOGY AND CULTUROLOGY #9. Poznan 29.09.2018- 30.09.2018. Zbiór artykułów naukowych recenzowanych. – Warszawa, 2018. – P. 81-83
9. Shen C. Using English Songs: An Enjoyable and Effective Approach to ELT / C. Shen // English Language Teaching. – 2009. – Vol. 2, №1. – P. 88-94.
10. Songs to Teach English Grammar // Пежим доступа: <https://tefltones.com/songs-for-teaching-english-grammar/> (Дата обращения: 20.11. 2018).

## ПЕРЕКЛАД ЖАРТІВ: КОМПЕНСАЦІЯ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ПРИЙОМ

Крижня К. А.,  
студентка 2 курсу,

Сидорук Г. І.,  
к. філол. н., доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,  
м. Київ

“Світ без сміху – це похмуре та холодне місце” – казав герой американського мультіплікаційного серіалу “Південний парк” Ерік Картман. І дійсно, у світі не існує народів, які не сміються, адже гумор є чудовим інструментом для метафоричного осмислення дійсності. Жарти – це невід’ємна частина нашого життя, в якому нам іноді важко зрозуміти їх навіть з вуст наших співвітчизників. Головним елементом кожного жарту є панчлайн (від англ. *punchline*) – ключова фраза або слово, яке зазвичай знаходиться в кінці анекдоту, яка повинна викликати сміх. Завдання перекладача – зберегти прагматику жарту без додаткових коментарів та приміток. На думку американського дослідника Девіда Беллоса, варто облишити ідею вірності оригіналу та перекладати жарт таким чином, аби у читача цільового тексту виникала асоціація, схожа з тими, на яких базується оригінал. Добре почуття гумору й трохи везіння – і перекладений жарт може сподобатись не менш, ніж оригінальний. [1 с. 166]

Часто для інтерпретації жарту необхідно мати базові знання про культурні, історичні чи соціальні особли-

вості певного народу. Згадаймо лише про поняття «британського» гумору, що, мабуть через некоректний переклад, стало метафорою незрозумілих та несмішних жартів. Англомовний гумор має ще одну особливість: завдяки полісемантичній природі англійських лексичних одиниць часто використовується прийом гри слів, каламбуру (*play upon words*), переклад якого вимагає зусиль та хисту перекладача. [2 с. 127]

Компенсацією називається такий спосіб перекладу, при якому елементи змісту оригіналу, що були втрачені при перекладі, передаються в тексті якимось іншим чином для компенсації семантичної втрати [3, с. 169] Інакше кажучи, це заміна неперекладеного стилістичного засобу оригіналу аналогічним або іншим засобом, що компенсує втрату інформації, і який здатен справити подібне враження на читача. Причиною компенсації є особливості контексту, а саме незвичайне вживання слова або словосполучення у певному контексті. Серед основних художніх прийомів, що справляють гумористичний ефект, можна вказати наступні: гра слів, іронія/сарказм, па-

родія, сатира, гумор з “підтекстом”, малапропізм (*від франц. *mal à propos* – недоречне, неправильне слововживання*, чорний гумор.

При дослідженні явища контекстуальної заміни ми звернули увагу саме на прийом компенсації, оскільки він не набув достатнього висвітлення в лінгвістиці, незважаючи на його вагоме значення при перекладі художньої літератури зокрема [4, с. 188]. У перекладацькій практиці використовуються три види компенсації:

1) компенсація аналогічним прийомом (повна компенсація), яка застосовується в іншому місці перекладу по відношенню до позиції цього прийому в оригіналі, і найбільш повною мірою забезпечує еквівалентність перекладу;

2) компенсація іншими прийомами (часткова компенсація), яка частіше використовується на місці непередаваного прийому оригіналу, і поповнює втрати лише частково;

3) суцільна компенсація, що застосовується тоді, коли автор навмисне наводить абсурдний порядок слів для того, щоб підкреслити пародійність тексту.

Ми говоримо про суцільну компенсацію тоді, коли в мові перекладу взагалі відсутній словниковий відповідник оригіналу. Як приклад можна навести переклад «Слова про щорічники» Уїльяма Теккерея. Тут ми спостерігаємо, що при використанні прийому компенсації еквівалентність перекладу забезпечується на рівні не окремих слів, а на основі всього тексту в цілому.

Якщо необхідно пожертвувати або стилістичним забарвленням, або експресивною напруженістю слова при перекладі, то в першу чергу слід намагатися зберегти експресивну спрямованість. Перекладаючи, наприклад, будь-яке сленгове (жаргонне) слово, перш за все варто забезпечити точність передачі смислового та експресивного значення слова, приносячи в жертву, в крайньому випадку, його жанрово-стилістичне забарвлення. Якщо це забарвлення має принципове значення для стилю оригіналу, його обов'язково необхідно передати в перекладі, принаймні в іншому реченні. [5 с.98] Саме в таких випадках доцільно застосовувати прийом компенсації втрат. Слід зазначити, що саме «нестандартні» явища вимагають застосування компенсації. Тому враховуючи відсутність системної розробки даного прийому перекладу, була спроба класифікувати ті мовні елементи, що підлягають прийому компенсації при перекладі. У ході дослідження ми прийшли до висновку, що прийому компенсації підлягають такі мовні елементи:

- розмовна мова (у романі Марка Твена «Пригоди Гекльберрі Фінна»);
- відхилення територіального типу, головним чином елементи діалекту;
- відхилення соціального типу (жаргони, суржик, розмовно-знижена мова), які можна продемонструвати на прикладі роману Чарльза Діккенса «Олівер Твіст», в якому автор розкриває звичай лондонського «дна»;
- дитяче мовлення;

– ламана мова (приклад ламаної та неправильної мови неосвіченої Лайзи Дулітл:

– *The flower girl. There smenners f'yer! Te-oobanches o voylets trod into the mad.* – Квіткарка. От маніри! Ди-ва пучечки віялок сатоптав у грязюку!);

– каламбури;

– елементи мови оригіналу, що не мають еквівалентів у мові перекладу. Некомпенсоване вилучення мовного знаку призводить до послаблення емоційної виразності тексту та експресивності, властивих оригіналу. Такі випадки можна зустріти у творі Гофмана «Лускунчик», де спостерігаємо вилучення деяких слів оригіналу: (...) *die tiefe Abenddämmerung war eingebrochen* (тобто: запали глибокі вечірні сутінки) перекладено «почало смеркати»; *Bilderbücher* (книжки з картинками) перекладено просто «книжки». Ми також спостерігаємо випадки введення слів, які осучаснюють текст перекладу: *Sie waren sämtlich aus Thorn*. В цьому фрагменті тексту говориться про подаровані дядьком коржі, переклад якого наступний: всі вони (тобто коржі) *були з Польщі*, з Торуня, тоді як на початку XIX ст., коли Гофман писав свій твір, це місто належало Пруссії і називалося Торн. [6 с.79]

Антонімічний переклад – прийом перекладу, що полягає у заміні поняття, вираженого в оригіналі, протилежним поняттям. Наведемо такі приклади:

• *Take it easy.* – Не хвилюйтеся / Не беріть до серця.

• *Mind your own business.* – Не твоє

діло! / Не втручайся в чужі справи!

Причиною використання антонімічного перекладу може бути асиметрія лексико-семантичних систем двох мов, наприклад:

• *The dog nearly knocked him over (Dunnett)* – Собака ледь не збив Саймона з ніг (Даннет).

У поданому прикладі слово, вжите в оригіналі у стверджувальній формі, при антонімічному перекладі має заперечну форму. Якщо англійське слово або вираз, що передається прийомом антонімічного перекладу, вжите в оригіналі у заперечній формі, то переклад буде мати стверджувальну форму:

• *Don't sit up, I'll be late.* – Не чекайте на мене, лягайте спати.

Особливо важливо вміти застосувати прийом антонімічного перекладу у тих випадках, коли в українській мові немає точного еквівалента англійському слову і коли з міркувань стилістичного характеру небажано вдаватися до описового перекладу. Наприклад, при перекладі наступної фрази з Польового статуту армії Великобританії ця необхідність виникає через відсутність формального відповідника іменнику *inferiority*:

• *The adoption of the defensive does not necessarily imply weakness or inferiority.*

Замінивши поняття *inferiority* його антонімом *superiority*, ми легко дамо точний смисловий і стилістичний відповідник оригіналу:

• Перехід до оборони не обов'язково означає слабкість тих, хто обороняється чи перевагу сил противника.

Особливо часто метод антонімічного перекладу застосовується до фразеологічних одиниць. Адже в англійській мові є багато фразеологізмів, значення яких може бути передано лише протилежним поняттям із запереченням. Але варто зауважити, що ідіоматичність при такому перекладі не втрачається.

- He has a ready tongue. – Він за словом у кишеню не лізе.

Проаналізувавши такі методи лексичних трансформацій, як антонімічний переклад та компенсація, можемо зробити висновок, що антонімічний переклад нерідко буває найбільш зручним прийомом передачі смислового та стилістичного значення багатьох виразів, а завдяки прийому компенсації всі «нестандартні» елементи мови оригіналу можуть бути відтворені у мові перекладу з досягненням комунікативної рівнозначності різномовних тек-

стів. Успіх у перекладі будь-якого тексту оригіналу прийомами антонімічного перекладу та компенсації втрат залежить від розуміння особливостей стилю, емоційного забарвлення, жанрової своєрідності, реалій художнього твору, а також почуття міри, смаку та досвіду перекладача.

### Література

1. Влахов С., Флорин С., Непереводимое в переводе. – М.: Высш. шк., 1986. – 270 с.
2. Комиссаров В.Н. Теория перевода: (Лингвистические аспекты). – М.: Высш. шк., 1990. – 245 с.
3. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу. – Вінниця: Нова книга, 2000. – 448 с.
4. Миньяр-Белоручев Р.К. Теория и методы перевода. – М.: Московский иицей, 1996. – 208 с.
5. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. – М.: Междунар. отношения, 1984. – 180 с.
6. Якименко Н.В. Игра слов в английском языке. – К.: Дніпро, 1984. – 312 с.

## АМЕРИКАНСЬКИЙ СЛЕНГ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА КІНО

**Полянська Д. В.,**

студентка 2 курсу,

**Сидорук Г. І.,**

к. філол. н., доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,  
м. Київ

Мова постійно зазнає певних змін, лексичних поповнень та трансформацій. Як результат з'являються нові мовні явища, нові моделі та нові слова.

Територіальні та соціальні умови життя і навіть клімат впливають на спілкування мовців. Завдяки говіркам та діалектам в одній і тій самій мові ми відразу пізнаємо мешканців різних регіонів, звертаючи увагу на відмінності семантичної і/або синтаксичної структури, або фонетичні відхилення, які в різних частинах територіального поширення мови бувають різними.

Увага дослідників до різних видів неофіційної лексики, особливо до таких специфічних як сленг, існувала завжди. І це цілком зрозуміло, тому що сленг цікавий своєю метафоричністю та виразністю. Сленг – це лексика розмовного типу. Це слова, що у стандартній мові або не вживаються, або мають особливий лексико-семантичний зміст. Таке поняття поширилося, зокрема, завдяки процесам розвитку мови художньої літератури та масмедіа, і почало набувати нового, широкого значення та ототожнюватись з поняттям тієї частини лексичного шару мови, яка охоплює все, що ле-

жить поза межами нейтрального лексикону, тобто поза межами стандартної лексики. Цей пласт лексики, що вважається не прийнятим з точки зору традиційного вжитку, є надзвичайно продуктивним в англійській мові. Сленг заповнює нішу в американському варіанті англійської мови, займаючи середню позицію між стандартними та неофіційними словами, які сприймаються населенням, та спеціальними словами та виразами, відомими лише відносно малим соціальним підгрупам. Сленг має схильність виникати в субкультурах у межах суспільства. Професійні групи – лісоруби, поліція, лікарі та програмісти та безліч інших соціальних прошарків – є очевидними творцями сленгу. Іншими групами, що створюють сленг, є збройні сили, підлітки, расові меншини, нетрі, спортсмени, злочинці та навіть віруючі. Сленг завжди об'єднує погляди та цінності членів такої групи. Він може передавати слухачеві інформацію про походження мовця. Аби слово чи вираз став сленгом, він має бути широко розповсюдженим серед членів субкультури. З цієї точки зору сленг та жаргон дуже співпадають. Якщо суб-

культура має достатній контакт з головною культурою, то стилізовані лексичні одиниці-сленгізми, стануть відомими всьому суспільству. Основне джерело сленгу змінюється від епохи до епохи, і саме тому дослідження функціонування американського сленгу є цілком актуальним. Переклад сленгу в американських фільмах та художній літературі став дуже цікавим як для науковців-теоретиків, так і для перекладачів-практиків, які однаковою мірою зацікавлені в його функціонуванні, структурі та упорядкуванні. [3, с. 153]

Не зважаючи на те, що досягнуто значних результатів у дослідженні окремих питань перекладу мови кіно, доцільною є спроба проаналізувати способи відтворення сленгу на основі зіставного лінгво-синтаксичного та стилістичного аналізу оригінальних текстів американських фільмів і їхніх перекладів українською мовою. Сленг є найбільш мобільним прошарком лексики, і жоден словник неологізмів не в змозі наздогнати розвиток мови в цій сфері ще й тому, що багато таких лексичних одиниць дуже недовговічні та швидко виходять з вжитку. Словники їх просто не встигають зареєструвати. Таким чином, найбільша складність у роботі зі сленгом – віднайти для них адекватні сучасні еквіваленти.

Інтерес до досліджень перекладу американського сленгу полягає в постійно зростаючій зацікавленості українських вчених до перекладу англомовних кінофільмів, а також у пошуках шляхів розв'язання нагальних

практичних питань – відтворення нестандартної лексики сучасною мовою якісного українського кіно. Об'єктом дослідження є нестандартна лексика сучасних художніх фільмів США, особливості її побудови та функціонування, а також встановлення їхніх українських відповідників.

Аналізуючи специфіку відтворення сленгу, дослідники встановили, що основні труднощі пов'язані передусім з фактором часу. Обрані перекладачами сучасні відповідники здебільшого мають стійкі асоціації в мовній свідомості носіїв української мови з теперішнім періодом і несуть колорит епохи нашого часу. Так, словосполучення *to do some more recon* – продовжувати пасти з репліки *We need to do some more recon* – будемо пасти далі (стежити) вдало вкладається за кількістю складів, а військовий сленгізм відтворено з урахуванням сучасних тенденцій професійного сленгу. Скорочення компонентів словосполучення спричинене відмінностями у лексико-синтаксичній сполучуваності компонентів словосполучень в обох мовах. Іноді вдається вдало підібрати національно-специфічні відповідники, що є маркерами іншої культури. Так, американський поліцейський сленгізм *sor* у словосполученні *a sor of a man* – лягавий, мусор є українським відповідником до слова міліціонер. Нейтрально забарвлене *money* у перекладі набуває необхідної національно-специфічної конотації, отримавши еквівалент бабки, бабло. Посилення емоційного заряду не викликає порушень стилістичної

норми в перекладі й не створює дисбалансу між потенційним впливом тексту оригіналу та тексту перекладу на глядача. Під час перекладу сленгізму а *good gig* – легше легкого, як два пальці об асфальт застосовується функціональна заміна, зміна морфологічного та лексико-семантичного статусу обох компонентів, яка пояснюється необхідністю фонетичної відповідності: *It's a good gig* – це реально легко, а тому можна стверджувати, що бажана конотація досягнена.

Отже, переклад нестандартних словосполучень художніх фільмів вирізняється, здебільшого, відповідністю перекладацьких рішень стилю оригіналу, нормам цільової мови та культури. Деяке нівелювання емоційно-експресивного навантаження сленгової лексики при перекладі відбувається не через необізнаність перекладачів у лексиці зазначеного пласту: заміна деяких пейоративних словосполучень евфемістичними виправдана, в основному, потребою врахування норм доречності та стилістичних норм української культури і є виправданою з огляду на певні табу в культурі українського кіноглядача. [1, с. 37]

Існують проблеми перекладу американського сленгу і в художній літературі. Головним критерієм художнього перекладу є не тільки адекватність лексики та сюжету авторському тексту, але й збереження індивідуального стилю автора. Варто підкреслити, що сленг є доволі популярним в художній літературі. Він не стосується якоїсь однієї сфери, а є досить оригінальним

вираженням будь-якої емоції, оцінки чи експресії. Відповідно до задуму автора сленг вживається на позначення позитивного чи негативного забарвлення героя та реакції персонажів на реальність. Він використовується для надання певного стилістичного забарвлення творові. Якісний художній переклад має бути точним, зрозумілим та літературним. Перекладачеві необхідно зберегти авторську ідею з усіма відтінками та нюансами роздумів та переживань. Художній переклад має свою специфіку й проблематику. Він є не тільки найбільш вивченим, але й найбільш мобільним. Такому перекладу властива новизна, оригінальність та прагнення до модернізації. Однією з головних рис художнього перекладу є використання різноманітних стилістичних засобів, які використовуються задля максимального розкриття задуму автора. [4, с. 156] До основних проблем письмового художнього перекладу відносять уникнення дослівного перекладу, «калькування», адекватний переклад стійких словосполучень, гри слів, збереження стилю та культурних особливостей певної епохи, збереження індивідуальності та адаптація під певну культуру. Якщо функціональні аналоги або варіативні відповідності відсутні в мові перекладу, перекладач може вдаватися до прийому компенсації, сутність якої полягає в тому, що елементи змісту, втрачені при перекладі лексичної одиниці в оригіналі, передаються в тексті перекладу іншими засобами, причому необов'язково в тому самому місті, що і в оригіналі. Таким

чином, в тексті перекладу створюється інший образ в подібному стилістичному напрямку. Перекладачеві важливіше забезпечити стилістичну адекватність перекладу у цілому, ніж зберегти точне розташування стилістичного прийому у тексті. При перекладі сленгових одиниць, що не мають безпосередніх відповідностей в даному контексті, перекладач може вдатися до описового перекладу. Це лексико-граматична трансформація, за якої лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, що здійснює експлікацію її значення, тобто дає відносно повне пояснення чи визначення цього значення в мові перекладу. Недоліком описового перекладу є його громіздкість і багатослівність, тому найбільш вдало цей спосіб перекладу застосовується в тих випадках, коли можна обмежитись порівняно коротким поясненням. [5, с. 42] Лише в разі правильного вибору способу перекладу, ґрунтуючись на детальному аналізі стилістичних прийомів автора в зіставленні з можливими засобами в мові перекладу, перекладач може найбільш точно передати той ступінь впливу, який зазнає носій мови, читаючи оригінальний текст.

Під час перекладу сленгово словосполучення *fast talker* – базікало, тріпло також застосовується звуження, яке пояснюється відмінністю в традиційному найменуванні людських характеристик. Іменник базікало вдало передає зневажливу семантику словосполучення оригіналу. Описовий переклад у цьому разі призвів би до неми-

нучої нейтралізації емотивності та пєревантаження репліки.

Функціональна заміна та звуження спостєрігаються під час перекладу сленгового словосполучення *to suck it up* – терпіти: *I just have to suck it up* – І тепер мушу терпіти. Семантика фразового дієслова *to suck up* не залишає великого вибору перекладачеві.

Отже, найкращим рішенням при перекладі слєнгізмів є використання функціональних аналогів і варіативних відповідностей за наявності їх в мові перекладу. За їх відсутності можна вдатися до компенсації або описового перекладу. Засоби вираження стилістично маркованої лєкстики в англійській та українській мовах не співпадають, тому мова йде не стільки про компенсацію лєксичних одиниць, скільки про компенсацію маркованих лєксико-фонетичних і лєксико-граматичних варіантів і форм.

Наразі вивчення мови кіно в комунікативному аспекті, мови художніх текстів з метою вияву в ній специфічної лєкстики має істотні перспективи для прикладних досліджень як для фахівців з перекладу, так і для дослідників з інших галузей знань – лінгвістів, культурологів, психологів, соціологів. Докладне дослідження фільму як форми сучасного художнього тексту, закономірностей окремих граматичних явищ кіно-тексту, проблеми прагматичної адаптації тексту художнього фільму, критеріїв оцінювання якості перекладу важливе для досягнення якості перекладів кінофільмів в Україні, що сприятиме розвитку мистецтва

українського перекладу зокрема та української мови та культури в цілому.

Отже, можна стверджувати, що сленг – це жаргонні слова або вислови в усному мовленні, що властиві певним соціальним групам і прошаркам. Це одне з джерел поповнення лексики американського варіанту англійської мови й один з елементів американської культури. Він демонструє синтез понять мовна особистість, персонаж, художній образ і дозволяє перейти від аналізу мови героя до розгляду авторського задуму, підводить нас до дослідження мови фільму чи роману в цілому. Також можна констатувати, що укладачі словників, зазвичай, обмежуються стилістично нейтральними варіантами лексичних одиниць, що передають лише їхній загальний зміст. Тому завдання перекладача, який працює з кіно-текстом чи художнім твором, в якому присутні сленгізми, полягає в тому, щоб відшукати еквіва-

лент відповідного сленгізму в мові перекладу, який би мав приблизно тотожну з ним експресивність та емоційне забарвлення.

### Література:

1. Бондаренко, К. Співвідношення сленгової лексики української та англійської мов: лексикографічний та перекладацький аспекти // Наукові записки. – Серія: Філологічні науки / Збірник наукових праць. – Вип. 81(4). – С. 141 – 146.
2. Гудманян, А.Г. До проблем кіноперекладу як виду художнього перекладу / А. Г. Гудманян, Ю. М. Плетенецька // Наукові записки. Серія “Філологічна”. – Острог, 2012. – С. 28–30.
3. Ганич, Д.І., Олійник, І.С. Словник лінгвістичних термінів, – Київ, Вища школа, 1985. – 64 с.
4. Литературная норма и просторечие / отв. ред. Л. И. Скворцов. – М.: Наука, 1990. – 252 с.
5. Зацний, Ю.А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови / Ю.А. Зацний. – Запоріжжя: Запорізький держ. ун-т, 1998. – 430 с.

---

## ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ДІЛОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

---

**Сидорук Г.І.,**

к. філол. н., доцент,

**Щербина Н.В.,**

студентка 2 курсу

Національний університет біоресурсів і природокористування України,  
м. Київ

---

Офіційно-діловий стиль вимагає точного та лаконічного викладу інформації. Не намагаючись дати точне визначення офіційно-діловому стилю, окреслимо лише його наступні ознаки й особливості. По-перше, мова офіційного документа має бути ясною, зрозумілою, змістовною та доцільною. По-друге, синтаксис ділового документу вимагає таких граматичних засобів мови, які за умови стислого викладення надають максимум інформації. Широко вживаються прості речення, дієприкметникові та дієприслівникові звороти, які надають мові лаконізму, влучності та динамічності. Синтаксичні зв'язки в документі формулюються залежно від логічних зв'язків. Тому у реченнях ділових паперів поширеним є прямий порядок слів: підмет стоїть здебільшого на початку речення та передурє присудку; означення стоять перед означуваними словами, доповнення – після керованого ними слова, обставинні слова – якомога ближче до слова, яке вони пояснюють, вставні слова та звороти ставляться на початку речення. По-третє, невід'ємною стилістичною особливістю офіційно-ділових документів вважається нейтральний тон мовлення без образних

засобів й емоційно забарвлених виразів. З лексичних синонімів добирається слово, що є домінантою синонімічного ряду. В офіційно-діловому мовленні, зазвичай не вживаються метафори, гіперболи, елементи просторіччя, жаргонні слова. Слід також уникати вживання неоднозначних для розуміння термінів. Діловий стиль характеризується зростаючою стандартизацією й уніфікацією мови, вживанням сталих словосполучень, мовних кліше, застосуванням типових формул.

Найбільша складність для перекладача полягає в тому, що при перекладі контракту відсутні у мові перекладу юридичні терміни або поняття, що існують у мові оригіналу [1]. Це пов'язане з тим, що англійський юридичний текст містить юридичні терміни й формулювання, не характерні для української правової системи, юридичні формулювання якої відмінні від формулювань в англійській мові. Завдання перекладача з максимальною точністю й простотою юридичною мовою передати зміст відсутнього в мові поняття контракту або іншого документа [2]. Міжнародні ділові контракти можуть мати різні предмети договору, умови, категорії та осно-

вну частину, можуть бути по-різному класифіковані згідно зовсім різних критеріїв. Згідно з правами та обов'язками сторін, що підписують контракт, міжнародні ділові контракти можуть бути класифіковані по таким критеріям [3]: контракт про міжнародну купівлю-продаж товарів – *Contracts for International Sale of Goods*; контракт про міжнародну передачу технологій – *Contracts for International Technology Transfer*; контракти про міжнародні сумісні підприємства – *Contracts for foreign Joint Ventures*; контракт іноземних договірних сумісних підприємств – *Contracts for foreign Contractual Joint Ventures*; контракт міжнародних технічних проєктів – *Contracts for International Engineering Projects*; контракти компенсаційної торгівлі – *Contracts for Compensation Trade*; контракти іноземного кооперативного розвитку натуральних ресурсів – *Contracts for foreign Cooperative Development of Natural Resources*; контракти міжнародного приватного найму – *Contracts for Foreign Labour Services*; контракти міжнародних лізингових послуг – *Contracts for International Leasing Affairs*; контракти іноземного кредитування та позик – *Contracts for foreign Credits and Loans*; контракти міжнародного будівництва-експлуатації-передачі (БЕП) – *Contracts for International BuildOperate-Transfer* [4].

Міжнародні ділові контракти включають ще такі категорії як Договори страхування (*Insurance Contracts*), Договори зберігання (*Storage Contracts*), Агентські договори (*Agency Contracts*),

Договори щодо надання роботи іноземним штатним працівникам (*Contracts for Employment of Foreign Staff Members*), а також Договори міжнародного транспортного забезпечення (*Contracts for International Transportation*) [5]. Контракти можуть бути експортними та імпорними. Контракти на імпорт включають в себе більш жорсткі вимоги щодо Продавця, який експортує Обладнання або товари [6]. Незважаючи на різні категорії та об'єкти договору всі міжнародні контракти, через підпорядкованість міжнародним правилам та практиці дипломатичних відносин, відзначаються своєю формальністю та цілою низкою подібних елементів у структурі та формі написання [7]. Будь-який договір складається із вступної частини (преамбули) та умов, які можна поділити на три групи: суттєві, звичайні та інші. В преамбулі (*Preamble*) вказуються сторони, що укладають цей договір [8].

Після вступної частини викладаються обов'язкові пункти договору. І перший з них – це предмет контракту (*Subject of the Contract*). Тут йдеться про те, що робите Ви та Ваш партнер відповідно до даного в документі. Предмет контракту містить: найменування товару (асортименти, розміри, моделі, комплектність указуються в додатку до контракту); країна походження товару [9]. У наступному пункті обумовлюються ціни й загальну суму контракту (*Price and Total Cost of a Contract*), яка загальна вартість договору, на яких умовах йде врахування

цін, чи залишаються вони незмінними протягом усього терміну дії контракту та чи можуть вони бути переглянуті у разі будь-яких змін – все це передбачається й чітко обумовлюється, щоб уникнути претензій. У пункті про технічну документацію вказуються строки одержання комплексу технічних документів тим, хто купує товар, мову даних креслень і наявність перекладів до них. Обов'язково фіксуються гарантійні строки й обмовляються випадки виходу встаткування з ладу. Хто буде усувати виниклі дефекти або замінити зіпсоване встаткування вирішується в пункті “гарантія якості встаткування” [10].

Для документів міжнародних організацій невід’ємними є такі риси як логічність, офіційність, відсутність емоційності, точність, стереотипність та імперативність. У залежності від різновидів документів деякі риси набувають першорядного значення, інші – другорядного. Так, логічність – це наявність понятійного апарату, та витримана логічна послідовність, логічне виділення. Мовні засоби, що забезпечують логічність як стильову рису документів є низка синтаксичних особливостей, які створюють послідовність викладу – чітка архітектонічна побудова тексту, складні речення тощо.

Офіційність документу забезпечується сталою, сукупністю мовних засобів, які створюють ефект нейтральності, формальності, діловитості, а саме: нейтральна лексика, запозичені слова, спеціальна термінологія, вживання

якої пов’язано, з екстралінгвістичними властивостями дискурсу.

Не менш важливою рисою документів є точність, що включає розуміння самоцілі й засобів її досягнення. Позначка документу офіційного стилю полягає в точному вираженні думки, у викладенні певних положень й досягається шляхом оптимального відбору слів, форм та конструкцій, запобіганні неоднозначних тлумачень. У нерозривному зв’язку з точністю знаходиться стереотипність, яка передбачає штамповий характер документів, їх шаблонність, необхідні для оформлення документу та створення його текстової архітектоніки. Особливо це стосується резолюції, конвенцій та статутів, для яких важливу роль відіграє композиційний малюнок, закріплений за даним типом документів. Значення текстового шаблону полягає в тому, що він допомагає донести до читача конкретну інформацію, налаштувати на саме сприйняття саме цього документу, а не іншого. Перед перекладом подібної документації необхідно ознайомитись з основними поняттями та труднощами стилю. Стиль документів не однорідний, залежить від тематики, характеру, спрямованості організації й цільового призначення документа, що пов’язане з ознаками певного жанру. Основними стильовими рисами документів міжнародних організацій є: логічність, об’єктивність, ясність, офіційність, не емоційність, точність, стереотипність, конкретність, знеособленість, узагальненість, строгість.

Деякі риси не завжди мають однакове значення й якість (точність, логічність, не емоційність) і не завжди присутні в різних видах документів (ясність і об'єктивність). Останнє визначається як поза лінгвістичним фактором ("дипломатична мова конференцій", відбиття сукупної думки), так і лінгвістичним (використання амбівалентних структур). Певні стилістичні риси закріплюються за жанром документа (регламентуючий – імперативність, що резюмує синтаксична чіткість і композиційна стереотипність).

#### Список використаних джерел

1. Арнольд, И. В. Основы лингвистических исследований // Учеб. пособие / И. В. Арнольд. – М.: Высш. шк., 1991. – 140 с.
2. Бурмистрова, Н. Английский язык для эффективного менеджмента // Н. Бурмистрова, В. Котляр. – Москва: Технол. школа бизнеса, 1994. – 264 с.
3. Leech, G. Communicative Grammar of English // G. Leech, J. Svartvik. – М.: Просвещение, 1983. – 304 с.
4. Гальперин, И. Р. Стилистика английского языка // И. Р. Гальперин. – Москва: Просвещение, 1981. – 336 с.
5. Сальникова, Л. В. Английский язык для менеджеров // Л. В. Сальникова. – М.: Просвещение, 1992. – 183 с.
6. Gordon, E. M. The English Verbals // E. M. Gordon, I.P. Krylova -М.: Просвещение. – Международные отношения, 1973. – 215 с.
7. The Issues in English Philology (Study Manual): For advanced students and for teachers of English. – Irkutsk, 1998. – 140 p.
8. Longman Dictionary of Contemporary English. – М., 1992. 754 с.
9. Основи перекладу граматичних та лексичних аспектів // Навч. посібник. – Київ: Знання, 2007. – 378 с.
10. Переклад англomовної економічної літератури. Економіка США: загальні принципи // Навч. посібник для вузів / Л.М. Черноватий, В.І. Карабан, І.О. Пенькова, І. П. Ярошук. – 2-ге вид., доп. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 411 с.

## ХУДОЖНЬО-СВІТОГЛЯДНА ПАРАДИГМА ПОЕМИ «РОКСОЛАНІЯ» СЕБАСТЯНА КЛЕНОВИЧА

---

Щелкунова О.С.,

аспірант,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

---

*У статті досліджуються особливості художньо-світоглядної парадигми письменника доби українського Ренесансу Себастьяна Кленовича. Наголошується на специфіці його культурно-ментальних поглядів, що відображається у поемі «Роксоланія». Визначається приналежність автора до контексту українського письменства, що репрезентовано тлумаченням української історії та сучасності, традицій, природи. Акцентується увага на гуманістичних інтерпретаціях С.Кленовичем особистості, розуміння ним самодостатності й оригінальності українського народу.*

**Ключові слова:** український Ренесанс, Себастьян Кленович, «Роксоланія», «католицька русь», гуманізм, особистість, національна історія, антропоцентризм.

Феномен Себастьяна Кленовича (Кльоновича) належить до літератури українського Ренесансу (Відродження) (кін. ХУ-ХУ ст.), зокрема він репрезентує так звану «католицьку русь», до якої, за визначенням В.Литвинова належать представники католицького віросповідання, «які були національно свідомі, наполегливо ідентифікували себе українцями, декларували своє «руське» походження» [4, 350]. У їхніх життєвих позиціях і творчій спадщині Україна завжди визначалася як «наша», «своя» земля. Кленович, послідовно наголошуючи на власній українській самоідентифікації, писав, що «нам українське своє пристало руно цінувати» [2]. Його світоглядна система і художньо-ціннісна парадигма характеризується глибоким гуманістичним світоглядом, визнанням пріоритету

особистості й нації над церквою. Він був одним із перших поетів, який проголосив яскраво виражений антропоцентризм на протигагу середньовічному теоцентризму.

Образ Вітчизни є притаманним культурно-літературній парадигмі ренесансної творчості України загалом. Тут репрезентовано феномен Русі-України на діяхронічному та синхронічному зрізах у різних інтерпретаціях залежно від авторської системи художнього мислення, суспільно-політичних і етичних переконань. Специфіка інтерпретації образу України у поемі С. Кленовича «Роксоланія» цікава насамперед своїм гуманістичним пафосом, репрезентацією окремої нації та її представника (особистості) митцем, який переважну частину свого життя жив і працював на теренах Речі Поспо-

литой, відтак вважається репрезентантом межової ідентичності, українсько-польського культурно-літературного пограниччя, двох культур і літератур.

Актуальність нашого дослідження визначається необхідністю визначити особливості розуміння образу Вітчизни й особистості у поемі «Роксоланія», зважаючи на сучасні шляхи і способи взаємодії української та польської культур і літератур. Метою роботи є обґрунтування факту тлумачення автором «Роксоланії» України як Вітчизни, у ренесансно-гуманістичному напрямку, представлення її суто з авторських позицій, відповідно до світоглядної парадигми та світовідчуттєвих цінностей митця. Новаторство статті полягає у тому, що тут зроблено спробу довести домінування саме українського як автентичного світогляду і ментальних характеристик С.Кленовича. Так, промовистим фактом твору є те, тут оспівано тринадцять великих міст України, натомість жодного польського.

Незаперечним є гуманістичне бачення сенсу людського призначення у творі. Герої «Роксоланії» – люди дії – моряк, учений, купець – суто ренесансні типи особистостей. Загалом уся поема – це «гімн праці, проголошення незалежності активного земного самовтвердження і самореалізації людини» [4, 359]. Себастьян Кленович не тільки чітко усвідомлює цінність людської особистості, а й себе як автора. Він говорить про себе у першій особі, до співбесідників звертається на «ти». Місію свого твору автор бачить у показі величі та краси Русі-України, свід-

ченням чого є детальні описи природи, сіл, міст, архітектури, звичаїв народу, його менталітету.

Розпочинається «Роксоланія» закликом оспівувати русів-українців, що свідчить про глибинне усвідомлення Кленовичем значимості цього народу та ідентифікації себе саме з ним. Автор із патріотичних позицій наголошує на його самодостатності й спроможності провадити самостійну політику. За це він вважав Україну гідною ушлявлення, що є фактично наскрізною ідеєю твору. Після закликів звеличувати русько-український народ Кленович вдається до детальних високо художніх описів природи – це один із компонентів, який суттєво впливає на формування вражень і думок читача про Русь-Україну. Він із ренесансною емоційністю та притаманною українському менталітету чуттєвістю описує красу української природи. Ці описи супроводжуються значною кількістю художніх тропів, які використовує автор для впливу на емоційно-чуттєве сприйняття твору. Зокрема, так пише про ліси, поля, клімат, тварин, комах і т.п. Для підсилення впливу на читача Кленович використовує значну кількість епітетів (славні ліси, життєдайна вода, хмари густі тощо), зменшено-пестливі слова («ніжні біліють берізки», «реве той бичок») [2]. При цьому він наголошує на великих геополітичних просторах Русі-України:

Скажемо спершу: ліси неосяжні займає Русь славна,

Ген до литовських угідь землі доходять її [2].

Загалом у творі Кленовича природа є об'єктом естетичної насолоди. Як наголошує В.Литвинів, «природа була для ренесансної людини духовно насиченою, прекрасною дійсністю, якою вона прагнула художньо оволодіти» [2, 392]. Саме так трактує природу Кленович. Свідченням українського світогляду твору є також детальні описи традицій і побуту автентичних мешканців. Автор у художньому ключі інформує читача про основи господарства русів, їхні обов'язки. Так, пастухи, окрім прямих обов'язків, виробляють сир; діти пастухів у школи не ходять, а навчаються череду пасти в лісах. Образ жінки поданий як берегині домашнього вогнища, її місія – хатні справи, а чоловіки зорієнтовані на захист родини. Бачимо чітко сформовану протягом століть, починаючи з Києво-руської держави, схему життя, що відображає українські національні традиції. Кленович описує виноробство, традицію виробництва і вживання вина. Автор по-ренесансному чітко усвідомлює специфіку свого авторського художнього стилю, наголошуючи, що описує все доволі просто: «оспівував я ліси у співах простеньких» [2].

Описи природи продовжують розповіді про найбільші тогочасні міста України. Автор пише про Львів, репрезентуючи його як серце України:

Львів, скрізь відомий, святий, руського роду краса,

Місто спокою мого...[2]

Кленович акцентує увагу на красі міста, наголошуючи, що перебування у Львові сповнює душу гармонією та

радістю життя. Він, як своєму другові, зичить Львову щастя, оспівуючи його церкви і храми, називаючи їх прекрасними. Цей же епітет використовує для характеристики будівель: «Замки та брами усі, львівські прекрасні доми» [2]. Згадує й оборонні споруди: «...серед мурів надійних» [2], репрезентуючи красиве, величне і здатне до оборони місто. Друге місто, яке допомагає уявити образ України, створений Кленовичем, – Замостя. Тут менше описів, проте звертається значна увага на історію створення. Автор стверджує, що треба заглиблюватися у сиву давнину, коли Марс – бог війни оточив надійно стіни міста мурами. Кленович таким чином дозволяє усвідомити, що Русь-Україна загалом, як і її міста, є не тільки тендітно красивою, а й спроможною захистити свої території. Потім автор пише про Київ, наголошуючи на його унікальності:

Києве славний, могутня столице  
князів давньоруських,

Безліч ти бачиш іще пам'яток старовини...[2]

Зосереджується увага на Києво-Печерському монастирі. Всі згадки про місто спрямовані для переконання читача у тому, що Русь-Україна має чим пишатися і посідає гідне місце серед інших народів. Формується багатогранний образ Києва як старовинного культурного міста, яке витримало багато випробувань і зараз готове при необхідності оборонятися:

Ти, на плечах своїх, Києве, видержав орди татарські,

Відсіч давав ти скіфу, що луком гордивсь,

Часто ще й зараз на мури твої вороги нападають [2].

Кленович підкреслює, що Київ для Русі важить стільки, скільки для всіх християн Стародавній Рим.

Про те, що Україна відома скелями та мурами дізнаємося з частини про Кам'янець. Згадуються у поемі також такі міста, як Бузьк, Сокаль, Городно, Стир, Перемишль, Холм, Красностав, Дрогобич. Коротка, проте яскрава інформація про кожне з них дає змогу зробити висновок про Україну як господарську країну (подано згадки про багату риболовлю, бджолярство, джерела кухонної солі тощо). Розповіді про міста формують у читача уявлення про них як про гідні й неповторні, які в сукупності своїй створюють унікальну і самодостатню країну.

Охарактеризувавши міста, С. Кленович описує звичаї та традиції русів, що також суттєво впливає на загальне враження про образ України. Говориться про народження дитини і те, як її доглядають, описано деякі церковні закони, зокрема про заборону одружуватись удруге чи з порочною дівчиною:

Оженитись з такою – це злочин великий для тебе:

Будь непорочний ти сам і непорочну візьми [2].

Ці рядки свідчать про високу моральність русько-українського народу.

Важливе значення в «Роксоланії» має звернення до національної історії, що інтерпретується автором у ренесансно-гуманістичному дискурсі. Кленович чітко усвідомлює окремішність і самодостатність Русі-України у світо-

вому історичному просторі. Суттєвим чинником національної зрілості автора є усвідомлення значущості не тільки сучасного, а й джерел, із яких воно постало:

Скрізь на Русі зберігають закони і звичаї предків,

Руси і далі ідуть шляхом дідів і батьків,

Звичаї ті, що зі Сходу взяли, зберігають ретельно... [2]

Таке шанобливе ставлення до національної української історії визначає гідність народу, який має давнє походження. У «Роксоланії» говориться про те, кого, згідно українських традицій, можна назвати братом, сестрою і подружжям. Щодо братів і сестер, Кленович пише, що це могли бути не тільки кровні родичі, а й вірні друзі. Стосовно подружжя, то тут він розповідає про те, що русини рідко розходяться з тими, кому дали клятву перед вівтарем, що робить їм честь. Автор для кращого усвідомлення цілісної картини образу України розповідає про плачі-голосіння у русів, чітко орієнтуючись на фольклорну традицію.

Загалом Русь-Україну автор вважає домівкою, Вітчизною для тих, хто носить її у серці, не зважаючи на місце свого проживання. Таким є і він сам. Образ Батьківщини у «Роксоланії» є цілісним, повністю відображає всю національну специфіку. Створений С.Кленовичем образ Русі-України характеризує його як автора з українським світоглядом і світовідчуттям, глибоко патріотичного, знавця історії й традицій, що дає підстави говорити

про його приналежність до української спільноти. Хоча польські історики літератури визначають С.Кленовича суто як польського письменника, бо народився у Польщі, навчався у Замосці, працював у Любліні. Натомість В. Шевчук довів, що С.Кленович мав вірмено-українське походження, жив не тільки в Польщі, а й на території тогочасної Русі-України [5, 46]. Головним є те, що сам Кленович ідентифікував себе як частину української спільноти. Польщу й Україну у житті С.Кленовича можна порівняти із англійськими «house» та «home» – будівлею і домашніми обставинами, домашнім оточенням. Польща – корпус, Україна – серце. Головним доказом останнього є його поема «Роксоланія», написана літературною мовою тогочасної Європи – латинською. Її автор виношував ідею заснувати на українських теренах латиномовний Парнас, був активним учасником організації навчального процесу в Замойській академії. Київську Русь він називав державним утворенням українців, а поверненням до історичної пам'яті доводив самодостатність українського етносу. С.Кленович виступив представником «великого духовного потрясіння, яке було початком зовсім нової лінії культурного

й політичного розвитку. Це переміна основ побуту, світогляду, суспільної організації. В цій добі вперше замінено латентні відпори на активну ідеологічну зброю. В ній винесено вперше суцільні програми культурного розвитку. В ній культура одержала нові соціологічні центри й нові спрямування. В ній вперше народилася національна ідея» [1, 279]. Отже, у часи бездержавності українського народу Себастьян Кленович поемою «Роксоланія» доводив його оригінальність і самодостатність, здатність на власну державу, як це було в часи Київської Русі, виступив переконаним патріотом українського етносу, називаючи себе його представником.

### Література

1. Зілинський О. Духова генеза першого українського Відродження // Європейське Відродження та українська література XIV–XVIII ст. К., 1993. С. 276–299.
2. Кленович С. [Електрон. Ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/suspil/sus10.htm>
3. Литвинов В. Д. Ренесансний гуманізм в Україні. К., 2000. 472 с.
4. Литвинов В. Д. Україна у пошуках своєї ідентичності. К., 2008. 527 с.
5. Шевчук В. О. Муза Роксоланська: у 2 кн. Кн. 1: Ренесанс. Раннє Бароко. К., 2004. 397 с.

---

## СПОСОБИ ТА ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ

---

**Єрема А.С.,**

студентка II курсу,

гуманітарно-педагогічного факультету,

спеціальності «Філологія англійська (переклад включно)»,

**Сидорук Г.І.,**

к. філол.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

м. Київ

---

Метою статті є вивчення характерних рис стану публіцистики, а також виявити лексичні й граматичні труднощі, з якими найчастіше зустрічається перекладач газетно-журнальної публіцистики, здійснити їх докладний перекладознавчий аналіз і встановити закономірності та особливості застосування своєрідностей вихідної мови та мови перекладу.

Перспективою дослідження є вибір перекладацьких стратегій при перекладі публіцистичних текстів та визначення способів та прийомів відтворення складних граматичних та лексико-синтаксичних явищ в українських перекладах.

В теорії перекладу розглядалися різні способи, або шляху переходу від одиниць однієї мови до одиниць іншої мови. Як ми вже знаємо, І. І. Ревзін та В. Ю. Розенцвейг виділяли два процеси перекладу – власне переклад та інтерпретацію. У першому випадку здійснюється безпосередній перехід від знаків однієї мови до знаків іншого без звернення до реальної дійсності, тобто без аналізу того фрагмента дійсності, який описується в даному сегменті тексту. У другому випадку перекладач,

аналізуючи значення мовних знаків оригіналу, усвідомлює, який саме фрагмент дійсності описаний в оригіналі, а потім описує цей же фрагмент, користуючись засобами мови перекладу. Тобто в процесі інтерпретації перекладач як би виходить в реальну дійсність, а потім повертається до системи мови, але вже мови перекладу. Подібне принципове розмежування двох процесів на основі того, звертається перекладач до реальної дійсності чи ні, в літературі піддавалося критиці, бо зрозуміло, що без аналізу змісту тексту або його фрагмента, без розуміння його сенсу, з'ясування, що саме йдеться у тексті, успішний переклад неможливий і в принципі не здійснюється.

Переклад, як і більшість явищ у природі у житті та діяльності суспільства, є багатогранним об'єктом вивчення. Питання перекладу можуть розглядатися з різних точок зору – історико-культурної, літературознавчої, мовознавчої, психологічної. При всій взаємозв'язаності різних площин вивчення, зумовлених єдністю самого об'єкта, постійно виникає необхідність зосереджувати увагу на певній стороні об'єкту вивчення при більшо-

му чи меншому ступені абстракції від решти.

Переклад у буквальному значенні цього слова, тобто перехід від початкового тексту до перекладного, може здійснюватися по-різному. В основі такого переходу лежать способи, прийоми і методи перекладу, що варіюються перекладачем залежно від його кваліфікації, а також від вигляду та одиниці перекладу. Серед цих трьох понять (спосіб, прийом і метод перекладу) тільки спосіб може розглядатися як одна з основоположних і класифікуючих категорій перекладу, тому що тільки спосіб перекладу існує як об'єктивна закономірність. А прийом і метод перекладу є похідними від способу перекладу, вони отримані в результаті діяльності людини.

У будь-якій науці є поняття, що складають основу її теорії. Фундаментальні поняття прийнято називати категоріями. Наука про мову будує свою теорію на базі понятійних, семантичних і лексико-граматичних категорій. На відміну від поняття категорія не тільки узагальнює, але і класифікує. Це означає, що одне і те ж явище, що виділяється як категорія, може виявлятися в різних формах. Звертає на себе увагу деяка некоректність використовуваної Р. К. Миньяр-Белоручева термінології. Сама назва «знаковий спосіб перекладу» може навести на думку про те, що при такому способі перекладу перекладач не звертається до аналізу сенсу, не отримує сенс з вихідного повідомлення. У той же час може здатися, що смисловий спосіб перекладу як би не

має справи зі знаками мови, що, звичайно ж, не відповідає дійсності.

Способи перекладу, що виділяються в різних класифікаціях (трансформаційний / інтерлінійний в класифікації Л. С. Бархударова, знаковий / смисловий у Р. К. Миньяра-Белоручева), теоретично співставні, що цілком зрозуміло, тому що мова йде про одну й ту ж діяльність, в якій є певні закономірності, і все, в принципі, зводиться лише до способу опису цієї діяльності. Можна сказати, що інтерлінійний спосіб перекладу – це практично те ж саме, що знаковий засіб в трактуванні Р. К. Миньяра-Белоручева: в даному випадку автори обох концепцій мають на увазі безпосередній перехід від знака іноземної мови до знаку ПЯ; при цьому останній є формально-структурним відповідністю знака іноземної мови (однотипним або неоднотипним), що, власне, і означає інтерлінійний перекладу. Рівність понять «трансформаційний спосіб перекладу» і «смисловий спосіб перекладу» забезпечується тим, що і та, і інша категорія припускають аналіз описуваної в оригіналі ситуації. Різниця полягає лише в тому, що в першому випадку подібний аналіз імпліцитно передбачається, а в другому – експліцитно підкреслюється. Дійсно, рішення перекладача використовувати ту чи іншу трансформацію для перекладу якогось мовного знака або всього висловлювання спирається на усвідомлення ним неможливості описати дану ситуацію або явище, використовуючи формальні відповідності в іншій мові. Але перш перекладач

повинен зрозуміти, яка саме ситуація або явище описані в тексті оригіналу. Тобто і в разі використання трансформаційного способу перекладу має місце звернення до реальної дійсності.

Цікаву концепцію розробили Ж.-П. Вини і Ж. Дарбельне. Вони розрізняють два «шляхи» реалізації перекладу: прямий і непрямий. Усередині кожного з цих двох шляхів вони виділяють «способи перекладу». До прямому перекладу Ж.-П. Вини і Ж. Дарбельне відносять запозичення (що виражається, по суті, в транскрипції і транслітерації), калькування і дослівний переклад, а до непрямого – транспозицію (заміну частин мови без зміни змісту висловлення), модуляцію (варіювання повідомлення за допомогою зміни кута або точки зору), еквіваленцію (опис однієї і тієї ж ситуації структурно і стилістично різними засобами) і адаптацію (заміну однієї ситуації другою, в деякому відношенні еквівалентної вихідної ситуації), відзначаючи при цьому, що при перекладі однієї і тієї ж фрази можуть одночасно використовуватися різні способи перекладу. Не важко помітити, що поняття, яке Ж.-П. Вини і Ж. Дарбельне називають «шляхом» перекладу, в нашому уявленні є способом перекладу (прямий шлях перекладу = інтерлінійний спосіб перекладу, непрямий шлях перекладу = трансформаційний спосіб перекладу), а поняття способу перекладу в поданні цих авторів збігається з тим, що ми називаємо прийомом перекладу.

Спосіб перекладу важливо відрізнити від прийому і методу перекладу.

Р. К. Миньяр-Белоручев пише, що прийом зазвичай вирішує приватну задачу, він допомагає подолати виниклу в цілеспрямованій діяльності перекладача труднощі. Таким чином, прийом перекладоможна визначити як перекладацьку операцію, спрямовану на вирішення якоїсь проблеми і передбачає типізовану однотипність здійснюваних перекладачем дій. Відмінності в системах мов і правилах використання одиниць мови постійно створюють певні проблеми в процесі перекладу, внаслідок чого перекладач змушений використовувати прийоми перекладу, звані перекладацькими трансформаціями. До числа таких трансформацій відносяться такі лексичні трансформації: конкретизація понять, генералізація понять, антонімічний переклад, смислове розв'язання, компенсація. До числа граматичних трансформацій відносяться перестановки, заміни форм слова, заміни частин мови, заміни членів речення, синтаксичні заміни в складному реченні, додавання, опущення, а також об'єднання пропозицій і членування пропозицій. Інші прийоми перекладу використовуються для вирішення завдання іншого роду – для подолання проблеми безеквівалентності. Прийоми, використовувані для передачі в перекладі безеквівалентної лексики, включають транскрипцію і транслітерацію, калькування, описовий переклад, наближений переклад. До прийомів перекладу можна віднести і те, що ми називаємо способами прагматичної адаптації тексту. Втім,

названі нами лексичні трансформації розглядаються як способи прагматичної адаптації тексту. Але до них можна і потрібно додати використання пояснень в тексті, подстранічніе виноски, коментарі до тексту.

Цілком виразно можна встановити співвідношення між окремими прийомами перекладу і способами перекладу. Як пише С. А. Семко, прийоми перекладу можна розглядати як конкретні реалізації або інтерлінеарні, або трансформаційного способу перекладу. Велика частина прийомів, використовуваних для вирішення приватних перекладацьких завдань (приведення перекладу у відповідність з нормами і узусом ПЯ, подолання безеквівалентності) співвідносяться з трансформаційним способом перекладу, тому що припускають певні перетворення тексту. Частина прийомів використовуються в рамках інтерлінеарні способу перекладу. Це такі, як транскрипція, транслітерація і калькування, а також дослівний переклад (згадуваний, зокрема, Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне). Що стосується окремих способів прагматичної адаптації тексту, то вони також можуть співвідноситися з різними способами перекладу: пояснення в тексті приймають форму додавань і, отже, повинні розглядатися як форма реалізації трансформаційного способу перекладу. Використання подстранічних виносок і коментарів до окремих явищ в тексті є спосіб збереження інтерлінеарні перекладу, так як в цьому випадку, як правило, в самому тексті перекладу вживаються формальні від-

повідності одиниць ВМ і саме ці відповідності потребують пояснень у вигляді виносок і коментарів. В теорії перекладу, крім способів і прийомів перекладу, розрізняють також методи перекладу. На думку Р. К. Миньяра-Белоручева метод існує не як об'єктивна закономірність, яка визначає дії перекладача, а як система дій, що виробляється людиною на основі досвіду. По суті, метод перекладу – це дії, які дозволяють пристосуватися до об'єктивно існуючого способу перекладу і отримати оптимальні результати найбільш раціональним чином. Метод перекладу визначається Р. К. Миньяром-Белоручева як цілеспрямована система взаємопов'язаних прийомів, що враховує вид перекладу і закономірно існуючі способи переклад

Наука про переклад також має свої категорії, що виявляються в різних формах. Однією з таких категорій є категорія діяча або суб'єкта. Категорія діяча представлена в науці про переклад у вигляді опозиції машинного перекладу – переклад, здійснений людиною.

Іншою найважливішою категорією теорії перекладу є спосіб перекладу. Спосіб перекладу важливо відрізнити від прийому або методу перекладу. Прийом зазвичай вирішує приватну задачу, він допомагає долати труднощі, що виникають в ціленаправленій діяльності перекладача. Спосіб є основним правилом досягнення поставленої мети, яка відображає об'єктивно існуючі закони дійсності. Спосіб не можна вигадати, але можна створити

нове поєднання певних дій, придумати можна метод перекладу, спосіб можна відкрити як вже відому закономірність. Крім того, на відміну від методу, спосіб є не діяльність, не система дій, а психологічна операція, що реалізує дію. В основі будь-якої перекладацької діяльності лежать одні і ті ж способи перекладу, які потрібно знайти, дослідити та використовувати, враховуючи кожного разу умови роботи.

Переклад є одним з найдавніших видів людської діяльності, це складний і багатогранний процес. Звичайно говорять про переклад «з однієї мови на іншу», але, у дійсності, у процесі перекладу відбувається не просто заміна однієї мови іншою. У перекладі зіштовхуються різні культури й традиції, різні склади мислення, різні літератури, різні епохи й різні рівні розвитку. Завдання будь-якого перекладу-це передати засобами іншої мови цілісно й точно зміст оригіналу, зберігти його стилістичні й експресивні особливості. Переклад повинен передавати не тільки те, що виражено оригіналом, але й те, як це виражено ньому. Ця вимога ставиться як до всього перекладу даного тексту, так і до окремих його частин

Текстуальний або текстовий – відрізняється від підрядкового, насамперед, тим, що він дає змогу звертати увагу на правила синтаксису. Він дозволяє перевірити ступінь засвоєння студіюючим лексичних, синтаксичних та стилістичних елементів іноземної мови, а також його вміння передати їх засобами рідної мови (і навпаки).

Експлікація або описовий переклад – це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця вихідної мови замінюється словосполученням, яке експлікує її значення, тобто що дає більш менш повне пояснення або визначення цього значення мовою перекладу. Цей прийом має і недоліки, головний з яких полягає в тому, що деякі описи виходять громіздкими і виглядають неоднорідно в тексті перекладу.

Конкретизація понять полягає в переході від родового поняття до видового. Конкретизацією називається заміна слова або словосполучення вихідної мови з ширшим наочно-логічним значенням слова або словосполучення мови перекладу з вузьким значенням. У результаті застосування цієї трансформації створена відповідність і початкова лексична одиниця опиняються в логічних відносинах включення: одиниця вихідної мови виражає родове поняття, а одиниця мови перекладу – вхідне з неї видове поняття.

Переклад – це, насамперед, міжтекстовий, інтерлінгвальний, інтеркультурний процес, оскільки між вихідним текстом та текстом перекладу існують культурно, історично, ментально обумовлені варіації. Вирішальним під час перекладу є врахування жанрово-стилістичної системи словесного твору, розгляд його як функціональної єдності. Газетно-журнальна публіцистика є засобом оперативного впливу на масову аудиторію з метою її політичної, ідеологічної й соціальної орієнтації та керівництва. Вона розрахована

на оперативність і «разовість» масової соціальної віддачі, на створення суспільного настрою, часом нестійкого й минушого, але не такого, що минає без сліду. Разові дії нашаровуються одна на одну, їх послідовність цілеспрямовано зорієнтована на створення певного впливу. Викликати інтерес, свідоме ставлення, переконання – такими є етапи впливу публіцистичного слова на особистість.

Питання фразеології та загальна проблема різної сполучуваності слів у різних мовах надзвичайно суттєві як для практики, так і для теорії перекладу: дуже часто вони зумовлюють значні практичні труднощі й викликають великий теоретичний інтерес, оскільки пов'язані з різницею смислових і стилістичних функцій, які виконують у різних мовах слова з однаковим речовим значенням, і з різницею комбінацій, в які ступають такі слова в різних мовах.

На основі вищенаведених прикладів та їхнього аналізу можна зробити висновок що, поряд із великою кількістю беззаперечних випадків, коли буває абсолютно ясно, що те чи інше сполучення слів, що виникло в результаті перекладу, існує також значна кількість випадків, коли сполучення є сумнівним. При цьому з'ясовується, що подібне питання можна поставити

до цілого ряду сполучень, які ніби відходять від норми в межах того чи іншого тексту, що напрошується заміна їх більш усталеними виразами і що, тим самим, межа між тими та іншими є рухливою, хиткою.

### Список використаних джерел

1. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
2. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. – М.: Высшая школа, 1986. – 384 с.
3. Дьяконова Н.А. Функциональные доминанты текста как фактор выбора стратегии перевода: диссертация ... кандидата филологических наук: 10.02.20. – М.: РГБ, 2003. – 185 с.
4. Ельцов К.А. Стратегия перевода аббревиатур: Дис. ...канд. филол. наук: 10.02.19. – Москва, 2005. – 299 с.
5. Кабаченко І.Л. Екстралінгвістичні проблеми перекладу – підходи та вирішення // Актуальні проблеми науково-технічного перекладу / Л.М. Деркач (відп. ред.); Національний гірничий ун-т. Інститут економіки. Кафедра психології менеджменту та мовної підготовки. – Д.: Видавництво НГУ, 2005. – 110 с.
6. Казакова Т.А. Практические основы перевода. – СПб.: Союз, 2002. – 319 с.
7. Кальниченко О.А., Подміногін В.О. Трактат Фрідріха Шлейермахера «Про два способи перекладу» та його значення для сучасного перекладознавства. Вчені записки ХГУ «НУА». – Харків: Око, 2002. – Т. 8. – С. 503-533.

## РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДНОСИН У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

**Будник О.Г.,**

студентка,

**Бабенко О.В.,**

кандидат філологічних наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Мова і культура – невід’ємні та синхронні у своєму розвитку. Культура відіграє важливу роль для формування гендеру, а художній текст, створений в її рамках, неодмінно зберігатиме усі її надбання та суперечності. Саме художній текст описує типовий для певного часу гендерний концепт. Як дзеркало соціально-історичних процесів художня література так чи інакше починає слугувати укладеним стереотипам чи зазнавати нових віянь, і навіть гендерні питання в ній можуть загострюватися, змінювати свою форму та нівелюватися. Аналіз стереотипів у сприйнятті гендеру дав дослідникам такі результати:

Стереотипними маскулінними рисами вважаються: раціональність та інтелект, активність та незалежність, сила (психологічна і фізична), агресивність й авторитарність, любов до ризику, стриманість в проявах емоцій, амбіційність.

Стереотипними фемінними рисами є такі: м’якість та емоційність, слабкість (психологічна і фізична), розвинена інтуїція та комунікативність, турботливість і вразливість.

Описані характеристики легко можна зустріти в літературі як спосіб

опису персонажів відповідно до їхньої статі. Продовження цих стереотипів стосовно статей у літературному дискурсі неминуче впливає на їхнє збереження у свідомості мовців.

Недаремно Гарпер Лі ставить в центрі оповідання маленьку дівчинку Джін Луїзу (Всевидько), яка провокуючи дорослих на висловлювання і вчинки, набуває для себе уроки життя і моральності. Вона є повною протилежністю всіх стереотипних рис: коротка зачіска, товаришує тільки з хлопцями, віддає перевагу стрільбі по бляшанках, замість гри в ляльки.

На думку деяких дослідників, мова тексту безпосередньо відображає гендер і є результатом прийняття автором певних стереотипів щодо своєї статі і ролі в суспільстві [2, 16]. У цьому разі твір допомагає авторові зрозуміти і створити себе. Але гендерні стереотипи не мають відображати саме стать. На думку Гриценко О. С., «чоловічим» чи «жіночим» голосом можна вважати те, що сприймається як «чоловіче» та «жіноче», а насправді не є цим [1, 144]. Адже гендер не завжди тотожний статі; важливо усвідомлювати, що гендер – це набір соціокультурних характеристик, які вважаються притаман-

ними статі; вони побудовані не лише на біологічному критерії.

Персонажі Гарпер Лі ексцентричні, не пристосовані до життя люди, з невизначеними гендерними ролями, деформовані тілом і душею. Негритянки, прислужують «благородним білим рятівникам», носять імена римських матрон та іудейських принцес. Келпурнія, хатня робітниця – дуже цікавий персонаж. На відміну від багатьох темношкірих того часу, вона вміла читати і писати. Батько Джін, Аттікус, вважав її найосвіченішою серед кольорових.

Келпурнії відомо як інші бачать її. Вона добре засвоїла расизм в спільноті білих людей. Вона жінка, а отже, повинна підкорюватись гендерним очікуваннями. Зазвичай вона дозволяє Джін носити комбінезон, проте вона наряджає її в сукню, коли вони ідуть до церкви. Це демонструє як глибоко укорінилися ідеали північної жіночності в житті Келпурнії. Адже одна річ – дозволяти маленькій дівчинці свободу самовираження вдома, інша – змушувати вписуватися в рамки гендерних ролей в суспільстві.

Відповідність стереотипних уявлень про автора як про чоловіка чи жінку у свідомості читача є для нього гарантією достовірності представленої інформації.

Важливо зазначити, що вже оформлення літературних творів для дітей дошкільного віку продукує появу стереотипів у підсвідомості мовця. «Хлопчачі» книги роблять більший акцент на пригодах та перебігу подій, а

«дівчачі» – на манерах спілкування та фантазійних образах.

Науковцеві О. Єперсену вдалося сформулювати фонетичні, лексичні, синтаксичні характеристики мови осіб різних статей. Наприклад, жіноча мова характеризується більш вишуканою фонетикою, а синтаксис часто кваліфікується як незакінчений із переважанням сурядного зв'язку. Чоловіче мовлення сповнене підрядними конструкціями – бажанням утворити логічні ланцюжки у висловлюванні. Гендер у мові творів та живому мовленні виявляється послідовно і керується законами мови та традиціями культури. Важливо, щоб феміністична ідеологія, що характерна для низки досліджень, зберігала об'єктивність та неупередженість висновків [3, 103]. У протилежному випадку вона себе дискредитує як напрям гендерних досліджень та викликати проти себе упереджене ставлення. Якісні методологічні дослідження у цій галузі навпаки вносять у дослідження міжмовної комунікації нові підходи. Вони дозволяють розглядати наукову парадигму нового часу під іншим ракурсом. Як правило, дослідники гендерної проблематики вказують на антропоцентризм як сутність цього питання, тож такий підхід зближує лінгвістику з іншими галузями знань.

### Література

1. Гриценко, Е. С. Язык как средство конструирования гендера: дисс. на соиск. уч. степени докт. филол. наук: спец. 10.02.19 «Теория языка». – Нижний Новгород, 2005. – 405 с.

2. Душко, Х. П., Маслова Ю.П., Жуков В. Репрезентація гендерних стереотипів у художній літературі //Наукові записки Національного університету «Острозька академія».–Серія «Філологічна».– 2016. – №6(5)– С. 329-340
3. Маслова, Ю. П. Особливості розвитку гендерних лінгвістичних досліджень в Україні й закордоном //Наукові записки Національного університету «Острозька академія».–Серія «Філологічна».– 2015. – № 57– С. 100 – 105

## ANALYSIS OF ALLUSION ON THE MATERIAL OF THE DAILY MIRROR

---

**Iryna V. Horokhova,**

Associate Professor

of English Philology Department Foreign Languages Faculty

National Pedagogical Dragomanov University

**Rashida Nadirova,**

Master student

of Foreign Languages Faculty

National Pedagogical Dragomanov University

---

**Summary.** *This article is devoted to analysis of allusions on the material of the Daily Mirror. The author describes different cases of allusions to title, allusions to names or naming phrases, allusions to proverbs, allusions to set-expressions. Main functions of allusions are analyzed in the social-media texts: cognitive, evaluative, communicative and others.*

**Keywords:** allusion, functions of allusions, cognitive, evaluation, communicative functions.

**Анотація.** *Ця стаття присвячена аналізу алюзій на матеріалі газети. Автор описує різні випадки алюзій на назву, на прізвища, алюзії на прислів'я, на стійкі сполучення. Основні функції алюзій аналізуються в тексті: когнітивні, оцінні, комунікативні та інші.*

**Ключові слова:** алюзія, функції алюзій, когнітивні, оцінні, комунікативні функції.

In this article we will try to show how individual allusions functions as foregrounders and / or carriers of semantic value by means of implicature. At the text level, however, allusions may on occasion be used cumulatively to build up an argument based on indirection which persuades the reader by syllogistic means.

The following short editorial item from *The Daily Mirror* is a nice example of how multiple allusions in a single text may interact semantically with one another, with other elements in the co-text and with the reader's world knowledge to produce a productive ambiguity which

communicates criticism ironically by playing one voice off against the other.

Analyzing great number of *the Daily Mirror* newspapers, we have found out different functions of allusions. Here we will try to be distinguish them as functions of different levels or domains, such as: the intratextual, the inter(con)textual, the metatextual, the processing and the interpersonal-affective domains. The intratextual domain is associated with stylistic foregrounding, the inter(con)textual domain with implicature, the metatextual domain with evaluation, the processing domain with easing the communication

process, or, conversely, making it more riddle-like, and the interpersonal-affective domain is concerned with phatic bonding between writer and reader.

We will illustrate different examples to show particular functions in the Daily Mirror advertising texts. This example is taken from the headline of the newspaper.

**Example: Relax in Paradise.**

**Context:** *Come and see how we built the entire hotel around the sunset. Heritance Negombo introduces an unique and new experience only 40 minutes from Colombo and 30 seconds from the Indian Ocean. Heritance Negombo is the perfect destination if you're looking for a luxurious get away.*

**Source:** Paradise is the Garden of Eden described in the Book of Genesis, the place of perfect happiness enjoyed by Adam and Eve before their Fall and expulsion. The term is more commonly used, however, to refer not to the biblical Eden but rather to Heaven, 'the second Eden', and to a place or state of complete happiness.

*Not a river at all, just a trickle of water choked with reeds, and mosquitoes in the evenings, and a caravan park full of screaming children and fat barefoot men in shorts braising sausages over gas cookers. Not Paradise at all.* (j. M. COETZEE *Age of Iron*, 1990).

One more Example: *Paradise Road The Vila Bentota is on Destin Asian's 2010 Luxe List!*

**Source:** a place or state of complete happiness. (The Oxford dictionary of allusions).

In these examples we can stress that allusion allows the writer to coin expres-

sions which can only be fully understood against the background of the target of the allusion. Such emotional description illustrates the vivid and amazing picture. Usage allusion *Paradise* shows the cognitive function. Here the cognitive function is aimed to ease the cognitive processing load for the reader and the writer. It is focused on challenging the reader cognitively and encouraging him to read on. In this extract this function serves to reduce cognitive load for the reader (and writer) or, conversely, to impede processing by means of riddle-like effects so as to cognitively challenge the reader.

One more example with real persuasive effect of the allusion taken from the headline of one the Daily Mirror advert, where we can see lexical substitution "dream home – Americam dream":

**Example:** Make your *dream home* a reality.

**Content:** This home is the reference to common American dream, which determines the level of success of Americans.

**Source:** Definition of *the American dream*: a happy way of living that is thought of by many Americans as something that can be achieved by anyone in the U.S., especially by working hard and becoming successful. With good jobs, a nice house, two children, and plenty of money, they believed they were living *the the American dream or the American Dream* – allusive phrase as understanding "the American dream" as a happy way of living that is thought of by many Americans as something that can be achieved by anyone in the U.S. espe-

cially by working hard and becoming successful. With good jobs, a nice house, two children, and plenty of money, they believed they were living *the American dream* (British Dictionary definitions):

1. the ideals of freedom, equality, and opportunity traditionally held to be available to every American,

2. *a life of personal happiness and material comfort as traditionally sought by individuals in the U.S.* (British Dictionary definitions for american dream) Collins English Dictionary “*American Dream*”:

1. *the American Dream the notion that the American social, economic, and political system makes success possible for every individual.*

Word Origin and History for American dream coined in 1931 by James Truslow Adams (1878-1949), U.S. writer and popular historian (unrelated to the Massachusetts Adamses), in “Epic of America.”

It's a difficult dream for the European upper classes to interpret adequately,

and too many of us ourselves have grown weary and mistrustful of it.

Online Etymology Dictionary gives the definition:

It's not a dream of motor cars and high wages merely, but a dream of social

*order in which each man and each woman shall be able to attain to the fullest stature of which they are innately capable, and be recognized by others for what they are, regardless of the fortuitous circumstances of birth or position.*

As we can see from the context of this allusive phrase, that this phrase connotes hope for prosperity and happiness,

symbolized particularly by having a house of one's own. Possibly applied at first to the hopes of immigrant, the phrase now applies to all except the very rich and suggests a confident hope that one's children's economic and social condition will be better than one's own.

This allusion can be comparable to the cliché and is clearly available (particularly to headline writers) as prepackaged wholes and may be easily processed by the reader as a remembered phrasal unit without the need for analysis, in much the same way as an idiom.

The function is cognitive and evaluating. To evaluate new information against existing cultural values and vice versa. Here the evaluative function is concerned with the evaluative status of the implicit relation between target and alluding unit. Allusion allows the writer to coin expressions which can only be fully understood against the background of the target of the allusion, having persuasive effect to assure the reader that he or she will be completely satisfied to use their service.

One more example: *A crayfish a day is good for you – and for Britain* (Daily Mirror) demetaphorises and adapts the proverb to its new thematic context, but that is not all. In this case, the second part of the proverb is replaced by the second part of an advertising slogan, so that the result is an interesting blend.

**Context:** Editorial. Sub-headline to an item headed “*Food for Thought*” on the American signal crayfish (*Pacifastus leniusculus*) which is ousting the native British crayfish from inland waters and threatening the existence of certain other

species of native fish. The editorial suggests we should eat the signal crayfish in large numbers as a sort of revenge.

**Sources:** (1) *An apple a day keeps the doctor away* (Everyman's Dictionary of Quotations and Proverbs: 445, proverb 6678).

The relation between the alluding unit and the complete target proverb is rarely one of formal identity, but frequently the alluding unit is formally identical with a fragment of the target proverb. This makes for extreme semantic compression since the pithiness of proverb meaning is compressed even more by metonymic reference.

This group involves allusion to full proverbs, proverbial sayings or aphorisms. Analyzing Daily Mirror, we have found some Quotation marks, used in only three cases, and are ambiguous in two of these because quotation is involved (of direct speech and a headline, respectively). Italics are used in one case, but are likewise ambiguous because the name of a play is involved. Capitals are used in two cases, but their use is also ambiguous (letter opening and close, in one case, and a title, in the other case). The allusion may take various forms. A characteristic of many full proverbs is their bipartite structure. Example: *Guinness is good for you* (advertising slogan). This last example demonstrates nicely how the boundaries between linguistic knowledge (of proverbs) and cultural knowledge (of advertising slogans) are fluid, and indeed how proverbs and advertising slogans may fulfil similar *pragmatic* functions.

Linguistic knowledge of proverbs may

be seen as part of a larger cultural knowledge of short memorised texts, including advertising slogans. The Guinness slogan, in fact, has achieved a quasi-proverbial status in the language. On the other hand, the "*apple-a-day*" proverb, listed in Everyman's Dictionary of Quotations and Proverbs as being only of twentieth-century origin, is actually a rather weak example of a proverb, being non-figurative.

Proverb fragments which are not proverb beginnings may also be used allusively, as in Example: *Dear Kettle, Yours sincerely, Pot.*

**Context:** Columnist Victor Lewis-Smith. Brief item, which reports that a former Conservative minister has criticised children's TV presenters for their incoherent speech. The item then closes: "*Having just heard Government ministers trying to explain how the Scott report completely exonerates them of everything, one phrase comes to mind. Dear Kettle, Yours sincerely, Pot.*"

**Source:** *The pot calls the kettle black* (Oxford Dictionary of English Proverbs: 421). The two key nouns "*kettle*" and "*pot*" are sufficient to evoke the saying here, together with the preceding context and the adopting of the letter form of address and close, which assigns the two nouns to their functional roles of patient and actor, respectively.

Most adaptations of proverbs in this corpus are clearly concerned with linking the proverb to the topic vocabulary of the specific context rather than calling into question the sentiments or philosophy of the proverb. There is, however, one clear example of reversing the sentiments of a

proverb: Example: *And a bird in the hand, no doubt, is worth a bird in the hand.*

**Context:** Arts page. Final sentence of a review of a TV documentary about house-buying. The focus is on the problems of selling one's own house under time pressure so as not to lose the option on the house one wishes to buy.

**Source:** *A bird in the hand is worth two in the bush* (Oxford Dictionary of English Proverbs: 59). This allusion occurs in text-final position, where proverbs may be used to draw a moral or confirm a point. In the present case, the deliberate deflating of the proverb by the writer will reverse reader expectations. The let-down effect of the allusion here is similar to the effect which is called the lone build-up or zero-punch joke. In the next two cases, despite apparent surface reversal of the proverb's meaning, its general validity is not really questioned.

The next example involves near verbatim reproduction of a whole proverb used as headline. But the substitution of "Goa" for "go" introduces an element of word-play to link the proverb to the topic of the newspaper text.

**Example:** *Easy come, easy Goa* ("Daily Mirror" headline).

**Context:** Travel section. Feature article about tourism in Goa, India.

**Source:** *Easy come, easy go* (Oxford Dictionary of English Proverbs: 213). Finally, it is worth noting that there is an element of overlap between allusion to quotation and allusion to proverbs, since some quotations attain proverbial status. An example from the corpus, which has been classified as an allusion to a quotation, is "No man is an island", which is

listed in Oxford Concise Dictionary of Quotations: 124/19 as a quotation from John Donne's Devotions upon Emergent Occasions. But the quotation has become separated from its source text and achieved proverbial status.

As we mentioned above, only occasionally do allusions to proverbs seem to be motivated primarily by foregrounding rather than implicature, as in Example: *Easy come, easy Goa*. This allusion's primary function is to foreground Goa as the theme of the text.

In some cases we can see, how author tried to convince by appeal to cultural values shared with the Reader. It is proverbs which are invariably cited as accepted pieces of wisdom to which the writer defers. The proverb is invoked as a piece of accepted wisdom and applied to a specific situation by means of adaptation in a way which makes it communicatively economical (compare the similar communicative economy of conventionalized onomastic allusions). Example *for better, for worse*, see below, functions in backwash fashion to evaluate the ideal of married life implied by the marriage vow.

We can sum up, that allusions to proverbs, unlike allusions to quotations and titles, often function within the *metatextual / evaluative domain* as an appeal to the authority of received wisdom. Foregrounding in proverbial allusion is generally subordinate to implicature, which establishes the link between the sentiments of the proverb and the current situation. Proverbs are short texts which are held verbatim in memory by both the writer

and the reader, so that the target unit is identical with the source text. Unlike allusion to quotations and titles, there is therefore no distinction to be drawn concerning whether the target unit has become separated from its source text or not. Allusion to proverbs is essentially a means of achieving even more semantic compression than the pithiness of the directly stated proverb offers. Foregrounding dominant: Phonological word play or riddle-like play.

### Literature:

1. British Dictionary: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/the%20American%20dream>
2. Collins English Dictionary: Collins COBUILD Idioms Dictionary, 3rd ed. Harper Collins Publishers 2012.
3. Collins English Dictionary – Complete & Unabridged 2012 Digital Edition William Collins Sons & Co. Ltd.1986. Harper Collins Publishers, 2012.
4. Everyman's Dictionary of Quotations and Proverbs, compiled by D.C. Browning: <https://searchworks.stanford.edu/view/2387579>.
5. The New Dictionary of Cultural Literacy, Third Edition 2005 by Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company.
6. Online Etymology Dictionary, 2010 Douglas Harper: <https://www.etymonline.com>
7. Oxford Concise Dictionary of Quotations: [https://books.google.com.ua/books/about/Concise\\_Oxford\\_Dictionary\\_of\\_Quotations.html?id=zLDEH2TAwUC&redir\\_esc=y](https://books.google.com.ua/books/about/Concise_Oxford_Dictionary_of_Quotations.html?id=zLDEH2TAwUC&redir_esc=y)
8. Oxford Dictionary of English Proverbs: <https://www.twirpx.com/file/1568958/>
9. The Oxford dictionary of allusions: <https://listenglish.ru/img/newpdf/dictpdf/3.pdf>

## STYLISTIC FEATURES OF COLOR-BATHED EPITHETS IN MARKUS ZUZAK'S NOVEL «THE BOOK THIEF»

---

Федькова І.А.,

кандидат філологічних наук,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

---

**Key words:** stylistic, epithet, coloring, color-bathed epithet, novel.

The epithet as a text-creating factor in the text, its semantic and stylistic parameters in this functional variety were the subject of the study of many linguists. The object of our study is the novel by Marcus Zuzak «The Book Thief». For 10 years of existence the novel has been translated into more than 40 languages of the world and has been published by the general circulation of several hundred million copies, has received 8 literary awards and over 230 weeks was on top of bestseller The New York Times, was successfully filmed and nominated for an Oscar.

Despite this popularity, we are primarily interested in the linguistic content of the work, namely the using of color-bathed epithets, which is the subject of our study. The scientific novelty consists in the fact that neither the outlined subject nor the object was distinguished in a separate scientific research.

The importance of the emotional and expressive role of the names of colors in the verbal fabric of the novel can be argued in the words of the author himself, indicated in the prologue: «*First the colors. Then the humans. That's usually how I see things. Or at least, how I try*». Some «piquancy» gives these words that they en-

close in the «mouth» of Death, which is a narrator: «*Your soul will be in my arms. A color will be perched on my shoulder. I will carry you gently away The question is, what color will everything be at that moment when I come for you? What will the sky be saying?*». This feature will be traced throughout the entire novel. The author will describe the reality, mostly terrible, brutal, through the prism of color vision.

For semantic-stylistic analysis, it is necessary, first of all, to define the terminology base. An epithet is an adjective, noun, or phrase used to characterize some person or thing, often specifically a disparaging one [5, 472]. Epithets emphasize the sign (color, size, shape, quality, property, etc.) described, most characteristic of a particular life situation or the artistic purpose of the speaker. Epithets containing the names of colors, shades, and the indirect color description we call color-bathed ones.

Words with color values are usually polysemantic. They are capable of developing figurative values, in which there are images, and some of them are fixed as symbolic. The semantic volume of color-bathed lexemes is determined by the number of names of objects that are

carriers of this color, and it is its paradigm [10, 343].

Markus Zuzak uses a number of colors. The basic semantic load has a black color. «The main symbolic meaning of black as a mourning has imprinted on the emotional and psychological perception of all that has a black color, its shades and processes, which leads to darkening. Black is considered a symbol of evil forces, misery, tragedy» [4, 345]. The author often uses this epithet because the whole novel is traumatized, painful and desperate: *signature black, black tear, black heart, black suit, black book*, etc. In addition, the author uses the signs of color, such as the *dark, darkest, gloomy, dirty-colored, murky* (e. g. *dark faces, dark, passive buildings, «The sky was murky and deep like quicksand», «It was the darkest moment before the dawn», «Only dirty-colored light could enter the room»*). The same sign of black color is transferred to other colors, which in their spectrum are close to black. So, for the description of the sky, Zuzak uses the «*chocolate-colored*» epithet: «*chocolate-colored sky. Dark, dark chocolate*».

The semantics of white color is very interesting in the novel. Traditionally (since Plato's time), white color is a symbol of beauty and tenderness, of the brightest feelings, of the noblest dumas and deeds [4, 344], but in the novel, white is another color that endangers. In such a way the author creates even brighter picture of tragedy. It would seem that, in contrast to black, gloomy, threatening, something bright, good, clear should appear. However, in this case, the usual binary dichotomous couples «white-black»,

«good-evil», «joy-sorrow» can not be traced. The events described by the author were so tragic that even the white color was not saving and did not help the reader to distract from the tragic canvas for a moment («*The shop itself was white and cold, and completely bloodless*», the author uses epithet *white beast* to describe the sun: «*It was like a great white beast*», or «*... an ocean sky with whitecap clouds*» and «*...white rectangular stencil, the shape of the kitchen door*» etc.).

Often we encounter an indirect description of the color, in particular, all the shades of white by replacing the direct name of the sign of color with a descriptive design. This technique is used most often by the author to describe the appearance of the main characters. For example: «*...man, in comparison, was the color of the bone. Skeleton colored skin, eggshell face, summer skin color, a picture of pale concentration, «hair the color of a lemon», «The sky was white horse gray», «the tooth-colored keys», lemon head, «The horizon was the color of milk», «creamy mashed-potatoes cloud – in the middle of a bottomless powder-blue bowl*» etc. The colored lexems used in the descriptive function play a significant role in the creation of visual affects in the reader's mind. In some cases, when the main colors of the spectrum are mentioned, the reader has greater freedom of imagination, relies on his own visual experience; in other cases, the author tries to describe places, scenes and characters, passing the visually perceptible to the reader, and does so with the help of motivated color attributes [2, 68].

Sometimes the author tries to clarify the color of the sign by comparison with another reality, similar to that described, in color: «*Even one hour can contain thousands of different colors. Waxy yellows, cloud spat blues. Murky darknesses*», «*The house was pale, almost sick-looking*», «*His eyes were cold and brown – like coffee stains*» and so on.

Significant place is the use of gray in the epithet structures: «*It was late afternoon, gray and gleaming*», *gray tunnel*, *gray air*, *gray and white conglomeration of dust*, *gray afternoon*, and also the use of the highest degree of comparison – *the grayest afternoon you can imagine* as a means of creation Graduation – a stylistic figure that spurts emotion o-expressive meaning and expresses perceptions of the text. Gray is veiled in its shade – silver – with the color and shine similar to silver: *his eyes were silver and strained*, *silver eyed optimism* etc.

There is the usage of yellow color in the novel. The yellow color belongs to the «warm» colors and is associated, above all, with the sun, light and warmth. However, we do not feel this «warmth». The author, as if deliberately, leaves us in a tragic reality, with the help of antithesis. For example, «*The Cologne sky was yellow and rotting*», «*... yellow tear. Had it been dark, she realized that the tear would have been black*», *yellow light* etc.

In general, the color palette of the novel is rather gloomy, vague, which, of course, obeys the main theme of the nov-

el. Red color is rarely used: *red sky*, *red prints*, *red face*. We should notice that red color is associated with blood and fire. Its symbolism is multi-valued and ambivalent [1, 387].

Sometimes we observe occasionalism, individually author's perception of color. For example: «*breakfast-colored sun*», or «*His eyes were the color of agony*», «*brown-shirted leaders*», «*swampy eyes*» etc.

Consequently, the skillful usage of color-bathed epithets in the novel «The Book Thief» suggests that the author extremely subtly transformed the color into a powerful stylistic tool. Markus Zusak, full of symbolic content of the colorful epithets, gives the reader the opportunity to imagine all the immeasurable suffering of an innocent person.

### Literature

1. Encyclopedic dictionary of symbols of culture of Ukraine / for colleagues. Ed. V.P. Kotsura, O. I. Potapenko, V.V. Kuibids. – Korsun-Shevchenkivskyi: FOP Gavryshenko V.M., 2015. – 912 p.
2. Kovalskaya I.V. Features of reproduction of stylistic semantics of colored lexemes in translation (on material of Ukrainian and English languages) / I.V. Kovalska // Linguistics. – 1999. – №4-5. – P. 68-70.
3. Marcus Zusak. The Book Thief. – Picador, 2005. – 584 p.
4. Matsko L. I. Stylistics of the Ukrainian language: Textbook / L.I. Matsko, O.M. Sidorenko, A.M. Matsko; for ed. L.I. Matsko. – Kyiv: Higher School, 2005. – 462 p.
5. Webster's New World Dictionary of the American Language (second college edition) / David B. Guralnik, Editor in Chief. – New York and Cleveland, 1970. – 1692 p.

## КОММУНИКАТИВНОЕ ПОВЕДЕНИЕ МАСКУЛИННОЙ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ НА МАТЕРИАЛЕ ВИРТУАЛЬНОГО БРАЧНОГО ДИСКУРСА НЕМЕЦКОЯЗЫЧНЫХ СТРАН

---

**Великая И.О.**

кандидат филологических наук,  
доцент кафедры немецкой филологии и перевода  
Запорожский национальный университет

**Быкова Ю.О.**

преподаватель кафедры иностранных языков  
Запорожский национальный технический университет

---

### **Аннотация**

*В данном научном исследовании рассматриваются особенности коммуникативного поведения маскулинной виртуальной языковой личности на материале немецкоязычных брачных объявлений, размещённых в сети Интернет. В статье раскрываются понятия «виртуальная языковая личность», «виртуальный дискурс», «виртуальный брачный дискурс», «коммуникативное поведение», описываются характеристики маскулинного и феминного коммуникативного поведения. На материале брачных объявлений немецкоязычного виртуального дискурса устанавливаются особенности коммуникативного поведения представителей мужского пола, выявляются новые тенденции в представлениях о традиционно женских и традиционно мужских характеристиках.*

### **Ключевые слова**

виртуальная языковая личность, виртуальный дискурс, гендер, **коммуникативное поведение**, феминность, маскулинность.

### **Key words**

virtual language personality, virtual discourse, gender, **communicative behavior**, femininity, masculinity.

В эру современных технологий, повальной компьютеризации и растущей роли Интернета следует говорить о чрезвычайном интересе лингвистов к новым тенденциям в языке, так как язык как система и как живой организм впитывает в себя и отображает все социальные процессы, происходящие в социуме. Исследуя языковые

единицы можно познать тенденции развития и направление развития общества, проследить становление новых стереотипов и отмирание старых. В особенности интересным предметом для исследования лингвистов и других учёных-гуманитариев являются гендерные стереотипы, ибо гендер является основополагающей

категорией, которая отзывает к самой сути человека и позволяет пролить свет на новые социальные тенденции.

Современная эпоха в лингвистике характеризуется антропоцентризмом, в центре научных исследований находится человек и его жизнедеятельность, а также то, каким образом всё это актуализируется в языке. Таким образом, язык изучается более не сам по себе как система со своими особенностями, а как средство общения и самовыражения отдельных индивидов, как среда, формирующая и отображающая их сознание. Интернет-пространство явило миру новый тип личности – личности виртуальной, которая «живёт» и общается в сети. Личности, которую нельзя назвать реальной, однако и полностью виртуальной её считать также нельзя, так как она существует в действительности и привязана к конкретной реальной личности.

Исследованиям особенностей языковой личности в различных дискурсивных типах посвящены научные работы многих современных исследователей, среди которых следует назвать Т.М. Гермашеву, О.В. Лутовинову, А. Е. Жичкину, Т.А. Кубрак, Г.И. Богина, Ю.Н. Караулова, О.В. Гавриченко, Т.В. Смолякову, И.П. Исаеву, Р. Ткачёву, Я.С. Косякову и других. Обилие работ в данной области свидетельствует о чрезвычайном интересе к личности в языке, а также о том, что данная тематика научных исследований является многогранной и требует дальнейшего рассмотрения и изучения, что говорит об актуальности нашей научной статьи.

Объектом данного научного исследования является современная маскулинная виртуальная языковая личность в немецкоязычном дискурсе брачных объявлений Интернета.

Предметом – особенности коммуникативного поведения маскулинной виртуальной языковой личности в немецкоязычном брачном Интернет-дискурсе современности.

**Целью** нашего научного исследования является выявление особенностей коммуникативного поведения маскулинной виртуальной языковой личности на материале брачного Интернет-дискурса немецкоязычного пространства.

Согласно с целью исследования следует разрешить такие научные **задачи**:

1. Дать определение понятию «виртуальная языковая личность».
2. Определить ключевые особенности данного научного феномена современности.
3. Обозначить понятие «брачный виртуальный дискурс», определить его суть и границы.
4. Определить понятие «коммуникативное поведение», выявить особенности коммуникативного поведения маскулинной виртуальной языковой личности на материале брачных объявлений немецкоязычного виртуального дискурса.

Для написания данной научной статьи использовался комплекс теоретических методов, обобщение данных лингвистических источников. Автором статьи совершён тематический анализ исследований коммуникативного поведения и виртуального дис-

курса в научных публикациях и на Интернет-ресурсах. В основе проблемного поля исследования лежит рефлексия собственного научного опыта.

Виртуальная языковая личность является понятием неоднозначным и определяется различными авторами по-разному. Например, Я.С. Косякова и В.Р. Ткачёва под виртуальной языковой личностью понимают образ, функционирующий в сети, который создан реально существующим индивидом и отображает идеальные или фантастические черты «Я» личности. Авторы данной дефиниции акцентируют внимание на том факте, что наиболее чётко виртуальная языковая личность вербализуется на мотивационном и когнитивном уровнях. Под когнитивным уровнем вербализации подразумевается присвоение виртуальной языковой личности определённого сетевого имени, с помощью чего происходит её социокультурная самоидентификация (отнесённость к определённой социальной или этнической группе). Таким образом, происходит уход от определённых социальных клише, культурных и иных барьеров, которые сопровождают живое общение. А также реальной личности предоставляется возможность экспериментировать с собственной идентичностью, примерять на себя те или иные «маски», являющиеся недоступными в реальной жизни [1]. Следует заметить, что данные учёные выделяют одну крайне важную особенность языковой личности – она предоставляет возможность личности реальной отка-

заться от определённых табу и запретов, реализовать себя в новой роли и в новом качестве, то есть стать тем индивидом, которым она не может быть в реальной жизни. Таким образом, виртуальная языковая личность – это прототип личности реальной, которая позволяет реализовать себя в виртуальной среде в любом желаемом образе. То есть, говоря о виртуальной языковой личности, мы говорим о своеобразной «маске», которую одевает индивид для достижения определённого образа и имиджа в виртуальном пространстве.

О.В. Лутовинова и Т.М. Гермашева говорят о том, что виртуальная языковая личность актуализируется в виртуальной коммуникативной среде, её коммуникативная компетенция представляет собой владение определёнными умениями, навыками, знаниями и представлениями, которые являются необходимыми для поддержания общения и обмена информацией в рамках виртуального дискурса. Коммуникативная компетенция виртуальной языковой личности складывается из трёх составляющих: энциклопедической, лингвистической и интерактивной, каждая из которых является специфичной по сравнению с реальным дискурсом.

Энциклопедическая компетенция позволяет виртуальной языковой личности адекватно отображать информацию, включает в себя знания компьютерных технологий. Лингвистическая составляющая подразумевает под собой умение использовать языковые средства для коммуникации. Для вир-

туального коммуниканта это, прежде всего, навыки устно-письменной речи. Интерактивная компетенция позволяет виртуальной языковой личности понимать и правильно применять знания общения и речевого этикета в сети и устанавливать контакт с другими сетевыми пользователями [2; 3]. Следует отметить, что О.В. Лутовинова и Т.М. Гермашева рассматривают виртуальную языковую личность в контексте её коммуникативных компетенций в Интернет-дискурсе, что является абсолютно логичным по причине её главного назначения – осуществления коммуникации в сети. Из вышесказанного следует сделать вывод о том, что виртуальная языковая личность не существует сама по себе в виртуальном пространстве, она является лишь средством самопрезентации и самореализации реального индивида в Интернет-пространстве.

В нашем исследовании под виртуальной языковой личностью мы понимаем прототип реально существующей личности, который существует в сети и создан ею для достижения определённых целей – самопрезентации, саморекламы, общения с другими пользователями виртуального пространства. Безусловно, не следует забывать также о таких случаях, как создание виртуальных личностей для определённых целей (например, троллинга или чёрного пиара в виртуальном пространстве). Такие виртуальные личности созданы реальными людьми, однако не привязаны к ним и исчезают сразу же после достижения цели их создания. Однако, в

большинстве случаев виртуальные личности всё же репрезентуют реально существующих индивидов, целью которых является сетевое общение, знакомства и продвижения себя в виртуальном мире.

Средой «обитания» виртуальной языковой личности является Интернет-пространство, она функционирует и проявляет себя в этом виртуальном дискурсе. Единой трактовки понятия «виртуальный дискурс» на данный момент в современной лингвистике не существует, однако ряд авторов дают пояснения этому сложному феномену, вкладывая в каждое определение новые элементы его значения. Например, О.В. Лутовинова под понятием «виртуальный дискурс» понимает «текст, погружённый в ситуацию общения в виртуальной реальности». При этом следует учитывать специфику не только самого текста, который погружён в конкретную ситуацию общения, характеризующуюся определённым каналом связи, но и его характеристик, заложенных в понятие виртуальной реальности [4, 27]. Таким образом, ключевым моментом в данном понятии является виртуальная реальность и погружение текста в неё, а также те особые характеристики, которые присущи виртуальной реальности.

Следует также уточнить понятие «виртуальный брачный дискурс», которым мы оперируем в нашем исследовании. Прежде всего, под брачным дискурсом мы понимаем совокупность объявлений представителей обоих гендеров, созданных и опубликован-

ных ними с целью знакомства с потенциальным партнёром. Целью знакомства при этом может быть как общение и дружба, так и флирт и стремление создать серьёзные отношения, а возможно и создание семьи. В данной ситуации ключевыми являются два момента – это стремление к самопрезентации в лучшем свете с целью привлечения внимания партнёра, а также создание подробного образа партнёра, дабы иметь возможность найти оптимальную кандидатуру и реализовать поставленную цель. Говоря о виртуальном брачном дискурсе в нашем исследовании, мы предполагаем под этим понятием массив брачных объявлений, адресантами и адресатами которых являются как мужчины, так и женщины, и которые опубликованы в сети Интернет на сайтах знакомств.

Представители различных гендеров безусловно имеют свои психологические особенности, имеющие влияние на всевозможные проявления их личности, в том числе и на коммуникативное поведение. Несмотря на то, что в современном мире принято говорить о размытой грани между феминностью и маскулинностью как таковыми, и некоторые социологи и психологи говорят уже не о представителях различных гендеров, а об определённых типах личности, существует немало научных работ, описывающих особенности женского и мужского коммуникативного поведения.

Например, Д. Таннен говорит о различных целях, которые преследуют мужчины и женщины в результате

коммуникации. Женщины, прежде всего, стремятся к близости с окружающими, поэтому их общение направлено на налаживание коммуникации, установление отношений дружбы и взаимопонимания. Для мужчин основополагающим понятием в общении является стремление к независимости, они стараются раздавать приказы и болезненно относятся к приказам со стороны.

Мужчины предпочитают больше молчать, а женщины, напротив, говорить и показывать свои чувства и эмоции. Для женщины общение и передача информации о важных и малозначительных вещах является средством налаживания взаимопонимания и близости с партнёром. Мужчина, в отличие от женщины, в такой чрезмерной разговорчивости видит навязчивость, нарушение личного пространства и потерю чувства независимости [5, 62]. Ещё одним важным различием речи мужчин и женщин является то, что женщины предпочитают говорить об определённых предметах и проблемах косвенно, в то время как мужчины говорят о важных для них вещах прямо. Женщины часто употребляют различные конструкции и лексемы, выражающие неопределённость. Например, *«ich glaube»*, *«ich denke»*, *«ich würde gerne»*, *«ich weiß nicht»*, *«vielleicht»*, *«anscheinend»*, *«ein bisschen»*, *«irgendwie»*, *«oder?»*. Такие конструкции с точки зрения мужчин являются выражением неуверенности и нерешительности женщин, глазами мужчин – они являются свидетельством их слабости, по-

сколько они практикуют прямой стиль речи [6, 87]. Таким образом, мужчины и женщины руководствуются разными целями в коммуникации – для женщин главным является достижение понимания и доверия с партнёром, а для мужчины – утверждение своего лидерства и авторитета. Женщина боится обидеть оппонента, смягчает свою речь и высказывания языковыми средствами, выражающими неопределённость и предположения, она боится быть категоричной, что для мужчины является свидетельством слабости и подчинённой позиции. И поскольку у мужчин и женщин разные стили подачи информации, это часто приводит к тому, что мужчины неспособны распознать метасообщения женщин. Это ведёт к непониманию в коммуникации и искажению информации партнёром.

Исследователь Ф. Вернер выделяет также иные особенности в коммуникативном поведении мужчин и женщин, акцентируя внимание на том, что женщины стараются следовать ходу беседы и соглашаться с партнёром, в то время как мужчины отталкиваются от собственной позиции в ходе общения, игнорируя тему партнёра и его интересы [7, 35]. Женщины склонны к использованию в своей речи большого количества частиц, демонстрируя тем самым одобрение и интерес к собеседнику, подбадривая его к продолжению беседы. Таким образом, женский стиль общения, хотя и обнаруживает с мужской точки зрения черты некоей неопределённости и неуверенности, является более приемлемым для налажива-

ния контакта между коммуникантами, а также для установления дружественной атмосферы общения и симпатии между собеседниками.

Итак, выше мы рассмотрели некоторые гендерные стереотипы, базирующиеся на научных исследованиях и наблюдениях представителей различных социумов. Безусловно, они отмечают самые важные закономерности в мужском и женском речевом поведении, подчёркивают различия маскулинной и феминной коммуникации. Однако не стоит забывать также о том, что в современном обществе наблюдается перераспределение гендерных ролей и тенденция к полному исчезновению грани между «типично женским» и «типично мужским». Такая тенденция наблюдается как в современной прессе и рекламе, так и в сообщениях, которые относятся к брачному дискурсу. Следует подчеркнуть, что данные перечисленные сферы наиболее чётко и в полном объёме отображают социальные тенденции определённых культурных и национальных групп, они всегда идут «в ногу» со временем, так как главной целью этих дискурсивных типов является насыщение информацией и удовлетворение потребностей индивидов, живущих здесь и сейчас.

Прежде чем перейти непосредственно к анализу брачных объявлений, расположенных в сети Интернет, следует дать определение понятию «коммуникативное поведение», так как оно является основополагающим для нашего исследования. Вслед за И.А. Стерниным, который предложил

ввести это понятие впервые в 1989 г., под этим научным феноменом мы понимаем «совокупность норм и традиций общения народа, социальной, возрастной, гендерной, профессиональной и т.д. групп, а также отдельной личности» [8, 3]. Говоря при этом о гендерных особенностях коммуникативного поведения или о коммуникативном поведении феминной либо маскулинной личности, следует определять коммуникативное поведение как совокупность норм и традиций общения различных гендерных групп в рамках определённого социума. Последний пункт нашей дефиниции является чрезвычайно значительным, так как категория гендер и её проявления варьируются в зависимости от культурных и религиозных традиций, например, гендерные особенности коммуникативного поведения представителей арабских стран будут значительно отличаться от традиций азиатов либо европейцев.

В нашем исследовании мы обращаемся к немецкоязычному виртуальному пространству, на материале которого мы рассматриваем коммуникативное поведение мужчин, демонстрирующее те стереотипы мужественности, которые присутствуют в немецкой культуре современности.

Обратимся к анализу объявления, размещённому на бесплатном сайте знакомств [www.quoka.de](http://www.quoka.de). Текст объявления имеет заголовок «*Ich suche vielleicht Dich*», что свидетельствует о колебаниях и осторожности адресанта, употребившего лексему «*vielleicht*»

(«возможно»). Как было отмечено нами ранее, употребление лексический единиц и конструкций, выражающих сомнение и осторожность в высказываниях, является наиболее характерным приёмом для женщин, которые используют его для налаживания контакта и дружественной атмосферы общения. Интересным является то, что адресант нашего объявления – мужчина, пребывающий в поисках второй половинки.

Рассмотрим текст брачного объявления, которое анализируется: «*Mitte 60/185, geschieden, romantisch, gepflegt, zuverlässig, gut situiert. Suche eine niveauvolle, gepflegte und nicht ortsgebundene sympathische Frau, welche ebenso den Wunsch nach einer glücklichen Beziehung hat. Für mich spielt die Gefühlsebene und Sympathie eine entscheidende Rolle. Durch meine berufliche Selbständigkeit bin ich ortsgebunden. Solltest Du dich angesprochen fühlen, würde ich mich über eine Nachricht sehr freuen.*» [9]. Автор объявления употребляет в тексте своего послания большое количество прилагательных, описывающих как его самого, так и потенциального партнёра. Особый интерес для нас представляют прилагательные, с помощью которых автор описывает свою личность: «*geschieden*» («разведённый»), «*romantisch*» («романтичный»), «*gepflegt*» («ухаженный»), «*zuverlässig*» («надёжный»), «*gut situiert*» («имеющий стабильность»). Отметим, что такие лексемы, как «*romantisch*» («романтичный»), «*gepflegt*» («ухаженный») соотносятся более с

представительницами женского пола, для которых важна нежность и романтичность натуры, а также внешняя привлекательность, которая подсознательно ассоциируется с наличием здоровья и возможностью продолжения рода. Традиционно считается, что для мужчин внешность уходит на второй план в градации чисто маскулинных ценностей, однако адресант анализируемого объявления указывает данную черту своей личности в начале описания, делая, следовательно, на ней определённый акцент.

Лексемы «*zuverlässig*» («надёжный»), «*gut situiert*» («имеющий стабильность») обозначают традиционно маскулинные качества, которые представительницы женского пола традиционно желают видеть в мужчинах, однако интересным является то, что адресант объявления не называет таких мужских качеств, как сила, сексуальность, авторитарность.

Показательным также является тот факт, что в последнем предложении объявления «*Solltest Du dich angesprochen fühlen, würde ich mich über eine Nachricht sehr freuen*» адресант употребляет Конъюнктив II, выражающий исключительно вежливое и почтительное отношение к адресату сообщения.

Заметим также акцентуацию автора на таких понятиях как «*Gefühlsebene und Sympathie*» («чувства и симпатия»), которые автор ищет в потенциальном партнёре. Отметим, что сфера чувств и эмоций традиционно ассоциируется с женским началом, однако

для автора объявления они играют значительную роль.

Таким образом, заголовок и текст брачного объявления на лексическом и грамматическом уровне вербализуют феминные черты личности, присущие адресанту сообщения. Наряду с такими качествами, как стабильность и надёжность, мужчина акцентирует внимание на своей ухоженности и романтичности, а также на стремлении найти настоящие чувства и романтику в отношениях.

Следующее объявление, также расположенное на бесплатном сайте знакомств в разделе «*Er sucht sie*» имеет заголовок «*Gemeinsam und nicht einsam*». Текст объявления вербализует исконно мужские качества в сочетании с женской эмоциональностью и некоей долей эксцентричности: «*Ich männlich, 55 Jahre alt, selbstständig, nicht unattraktiv, mit beiden Beinen im Leben stehend.*

*was fehlt mir eigentlich noch zu meinem Glück???*

*DU!!!*

*Suche eine selbstbewusste, attraktive Partnerin, die gleichzeitig meine beste Freundin, meine Geliebte, meine Vertraute ist. Ist dies so unmöglich??*

*NEIN – ich glaube fest daran DICH zu finden.*

*Du kannst von mir Respekt, Treue, Ehrlichkeit und Liebe erwarten.*

*Freu mich auf Dich» [10].*

Прежде всего, обратим внимание на необычную структуру брачного объявления, которая сохранена нами для анализа. Расставляя смысловые ак-

центы, автор сообщения располагает каждую новую мысль с абзаца, что создаёт сильное эмоциональное воздействие на адресата. Проявлением эмоциональности можно считать также обилие знаков пунктуации в конце некоторых предложений, написание отдельных слов заглавными буквами. Выделение отдельных лексем крупным шрифтом также имеет эффект визуальной акцентуации на данных смысловых единицах. По причине того, что выделены личные местоимения второго лица единственного числа, адресат объявления сразу же воспринимает себя причастным к написанному тексту и свою вовлечённость в ситуацию. Отрицательная частица «*nein*» («нет»), также написана заглавными буквами и оказывает провокационный эффект на адресата, вызывая замешательство и желание прочесть объявление.

Помимо визуальных приёмов, к которым прибегнул адресант сообщения, следует выделить некоторые лексемы, которые автор использует для самохарактеристики своей личности: «*männlich*» («мужественный»), «*selbstständig*» («самостоятельный либо ведущий свой собственный бизнес»), «*nicht unattraktiv*» («не лишённый привлекательности»), «*mit beiden Beinen im Leben stehend*» («крепко стоящий на ногах»). Следует отметить, что большинство из приведённых характеристик свидетельствуют о маскулинном самовосприятии и маскулинной самоподаче мужчины. На первый план он выносит типично мужские характеристики, как, например, мужественность, успеш-

ность, независимость. При этом мужчина скуп и «по-мужски» замечает, что он не лишён привлекательности, что потенциально может иметь значение для его будущего партнёра.

Адресант объявления приводит чёткие критерии выбора будущего партнёра, выделяя при этом как её внешнюю привлекательность и сексуальность («*attraktive Partnerin*» («привлекательный партнёр»), «*meine Geliebte*» («моя любовница»)), так и её человеческие качества («*meine beste Freundin*» («моя лучшая подруга»), «*meine Vertraute*» («та, которой я смогу доверять»)). В отличие от брачного объявления, к анализу которого мы обращались вначале, в данном сообщении помимо сферы чувств и эмоций адресант затрагивает тему женской сексуальности и привлекательности, что также является типично мужской чертой.

Следует уделить особое внимание предложению «*...ich glaube fest daran DICH zu finden*» («...я чётко уверен в том, что найду ТЕБЯ»). Оно выражает всю суть личности адресанта – его уверенность в собственных силах и целеустремлённость, что, согласно с традиционными представлениями о женском и мужском началах является присущим именно мужчинам.

Таким образом, последнее брачное объявление демонстрирует маскулинность адресанта, вербализуя такие качества, как мужественность, уверенность в себе, надёжность, целеустремлённость и даже авторитарность. Однако стоит упомянуть также такую

черту адресанта как эмоциональность, которая более присуща женщинам.

Анализ объявлений на сайте знакомств продемонстрировал тенденцию к исчезновению грани между традиционной феминностью и маскулинностью, что является интересным результатом и отображает тенденции развития немецкоязычного социума современности.

Среди **перспектив дальнейших исследований** следует назвать выделение дальнейших особенностей коммуникативного поведения мужчин и женщин, и, на основе данных наблюдений, выделение новых гендерных стереотипов, присущих не только немецкоязычному социуму, а и представителям других лингвокультур.

### Литература

1. Косякова Я. С., Ткачева В. Р. Языковая личность в Интернете // Молодой ученый. 2017. – №22.-1. С. 19-23.
2. Лутовинова О.В. Лингвокультурологические характеристики виртуального дискурса. Волгоград: Перемена, 2009. – 476 с.
3. Гермашева Т.М. Виртуальная языковая личность в пространстве блог-дискурса // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 2: Филология и искусствоведение. 2014. – № 2 (140). С. 36-40.
4. Лутовинова О.В. Виртуальный дискурс как одно из направлений в исследовании киберпространства // Вестник Московского государственного областного университета. Серия «Лингвистика». 2009. – № 1. С. 26-32.
5. Tannen D. Du kannst mich einfach nicht verstehen. Frankfurt am Main, Wien: Btichergilde Gutenberg, 1990. – 315 S.
6. Hertlein M. Frauen reden anders. Selbstbewusst und erfolgreich im Jobtalk. Rowohlt, 1990. – 406 S.
7. Werner F. Qualitative Gesprächsanalysen. Ergebnisse und Hypothesen // Frauensprache – Männersprache. Ein Arbeitsbuch zur geschlechtsspezifischen Sprachverwendung. Frankfurt am Main: Moritz Diesterweg GmbH & Co Verlag. 1981. S. 35-36.
8. Стернин И.А. Модели описания коммуникативного поведения. Воронеж: «Гарант», 2000. – 52 с.
9. Ich suche vielleicht Dich [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.quoka.de/partnerschaften-kontakte/er-sucht-sie/c6010a212952096/suche-vielleicht-dich.html> (дата обращения: 07.11.2018).
10. Gemeinsam und nicht einsam [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.quoka.de/partnerschaften-kontakte/er-sucht-sie/c6010a229314793/gemeinsam-und-nicht-einsam.html> (дата обращения: 07.11.2018).

## ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАХОВОЇ МОВИ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

**Роман Дудок., Ольвія Висоцька**

Львівський національний університет імені Івана Франка

*Досліджено проблеми та перспективи фахової мови гуманітарних наук, її функціонування та набуття додаткових термінологічних смислів. На ґрунті попереднього мовознавчого досвіду здійснено спробу пояснити, як термін, із властивим йому інваріантним значенням, може набувати смислової варіативності у фаховій текстовій реалізації. Виявлено, що інваріантне значення і диференційні семи номінативи гуманітарної сфери експлікують системо набуті та системо твірні властивості, що сприяють розумінню додаткових смислів термінів у текстовій реалізації. Наголошено, що терміновірна продуктивність інваріантного стабільного компоненту разом із змінними смислами забезпечують функціонування та інтердисциплінарний статус гуманітарного терміну. Розщеплення смислу номінативи на наносмисли засвідчують одночасно невичерпну його терміновірну варіативність. Зроблено висновок, що іншомовний мовний взаємовплив продовжує відігравати суттєву роль у формуванні англійської гуманітарної термінології.*

**Ключові слова:** гуманітарні науки; фаховий англомовний термін; методика значення-смысл; інваріантне значення; наносмисли; мовні контакти; семна структура терміну; семантичний та функційний аспекти.

## PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF THE INVESTIGATION SPECIAL LANGUAGE OF THE HUMANITARIAN SCIENCES

**Roman Dudok., Ol-viya Vysotska**

*Lviv Ivan Franko National University*

*The problems and prospects of the specialized language of the humanities, its functioning, and the acquisition of the additional meanings are investigated. An attempt was made to explain how the term with the invariant meaning, inherent in it, on the ground of the previous linguistic experience, may acquire semantic variation in the professional text implementation. It was found that invariant meaning and differential senses of the humanitarian sphere explicitly acquire system-acquired and system-forming properties that contribute to understanding the additional meanings of terms in text implementation. It is emphasized that the term-derived productivity of an invariant stable component, together with variable meanings, ensures the functioning and interdisciplinary status of the humanitarian term. The splitting of meaning by nominates into nanosenses testifies, at the same time, its inexhaustible term forming variability. It is concluded that*

*foreign-language interactions continue to play a significant role in the formation of the English humanitarian terminology.*

**Key words:** humanitarian sciences; professional English-language term; method of meaning-sense; invariant meaning; nanosences; language contacts; semantic structure of the term; semantic and functional aspects.

Постановка проблеми. Інтенсивний розвиток наук сприяє поповненню термінологічного фонду, а відтак зумовлює потребу вивчення фахової термінології. З огляду на це зазначена стаття присвячена дослідженню значення англomовного терміну в гуманітарній сфері. Відзначаємо, що терміни гуманітарних наук характеризуються високим ступенем абстрагованості. Семантичний структурі гуманітарного терміну властиві майже всі ті процеси, які характерні загальнонавчаваній лексичі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ґрунтуємо наше розуміння значення терміну на наукових ідеях Ю. Апресяна, Л. Васильєва, С. Гурського, В. Левицького, О. Потебні, С. Семчинського та інших. Семну структуру терміну пропонуємо зобразити у вигляді „скриньки” сем, де основні, постійні семи утворюють її ядро, а неосновні – її периферію.

Ідея узагальненої природи терміну відображена передусім у працях представників структуралізму (Л. Блумфільд, Л. Єльмслев, М. Трубецькой), котра далі розвинулася в функційній парадигмі (Н. Алефиренко, Ж. Вардзелашвілі, Т. Кияк, В. Левицький та інші). Це система інваріантів; у плані дихотомії інваріант – варіант, що є важливим постулатом для розуміння стабільного

семантичного компоненту в структурі терміну.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми. Основну концепцію нашого дослідження викладено за допомогою аналізу семантико-функційного аспекту фахового англomовного терміну в гуманітарній сфері, згідно з якою термін розмежовуємо на стабільну та змінну частини, тобто інваріант та варіанти, змінні смисли. Отож, стверджуємо, що інваріантне значення є низкою сем, які реалізуються в лексикографічних статтях на рівні статистики у парадигматиці мови, а змінні смисли актуалізують ще дрібніші фрагменти – наносмисли, на рівні текстової реалізації тобто функціювання у синтагматиці мовлення. У такому ракурсі гуманітарні терміносистеми досі не досліджувалися.

Саме такий підхід визначив головну мету та завдання дослідження: простежити еволюцію поглядів на значення терміну в мовознавчій традиції; за допомогою методики „значення / смисл” (Г. Фреге, С. Гурський., Р. Дудок) обґрунтувати підхід до вивчення семантики гуманітарного терміну; з’ясувати суть інваріантного значення терміну, розкрити його функцію та роль у формуванні різних смислів (щодо ознак значення маємо на увазі інваріантну стабільну та змінні озна-

ки); простежити мовний механізм кореляції фахових англomовних термінів і, з цією метою, розкрити його міждисциплінарний характер; особливу увагу акцентувати на виокремленні інваріантного значення терміну гуманітарних наук у статистиці та його смислової реалізації у динаміці, бо саме в них здійснюється динамічне смислотворення.

Виклад основного матеріалу. Мовній системі гуманітарних термінів властива, з одного боку, стабільність, з іншого – варіантність, що зумовлено відношенням однієї лексичної номінанти до кількох предметів, понять і, навпаки, кількох предметів до однієї номінанти. Тобто завжди в полі зору дослідників перебуватимуть парадигматичні зв'язки між терміноназвами. Вперше залучено методику „значення / смисл”, з метою виокремлення смислових компонентів номінатами, які є комунікативно релевантними в конкретних фахових англomовних дискурсах [7, С.3-18].

У сучасному термінознавстві побутують термінопоняття наносмисли – як семні нашарування (прирошення), які постійно присутні (імплицитно чи експлицитно) у текстовій реалізації гуманітарного терміну, хоч не фіксовані у лексикографічних працях термінологічного характеру [5, С. 26-29]. Поштовхом для їхньої реалізації є низка суспільно-політичних, соціальних та науково-технічних факторів, відображених у галузевих текстах. З опертям на положення теорії мовних контактів у статті обґрунтовані процеси адапта-

ції, інтеграції романо-германських термінів у термінологічному фонді англійської мови та проникнення англійської гуманітарної термінології в інші європейські мови [17, С. 412-527]. Терміни гуманітарних наук, котрі, здебільшого, мають латинську, французьку та інші основи, уможливають не тільки міжгалузеву, а й міжмовну кореляцію.

У зазначеній статті висвітлена проблема та перспективи значення терміну в мовознавчій традиції, здійснений критичний огляд них мовознавчих шкіл у розвитку вчення про значення терміну, його узагальненого компонента, у нашому розумінні – інваріанту.

Скажімо у сфері політики rainbow coalition – широка коаліція (партій парламенту), експлікується інваріантна стабільна ознака „накопичення, нагромадження” чогось, де можемо говорити про семантику додаткових смислів як ресурсного потенціалу терміну [21]. Фактично усі терміни є компонентами певної системи і до кожного з них застосовуємо той самий методичний принцип (стабільний інваріант і змінні смисли), що сприяє розкриттю системності та генези досліджуваних термінів його значення у варіаціях інформації [6, С. 314]. Зазначимо, що термін у сучасній мовознавчій традиції розцінюється як узагальнений інваріант, що есплікується низкою диференційних ознак.

Аналізуючи онтологічні, семантичні та прагматичні аспекти інваріантного значення: методи та принципи дослідження ми зосередили нашу увагу

на ролі та функції семантичного диференціалу як компоненти структури значення [1, С.309 – 348]. Семантичний диференціал у нашому розумінні є узагальненою комунікативно релевантною ознакою. Для кращого розуміння семантичного диференціалу потрібно мати на увазі його ознаки в денотаті (об'єкті, терміні). Ми вважаємо, що інваріант – це низка стабільних компонент, які дають змогу інтерпретувати вживання слів-термінів у новому контексті. У нашому дослідженні важливо було з'ясувати, чому саме різні поняття позначаються тим самим знаком, розкрити сутність семантичної інваріанти, її роль та функцію в породженні кожного наступного смислу [11, С. 302-349].

Наприклад *inflation* (надування, роздування, накачування), в економічній сфері закріпилося як широко відомий термін *inflation* – інфляція; *чи економічний стан, який характеризується підйомом середнього рівня ціни й, зазвичай, спричинений зростанням грошової маси без відповідного забезпечення товарів та послуг. Сема накопичування чогось, актуалізується у терміні – інфляція* – завдяки семантичній інваріантній ознаці та передає його смисловий потенціал [20].

Семантичну дихотомію інваріанта-варіант у плані мови та мовлення уявляємо за такою схемою, де інваріанта може опускатися до рівня мовлення для участі у послідовному породженні смислів, а змінна компонента – екстралінгвістичне поняття не може підніматися до рівня мови з правом її елементу.

На підставі здійсненого аналізу фактологічного матеріалу гуманітарної терміносистеми можемо стверджувати, що між семантичними інваріантами, її змінними компонентами є процеси узагальнення й диференціації внаслідок взаємодії яких відбувається семантична варіативність терміну [4, С. 200-235]. Продемонструємо це на прикладі терміну *case* – випадок, у сфері права (доведення, судова справа), та у мовознавстві термін *case* – відмінок іменника, простежуємо семантичну інваріанту, випадок, подію, явище як семантичну основу цих термінів. Відтак, завдяки узагальненій інваріанті тлумачимо і неординарні вживання як от: *He is a difficult case to deal with.* – *З ним важко мати справу (лагодити).* *He presented a strong case against the proposed law* – *Він навів сильні аргументи (докази) щодо запропонованого закону* [18], де інваріантне значення забезпечує стабільність мови, робить її надійним засобом спілкування.

На наш погляд, структура інваріантного значення репрезентує, з одного боку, узагальнені ознаки об'єктів, процесів дійсності, а з іншого – диференційні семи, де вони сприяють процесу виокремлення та утворення смислів. Методика „значення-смысл” уможливорює витлумачення значення як інваріанти, суть якої складає основу концепції нашого дослідження [12, С. 77]. Таким чином, семантичний вектор розвитку терміну еволюціонує від лексикографічних джерел (у статичності) до його реалізації у спеціальних текстах, у нашому випадку, гуманітарних науках [10, С. 76].

У запропонованій науковій статті задіяний новий метод наноаналізу (Ж. Вардзелашвілі) полягає в подальшому розподілі смислу на ще дрібніші його фрагменти (наносмисли), у котрому *apriori* усі смисли потенційно вже присутні, та якими комунікант деміургічно створює тексти. Тут, на наш погляд, є безмежне поле наносмислів, які з'являються як результат абстрагування та узагальнення фахової лексики [5, С. 26-29].

Для найпереконливішого висвітлення функціонування фахової лексики в гуманітарних науках наведемо ще низку прикладів: *parachute candidate* – політичний кандидат, котрий планує брати участь у виборчих округах, де він (вона) не проживає; *carousal* – карусель, і „незаконне кількарразове використання виборчого права”; *parasol* – парасолька, і „особа, чи група осіб, котр(а) і захища(є)ють кого-небудь від конкурентної боротьби, чи кримінальної відповідальності” [19].

На наше глибоке переконання, такі численні наноутворення з'являються завдяки накладанню двох концептуальних сфер, котрі формують зону творення наносмислів і вносять в семантику терміну додаткове смислове та конотативне навантаження.

Отже, у сучасній семасіології, наносмисли розуміємо як найдрібніший фрагмент семантичної структури терміну, який володіє потужним потенціалом, провокуючи генерування глибоких семантичних нюансів, у відповідних контекстах.

Аналіз семантичного та функційного аспектів гуманітарного терміну, досліджуємо шляхом процесу термінологізації загальноновживаної лексики, як потужного ресурсу для поповнення та інтернаціоналізації гуманітарних термінів [9, С. 139]. Це можемо побачити на наступному прикладі, де загальноновживане дієслово *to run* актуалізує сему швидкий рух як інтегральну сему вищого рівня узагальнення і підпорядковує собі диференційні семи в поєднанні з ментальними та психічними діями, як-от: *to run for parliament* – змагатись (балотуватись до) у виборчих перегонах за посаду у парламенті, де сема швидкий фізичний рух набуває актуального смислу активного політичного руху, діяльності, піар-кампанії тощо. У статусі міждисциплінарного гуманітарного, термін-іменник *run (n)* експлікує свій невичерпний смисловий потенціал, наприклад: в журналістиці *run* – тираж книги (друкування), юриспруденції *run* – провезення контрабанди тощо [20].

У запропонованій статті простежуємо також роль стилістичних тропів як продуктивного способу терміноутворення у сфері гуманітарних наук, а відтак поповнення та збагачення їх термінологічного корпусу. У нашому баченні – це є результатом „прориву” смислів із потаємних глибин людської свідомості в навколишню реальність [14, С. 185]. Аналіз фактологічного матеріалу засвідчив, що метафоричні твірні – важливий пласт гуманітарної термінології.

Вважаємо, що формування метафори за принципом „паралельного включення”, тобто кожне наступне значення терміну, через процеси семантичної контамінації та семантичної атракції, тягнє до головної інваріантної стабільної компоненти. За допомогою такого механізму метафора реалізує із низки ознак предмету саме ту, яка відповідає конкретному мовленнєвому актові [16, С. 105]. Практично роль метафори у формуванні фахового терміну пояснюється багаторівневою структурою загальноновживаного слова, яке образно порівнюємо з „будиночком”, у якому є „кімнати” (загальноновживане значення слова), „підвал” – образно-чуттєві глибинні значення слова та „горище” – його когнітивно-понятійна семантика [13, С. 46-54].

Отже, інваріантність терміну дає змогу раціонально використовувати його метафоричний потенціал та актуалізувати в ньому смислотвірну варіативність.

Суттєвим у наших наукових спостереженнях є гуманітарний термін, його прагматика та міждисциплінарний статус. Це дещо корелює з попереднім постулатом, де, як вже було зазначено, велику роль відіграють інваріантні стабільні компоненти, навколо яких об’єднуються всі інші [8, С. 67]. Тут, також розглядаємо питання міграції термінів у гуманітарних науках його міждисциплінарного статусу різних частиномовних гуманітарних термінів. Порівняймо: в політиці *floating voter* – виборець, що не послідовно голосує (хиткий виборець), чи в еконо-

міці *floating capital* – обіговий капітал. Такий трансфер терміну з однієї гуманітарної сфери в іншу пояснюється фактом інтеграції наук, як наприклад (*law for business*), бізнесу і права. Або *sharp* – гострий, різкий; в економіці *a sharp fall of prices* – різке падіння цін; в журналістиці *sharp criticism* – різка критика, в політиці *sharp contrast* – різкий контраст, де домінанта *sharp* актуалізує неординарні наносмисли; чи в музиці *sharps and flats* – дієзи і бемолі; сленг *sharps and flats* – шахраї та простаки [21].

Так само, термінологічні вживання прикметника *dark* вирізняють характер розвитку семантики цього терміну в різних сферах гуманітарних наук. Процедура виокремлення спільної семантичної ознаки, за нашою методикою, відбувається через протиставлення тотожних, а не різних понять: загальнономовне *dark hint* (нечисті наміри) та *hint not dark (light)* – світлі наміри; реалізується в термінологізованому *dark business* – сумнівний (нечистий) бізнес та *business not dark (legal)* – легальний (законний) бізнес експлікує всю гаму верифікації смислотвірних ознак терміну [22]. Функціонування міждисциплінарних термінів зумовлене їхньою семантичною кореляцією та тісною інтеграцією в сферах гуманітарних наук.

Аналізований фактологічний матеріал логічно підводить до висновків, що терміни гуманітарних наук, які здебільшого мають латинську, французьку та інші основи, уможливають не тільки міжгалузеву, а й міжмовну ко-

реляцію [15, С. 97]. У період глобалізації світу щораз більшого значення набувають запозичення з інших європейських контактуючих мов та національних варіантів англійської мови. Такий іншомовний взаємовплив продовжує відігравати суттєву роль у формуванні англійської гуманітарної термінології. Іншомовні запозичення та їхній взаємовплив з англійською гуманітарною термінологією, є опертям на теорію мовних контактів, де досліджується еволюція та становлення міжмовних взаємовпливів [3, С. 43-54].

Здебільшого, в гуманітарних терміносистемах, спочатку відчутний вплив латинської, грецької, французької та інших мов на формування англійської гуманітарної термінології, яка не лише поповнювалася шляхом засвоєння інших європейських мов, а й, з плином часу, сама почала експортувати в інші мови власну термінологічну лексику [17, С. 412-527].

У зазначеній статті суть поняття асиміляції ототожнюємо з входженням іншомовного елементу в систему мови реципієнта, а також із процесом інтерференції загалом. Як ілюстративні приклади наведемо такі: *black money* – „брудні гроші” здобуті незаконно і нагромаджені, зазвичай, у вигляді валютних векселів; або *blue chips* – (блакитні фішки, котрі символізують ймовірність найвищих прибутків) акції з найвищим статусом кредитування економічно-сильних компаній; *balloon payment* – „повітряна куля” – виплата великої суми наприкінці операції, наприклад під час

повернення боргу частинами [18]. Такі наносмисли все частіше інтегруються в інші європейські мови.

Вважаємо, що запозичення, калькування (як різновид запозичення) та інтерференція є окремими різновидами мовної взаємодії, джерелом та шляхами поповнення, збагачення гуманітарних терміносистем.

Тут говоримо і про наносмисли, які, образно висловлюючись, наче ранні промені сонця, проникають без пред’явлення паспортів та декларацій в англійську мову. Так само англійські запозичення можуть з’являтися зненацька, експлікуючи свої семантичні нюанси: *orange revolution*, *rose revolution* – помаранчева, трояндова революції, або *sandwich* – сандвіч і „людина, котра несе два рекламних щити, які звисають один попереду, інший з плечей позаду” [19], що у процесі інтеграції набуло семантичного спрощення.

Ілюстрацію формування наносмислів можна побачити на такому прикладі, де запозичення у процесі розвитку конотативної семантики терміну, експлікує його найдрібніші компоненти – наносмисли.

Інтенсивний період мовних контактів посприяв проникненню в англійську мову запозичень з інших європейських контактуючих мов. Зазначимо, що запозичення термінів є наслідком зближення націй на ґрунті економічних, політичних та наукових зв’язків, де, мігруючи із мови в мову, із культури в культуру, терміни збагачуються фонетичними, морфологічними і, особливо, семантичними нашарування-

ми, адаптуючись до автохтонних смислів [2, С. 123]. На наш погляд, міжмовні взаємини спричинили термінологічні інновації, особливо на семантичному рівні, стали джерелами поповнення англійської гуманітарної термінології та становлять перспективу подальших мовознавчих студій. Отже, напрошується попередній висновок, що екстраполяція терміну на іншу гуманітарну сферу дає змогу простежити еволюцію узагальненої інваріантної компоненти від фізичної дії до ментально-психічної, у такий спосіб розширюючи свій термінотворний потенціал.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Основні результати проведеного дослідження зводяться до наступного: досліджуваний корпус гуманітарних терміносистем розглянуто в двох вимірах: як результат фіксації наукового пізнання (галузеві термінологічні словники) та їхнє функціонування в спеціальних гуманітарних контекстах. Запропонована у статті методика значення-смысл дала змогу простежити процес співвідношення того самого терміну з різними позамовними об'єктами. Смысл терміну реалізується в мовленні, прогнозується в ньому в одну найменшу одиницю часу та простору. Кожен смысл є результатом творчого акту мислення, який виявляє низку ознак різних об'єктів-понять. Саме властивість інваріантності, стабільності є основою для назви спеціального поняття за визначеними, зафіксованими диференційними ознаками. У семантичній структурі проаналізованих частиномовних термінів

(іменники, прикметники, дієслова) виявлено узагальнену абстраговану компоненту, котра дає поштовх до появи додаткових уточнювальних смислів. Вважаємо, що окреслені проблеми, пов'язані з вивченням категорій значення та смыслу терміну, фахових терміносистем, і надалі будуть актуальними та вимагатимуть у перспективі подальших наукових розвідок.

### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Айдукевич К. Язык и смысл / К. Айдукевич // Философия и логика Львовско-Варшавской школы. – М., 1999. – 309-348.
2. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики. Монография. / Н. Ф. Алефиренко – М., 2005. – 326 с.
3. Белова А. Д. Лексична семантика і міжкультурні стереотипи / А. Д. Белова // Мовні і концептуальні картини світу. Зб. Наук. праць. – К., 2002. – № 7. С. 43-54.
4. Болинжер Д. Атомация значения. / Д. Болинжер // Новое в зарубежной лингвистике: пер. с англ. Медниковой Д. М. – М., 1981. – С. 200-235.
5. Вардзелашвили Ж. А. Наносмыслы в компонентном анализе слова / Ж. А. Вардзелашвили // Славистика в Грузии, ТГУ – Тбилиси, 2003. – Вып. № 4. – С. 26-29.
6. Вежбицкая А. Семантика: примитивы и универсалии. Семантические универсалии и описание языков. / А. Вежбицкая – М., – Языки русской культуры. – М., – 1999. – 776 с.
7. Гурський С. О. Значення та смысл слова. / Гурський С. О. // Іноземна філологія. – № 34. – Львів, 1974. – С. 3-18.
8. Дудок Р. І. Проблема значення та смыслу терміна в гуманітарних науках. Монографія / Р. І. Дудок – Львів, 2009. – 358 с.
9. Канделаки Т. Л. Семантика и мотивированность терминов. / Т. Л. Канделаки – М., 1977. – 219 с.

10. Кияк Т. Р. Лингвистические аспекты терминоведения: Учебн. пособие / Т. Р. Кияк – Киев, 1989. – 104 с.
11. Лакофф Д. О порождающей семантике // Новое в зарубежной лингвистике. / Д. О. Лакофф – Вып. 10. – М., 1981. С. 302-349.
12. Левицкий В. В. Смысловая структура слова и методы ее изучения // В. В. Левицкий / Методологические проблемы языкознания. – Киев, 1988. – С. 77.
13. Огуй О. Д. Значення: цілісність чи окремії аспекти? (фізіологічно-психологічні формування значення та полісемія) / О. Д. Огуй // Мовознавство. – № 46. – 1999. – С. 46-54.
14. Слюсарева Н. А. Смысл как экстралингвистическое явление. / Н. А. Слюсарева 1963. – С. 185.
15. Стернин И. А. Значение и актуальный смысл слова // Семантические категории сопоставительного изучения русского языка. / И. А. Стернин – Воронеж, 1981. – 297 с.
16. Телия В. Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивно-оценочная функция. / В. Н. Телия – В кн.: Метафора в языке и тексте. – М., 1988. – 305 с.
17. Хауген Э. Языковой контакт / Эйнар Хауген Новое в лингвистике. – 1962. – №2. – С. 412-527.
18. Roget's II Electronic Thesaurus Microsoft Bookshelf CD-ROM reference library. – Wearnes. – 1993.
19. Longman Dictionary of Contemporary English. – London. – 1979. – 1996.
20. Merriam – Webster Online – As Cited from URL: <http://www.m.w.com/cgi-bin/dictionary-book> = Dictionary & Va = transcription. – April, 12, 2005.
21. Oxford Dictionary and Treasures. – Oxford Univ. Press. – 1996. – 1892 p.
22. Webster's Third New International Dictionary of the English Language. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.britanica.com/EBchecked/topic/638670>.

## THE FORMATION AND FUNCTIONING OF SEMANTIC NEOLOGISMS IN THE SPHERE OF INTERNET COMMUNICATION

---

**Dziubina O. I.**

Doctor of Philosophy (кандидат наук)

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

---

**Key words:** neologism, Internet, semantics, social network, communication.

Neologisms stand for innovation in every language. New words are created every day and their number in English is growing fast, especially in Internet communication. The article focuses on the means of language enrichment and formation of lexico-semantic innovations within worldwide computer network. The causes of changes in the lexical meaning of generative words are determined. The main types of semantic neologisms word-formation and peculiarities of their functioning are analysed.

Neologisms are often created by combining existing words or by giving words new and unique suffixes or prefixes. Portmanteaux are combined words that are sometimes used commonly. «Brunch» is an example of a portmanteau word (breakfast + lunch). Lewis Carroll's «snark» (snake + shark) [1, 150] is also a portmanteau. Neologisms also can be created through abbreviation or acronym, by intentionally rhyming with existing words or simply through playing with sounds.

Neologisms can become popular through memetics, by way of mass media, the Internet, and word of mouth,

including academic discourse in many fields renowned for their use of distinctive jargon, and often become accepted parts of the language. Other times, however, they disappear from common use just as readily as they appeared. Whether a neologism continues as part of the language depends on many factors, probably the most important of which is acceptance by the public. It is unusual, however, for a word to enter common use if it does not resemble another word or words in an identifiable way.

When a word or phrase is no longer «new», it is no longer a neologism. Neologisms may take decades to become «old», however [3, 303]. Opinions differ on exactly how old a word must be to cease being considered a neologism.

We can point out several semantics groups when we analyze the group of neologisms connected with computerization, and here we can mention the words used [5, 223]:

a) to denote different types of computers, e.g. *PC*, *super-computer*, *multi-user*, *neuro-computer* (analogue of a human brain) [6];

b) to denote parts of computers, e.g. *hardware, software, monitor, display, screen, keyboard* [2];

c) to denote computer languages, e.g. *BASIC, Algol, FORTRAN* etc. [2];

d) to denote notions connected with work on computers, e.g. *computerman, computerization, to computerize* [4].

With the development of social activities neologisms appeared as well, e.g. *youthquake, Euromarket, Eurodollar, Europarlament, Europol* and other neologisms connected with European Community (Common Market) [7].

### Literature

1. Coleman J. *The Life of Slang* / J. Coleman. – Oxford : Oxford University Press, 2012. – 368 p.
2. Herring S. Computer-Mediated Conversation: Introduction and Overview [Електронний ресурс] / S. Herring // *Language @ Internet*. – 2011. – Vol. 8. – Режим доступу: <http://www.languageatinternet.org/articles/2011/Herring>. Дата доступу: 11.04.2014.
3. Livingstone S. Risky Social Networking Practices Among – Underage Users: Lessons for Evidence-Based Policy Communication / S. Livingstone, K. Ólafsson, E. Staksrud // *Journal of Computer-Mediated Communication*. – 2013. – Vol. 18 (3) – P. 303–320.
4. Slang Dictionary – Text Slang, Internet Slang, & Abbreviations [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.noslang.com/dictionary/>. Дата доступу: 10.02.2016.
5. Taddicken M. The ‘Privacy Paradox’ in the Social Web: The Impact of Privacy Concerns, Individual Characteristics, and the Perceived Social Relevance on Different Forms of Self-Disclosure Communication / M. Taddicken // *Journal of Computer-Mediated*. – 2014. – Vol. 19 (2) – P. 248–273.
6. Urban Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=facebook>. Дата доступу: 11.09.2016.
7. Word Spy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wordspy.com/> Дата доступу: 11.09.2016.

## ЕПІТЕТИ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ОЦІНКИ В АНГЛОМОВНОМУ РЕКЛАМНОМУ ТЕКСТІ

---

**К.С.Дячук,**

студентка 1 року магістратури,

**Г.І. Сидорук,**

кандидат філологічних наук, доцент

Національний університет біоресурсів та природокористування України

(м. Київ)

---

Сучасна реклама давно вже стала невід'ємною частиною життя, вона оточує людину всюди. Реклама в наші дні – це вже не тільки наука, але й справжнє мистецтво. Важливу роль в англомовних рекламних текстах відіграють епітети. Оскільки одним з найважливіших компонентів рекламного тексту є опис рекламованого товару або послуги, вони несуть величезне функціональне навантаження. Вони допомагають вирізнити певний предмет чи явище з ряду однорідних, точніше передати думку, що є основоположним для рекламних текстів.

Роздуми про роль, призначення епітетів, їхні джерела і виникнення з'являються ще в творах античних мислителів (Арістотеля, Деметрія). З'ясування природи епітетів цікавило видатних філологів XIX-XX ст., зокрема О.М. Веселовського, В.С. Ващенко, В.В. Виноградова, В.М. Жирмунського, О.О. Потебню. Проблема епітетів принагідно досліджували Л.А. Булаховський, І.Є. Грицютенко, Л.І. Тимофеев, С.Я. Єрмоленко, А.К. Мойсієнка, Н.М. Сологуб, Н.Г. Сидяченко, О.М. Сидоренко та інші вчені. Хоч

епітети тривалий час є об'єктом наукового зацікавлення філологів, проте залишається ще багато проблем, які потребують детального вивчення. Одна з них є об'єктом нашого дослідження, а саме епітет як засіб вираження оцінки у англомовному рекламному тексті.

Епітет – це слово, що вказує на одну з ознак того предмета, який називається, і має на меті конкретизувати уявлення про нього. В популярній на початку століття «Теорії словесності» О. Шалигіна цей термін визначався так: «Одним з найдієвіших засобів посилення картинності й емоційності мовлення є епітет. Так називається слово або декілька слів, які додаються до звичайної назви предмета, щоб посилити її виразність, підкреслити в предметі одну з його ознак – саме ту, яку в даному випадку важливо висунути на передній план, привернути до неї особливу увагу» [1, с. 61]. Епітет інакше ще називають образним або поетичним означенням, підкреслюючи в такий спосіб його протиставлення логічному означенню предмета, завдання якого також полягає в тому, щоб кон-

кретизувати уявлення про предмет, про який ідеться.

Епітет в рекламних текстах є ефективним засобом емоційного та естетичного впливу на потенційного покупця. Він, як типова стилістична особливість рекламних текстів, є ефективним засобом своєрідного ідеалізування дійсності, під яким слід розуміти навмисну штучність якихось порівнянь, ототожнень, певних зіставлень, які не виходять із самої речі, а «тягнуться» до неї із зовні. [2, 40-41].

Аналізуючи тексти англомовної реклами можна помітити, що до найбільш уживаних епітетів належать: *excellent, natural, sensual, innocent, passionate, romantic, mysterious*. У цих епітетах дається не об'єктивний опис рекламованого предмету, а підкреслюється його оцінно-емоційний вміст. Прикладами є: *Welcoming waters, foamy, green and exciting. Heady with the mysterious magic of horse chestnuts. A fresh invigorating sensation* (Приємні, пієністі, зелені та хвилюючі води. Насичені таємничими чарами кінського каштана. Свіжі бадьорі відчуття). Оцінно-емоційний вміст виступає набагато яскравіше в індивідуально-творчих епітетах, ніж в епітетах постійних, в яких виявляється їх традиційний характер. Порівняємо вживання слова *“golden”* в поєднаннях *“Golden hair”* і *“golden melodies”*: *Settle back in your plush upholstered seat to enjoy again a dozen golden melodies from the silver screen (stereo radio)* (Відкиньтесь у свої м'які крісла та насолоджуйтесь десятками золотих мелодій на ваших екрані).

У наведеному прикладі *“golden”* є творчим епітетом. У цьому поєднанні два звичні слова здаються майже новими, бо вони зближені в незвичайному контексті. Стилiстичний ефект тут заснований на використанні схожості між далекими один від одного предметами. Таке зіставлення несподівано, і, отже, звертає на себе увагу. Поєднання ж *“Golden hair”* має постійний епітет, оскільки він відрізняється деякою стійкістю з означуваним словом.

Часто зустрічаються епітети, що вказують на автентичність та оригінальність торгівельної марки – *genuine, authentic* і *original*. Але, мабуть, рекордсменом за частотністю в англомовній рекламі є все ж таки прикметник *new* – його можна зустріти практично в кожному другому рекламному тексті. *“New formula of body care products”, “new design for today’s workspace”* (Нова формула продуктів для догляду за тілом, новий дизайн робочого місця вже сьогодні) [3, 22-23].

Певні засоби стають настільки популярними у рекламі, що поступово девальвуються й переходять у розряд рекламних кліше. Стосовно англомовної реклами, слід зазначити, що в останні роки копірайтери англомовної реклами стають усе менш вільні у виборі привабливих рекламних образів і мовних засобів виразності. Відповідно до постанови спеціальної комісії з реклами при британському уряді The Advertising Standard Authority (ASA) від 1968 р. за назвою «The Trade Description ACT» у рекламних текстах не слід використовувати слова й обо-

роти, які можуть увести споживачів в оману щодо реальної якості й властивостей пропонованого продукту. Тому прикметники із чудовими оцінними конотаціями типу *magic* і *miraculous* усе рідше зустрічаються в англійських рекламних текстах [4, 68-77].

Яскраві, емоційно забарвлені мовні одиниці підсилюють виразність рекламного образу. Існують так звані прикрашальні епітети, які збагачують зміст висловлювання, надають мовленню реклами поетичності, милозвучності: *The inimitable taste of Darjeeling tea.* (Неповторний смак чаю Дарджилінг). Найчастіше прикрашальні епітети використовують, рекламуючи туристичні подорожі: *Reviews, maps & directions to Unforgettable Travel in Cincinnati! Great Hungary. Unbeatable Budapest. Golden Prague.* (Відгуки, карти та напрямки до незабутньої подорожі в Цинциннаті! Прекрасна Угорщина. Неперевершений Будапешт. Золота Прага). Усі ці епітети включають у свою семантичну структуру сему “хороший”. *“Beautiful Valley”: cozy rooms, wooden beds, parking with free guarding.* ( “Чарівна Долина”: затишні кімнати, дерев’яні ліжка; автостоянка з безкоштовною охороною.) Епітети “чарівний”, “затишний” та “дерев’яний”, “безкоштовний” у контексті вказують на хороші умови для відпочинку. *The most reliable bank in the USA.* (Найдійніший банк в США). Епітет “найнадійніший”, вжито з метою підкреслити високу якість рекламованого товару [5].

Іноді, епітети називають ключовими словами рекламного тексту й звертають на них особливу увагу. Це від-

значають не тільки маркетологи та рекламні агенти, а й перекладачі. Англomовна реклама рясніє словами: *good, better, best, free, fresh, delicious, full sure, clean, wonderful, special, fine, big, great, real, easy, bright, extra, rich, gold.* [6] Уся ця оцінна лексика є сигналом того, що рекламована марка в явному або неявному виді подається в порівнянні з іншими марками тієї ж товарної категорії. Разом з тим, саме епітети допомагають створити ту неповторну тональність рекламного звернення, яка дозволяє передати якості й гідності рекламованого предмета – тобто мова йде саме про оцінку рекламованого товару. Тим більше, що у процесі перекладу рекламних текстів епітети використовуються для опису всіляких властивостей рекламованого продукту – форми, розміру, якості, вартості, відчуттів, які даний продукт викликає.

Результати нашого дослідження дозволяють зробити висновки, що загальною рисою більшості епітетів рекламного вокабуляру є їх оцінне, а точніше оцінно-емоційне забарвлення. У цьому одна з причин сили рекламних текстів. Влучні епітети допомагають рекламодавцеві створити всебічне уявлення про товари чи послуги, а також привабити (“взяти на гачок”) читача. Програмуючи споживача прийняти визначену рекламодавцем позицію, вони стали запорукою успішності рекламного тексту.

#### Список використаних джерел:

1. Веселовский А. Из истории эпитета // Веселовский А. Историческая поэтика. – М., 1989. – С. 59-75.

2. Гурская Н. А. Грамматические и лексико-семантические исследование в синхронии и диахронии: (на материале английского языка) / Н.А. Гурская. – Калинин. ун-т, 1997. – С. 40 - 41.
3. Зирка В.В. Манипулятивные игры в рекламе: Лингвистический аспект: [изд. 2-е, испр.] / В.В. Зирка. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – С. 256.
4. Емоційний та емотивний дискурс як різні види мовленнєвої діяльності // Матеріали міжнародної наукової конференції «Іноземномовна комунікація: здобутки та перспективи». – Тернопіль: Еліком, 2006. – С. 22-23.
5. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. – К., 2001. – С. 209.
6. Dyer G. Advertising as Communication / G. Dyer. – L.: Routledge, 1995. – P.14

## ПЕРЕДАЧА ЗВУКОВОГО СИМВОЛІЗМУ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ

---

**Моїсеєнко К. О.,**

студентка 2 курсу,

**Сидорук Г. І.,**

к. філол. н., доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

(м. Київ)

---

*У статті дослідженні особливості передачі звукового символізму в поетичних творах. Відстежений взаємозв'язок між звуковим символізмом та сприйняттям поетичного твору.*

**Ключові слова:** звуконаслідування, алітерація, асонанс, звуковий символізм, поетичний твір.

Ідея звукового символізму виникла дуже давно, в результаті пошуків природного зв'язку між значенням і звучанням слова. Звуковий символізм пов'язаний з іменами таких видатних дослідників, як Платон, Діонісій Галікарнаський, Августин Блаженний, пізніше Лейбніц, Ломоносов, який навіть розробив рекомендації для використання явища звукового символізму в художньому мовленні. Вони всі вказували на існування деяких відповідностей між звучанням і значенням деяких слів. Актуальність цієї проблематики аж до ХХ століття то зменшувалася, то збільшувалася, тому не дивно, що зараз однією з найактуальніших проблем у галузі лінгвістики є проблема звукового символізму. Перед тим як зануритися глибше у вивчення даної теми, слід розібратися з самим терміном звуковий символізм.

Звуковий символізм або фоносемантика – це наявність у деяких звуках

мови здатності безпосередньо відповідати тим чи іншим уявленням [1. с. 404], це також галузь лінгвістики, що вивчає умовний зв'язок між звуковим оформленням слова і його емоційним забарвленням. Власне, проблема звукового символізму пройшла досить тернистий і суперечливий шлях (від звичайних здогадок про існування певного зв'язку між словом, його звучанням та значенням до певних наукових думок. Перші дослідження в галузі звукового символізму ґрунтуються на працях американських науковців Е. Сепіра у 1929 році та його послідовника С. Ньюмена. Їх мета полягала у доведенні існування зв'язку між звуком та значенням цього звуку у поетичних творах. Не варто також забувати й про таких вчених, як Л. Хінтон, Д. Ніколс та Д. Охала (1994 р.). Вони в свій час дослідили біологічну базу звукового символізму, розглядаючи звук

не як символ, а, скоріше, як знак чи симптом [9]. Звуковий символізм, як не дивно, використовується в поетичній мові. Згідно думки К. Іоутсен теорія звукового символізму стверджує, що найчастіше окремі звуки та поєднання звуків, не є буквальною імітацією, хоча є носіями певного сенсу. Так, багато слів з коротким [i] в корені пов'язані за змістом з незначною величиною або легкістю: bit – шматочок, kid – козеня, little – маленький, slit – щілина. Розгляньмо також інші приклади звукового символізму, які часто зустрічаються в поетичних творах: [-b] вказує на величину та безформність: club – кийок, to grab – хапати, mob – натовп; [-bl] вказує на розширення і надування: blast – вибух, bloated – роздутий; bulb – лампочка; [-fl] вказує на рух і швидкість: flash – спалах, to fly – летіти, to flee – тікати; [-gl] вказує на блиск і ковзання: glass – скло, to glide – ковзати, glossy – глянцевий; [-p] вказує на несподіванку і стислість: to clap – плескати, to rip – рвати, to tap – стукати; [-rl] вказує на заокругленість: barrel – бочка, to curl – крутити, pearl – перлина; [-sh] вказує на різкий рух: to crash – стикатися, to push – штовхати, to rush – мчати; [-sn] вказує на неприємне і приховуване: to sneak – крастися, to sneer – насміхатися, to snort – фиркати; [-st] вказує на стійкість і стабільність: to stand – стояти, stop – стоп, still – нерухомий; [-cl] вказує на якість дотикової поверхні, щось металічне або гостре – clang, clank, clash, clink, clip-clop [5]; [-sp] викликає асоціації з водою, будь-якими іншими рідинами, сипучими речовинами, точ-

ніше з їхнім пересуванням, протіканням, переміщенням – splash, spit, splutter, spray, sprinkle; [-wh] у початковій позиції може позначати рух повітря – whistle, whirr, whizz, wheeze, whip; [-ash] часто характеризує швидкість й поривчастість руху – smash, dash, crash, bash, mash; [-ckle], [-ggle], [-zzle] – номінує щось легке або повторюваність дії – trickle, crackle, tinkle, giggle, sizzle, wriggle [8. с. 40].

Окрім звукового символізму в поетичних творах нерідко можна зустріти алітерацію, асонанс та звуконаслідувальні слова. Всі вони є фонетичними засобами художньої виразності. Розглянемо ці терміни детальніше:

Алітерація – поетичний прийом, який полягає в доборі слів з повторюваними однаковими приголосними звуками, задля підвищення виразності вірша та його емоційності [4. с.34]. Загалом, майже всі давньоанглійські вірші були алітеризованими, тобто у їхній будові були присутні звукові повтори. Візьмемо, наприклад, класичний приклад багаторазового повторення однакових та акустично подібних звуків і звукосполучень «The Raven» Едгара Аллана По: *And the silken sad uncertain rustling of each purple curtain trilled me..* [2. с. 179] Приклади алітерації також можна зустріти і в англійських прислів'ях та приказках: *Dumb dogs are dangerous* – Мовчазні собаки небезпечні; *Every bullet has its bille* – Від долі не втечеш; *Let sleeping dogs lie* – Триматися від гріха подалі;

Асонанс – неповна рима, в якій співзвучні тільки наголошені голосні

звуки; повторення однакових головних звуків у рядку чи строфі. [7. с.67] Це явище часто зустрічається в англійських пареміях: *Lazy folks take the most pains – ледачим більше з усіх доводиться докладати зусиль*. Досить часто англійські поети поєднують алітерацію, асонанс і риму, що увиразнює ліричний образ.

Звуконаслідування (ономатопея) – відтворення голосом або технічними засобами природних і механічних звуків. [6. с. 501]

У художньому тексті цей прийом часто вживається для досягнення акустичного ефекту при зображенні певних явищ, які з цими звуками не мають прямого зв'язку й лише віддалено нагадують їх. В англійській мові, як і в українській, ономатори передають звуки доквілля: *BANG!!! There goes another building – описується знос будинка*; *Buzz, goes the blue fly, hum, goes the bee – автор передає звуки комах*;

У поетичному творі усі елементи та рівні цієї складної системи тісно переплетені між собою і складають одне ціле, з котрого вибудовується послідовність слів, фраз, речень і, врешті решт, увесь текст повідомлення. Вони організовані таким чином, щоб максимально чітко передати головну авторську ідею і в цьому власне і допомагає звуковий символізм. Завдяки символіці окремих звуків та словосполучень, автор здатен якнайкраще розкрити проблему, поставлену у творі.

Отже, звуковий символізм на сьогодні не досліджений достатньо, проте

широко використовується в поетичних творах, зокрема в поезії. Такі слова нерідко позначають різноманітні види руху, світлові явища, форму, колір, віддаленість об'єкта та особливості поверхні, ходу, міміку, фізіологічний та емоційний стан людей, тварин. [3. с. 34] Головною функцією всіх фоностистилістичних засобів, які були розглянуті в статті, є поглиблення ідейно-змістового навантаження твору, сприяння створенню асоціювання багатопланового художнього образу. Саме фоностистилістичні засоби дозволяють авторам впливати на емоції слухача, тим самим викликаючи у них певні почуття та асоціації.

### Список використаних джерел

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова // Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – Москва: Рипол Классик, 1996. – (Советская Энциклопедия). – С. 614.
2. Колесник О. С., Гаращук К. В., Гаращук Л. А. Теоретична фонетика англійської мови / О. С. Колесник, К. В. Гаращук, Л. А. Гаращук. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2015. – 232 с.
3. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. [англ./укр.]: Навчальний посібник для ВНЗ / Л. Г. Верба. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 248 с.
4. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970–1980. – Т. 1, 1970. – С. 34.
5. Иоутсен К. Английский язык как мировоззрение. [Електронний ресурс] / К. Иоутсен // Litres. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://books.google.com.ua/books?id=9xRgDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>.

6. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970–1980. – Т. 3, 1972. – С. 501.
7. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970–1980. – Т. 1, 1970. – С. 67.
8. McCarthy M. English Vocabulary in Use: Upper!intermediate / M. McCarthy, F. O'Dell. – London: Cambridge University Press, 2001. – 309 p.
9. Ohala John J. Sound Symbolism / John J. Ohala, L. Hinton, J. Nichols.- Cambridg: Cambridge University Press, 1994.- 371p

## О СОЗДАНИИ ЗАДАНИЙ ДЛЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

---

**Пастушенко О.А.**

Национальный технический университет Украины  
«Киевский политехнический институт» имени Игоря Сикорского

---

На современном этапе развития образования все более актуальным становится дистанционное обучение (ДО). В связи с этим возникают вопросы относительно его организации, материально-технического обеспечения и методики преподавания. ДО рассматривается в соответствии с Законом МОН Украины № 466 «Об утверждении Положения о дистанционном обучении» от 25.04.2013 [1]. В работе Кухаренко В.Н. [2] приводится перечень принципов, на которых должна базироваться современная модель обучения. Это в целом можно отнести к ДН иностранного языка. Однако, здесь мы рассмотрим лишь то, как дистанционные материалы могут быть «структурированными на отдельные учебные единицы с учебными упражнениями, упражнениями для самооценки знаний, промежуточными тестами, элементами обратной связи и суммированием полученных знаний» [2]. В качестве основы для создания курса ДО английского языка можно было бы использовать один из известных широкой общественности учебников по английскому языку [3,4].

Одной из несомненных преимуществ этих учебников является комплексный подход к обучению языку,

тем более, что обучение иностранному языку в формате ДО преследует те же цели, что и работа в аудитории, а именно: обучение чтению, говорению, аудированию и письму. Создание такого курса ДО может быть менее трудоемким ввиду того, что некоторые из упомянутых учебников уже существуют в электронном варианте. Если взять за основу урок одного из этих учебников – например, Урок 1 пособия [3], то, учитывая затрату времени на выполнение дополнительно созданных интерактивных задач для курса ДН, этот урок целесообразно было бы разделить на несколько занятий. Поэтому, предлагается такая структура работы: фонетика, лексика, орфография, чтение, аудирование.

Возьмем такое задание: прослушать текст подходящий теме занятия. На мониторе демонстрируется печатный вариант текста для чтения. Отдельные фрагменты, содержащие активные слова и словосочетания, выделенные в тексте другим цветом. Прослушать и повторить в паузах фрагменты предложений текста, содержащие активные слова и словосочетания. Выделенные фрагменты начинают «мигать» или «наезжать и увеличиваться» один за другим вместе с голосом диктора. По-

сле каждого фрагмента дается пауза для повторения. Прослушать активные слова и словосочетания текста друг за другом. На экране появляется перечень Active words and word combinations. Студент изучает эти лексические единицы на экране монитора, прослушивает их и повторяет в паузах.

После будет написание диктанта. Студент пишет диктант, последовательно прослушивая фрагменты предложений и записывая их в паузах. Еще один раз текст звучит для проверки. Студент проверяет диктант (рукописный или набранный на компьютере) по оригиналу. Для полной обработки материала занятия необходимо создать упражнения по грамматике подходящие по теме и лексике урока.

На мой взгляд, такой подход к решению проблемы обеспечения ДО учебно-методическими материалами не требует значительных затрат и по-

зволяет сделать ДО достаточно эффективным и возможность использовать на всех факультетах и специальностях. Так же, есть возможность подбирать уровень сложности, для индивидуального подхода к каждому студенту.

### ЛИТЕРАТУРА

1. Закон МОН Украины № 466 «Об утверждении Положения о дистанционном обучении» от 25.04.2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18>
2. Кухаренко В.Н. Учебно-методический комплекс подготовки преподавателя дистанционного обучения [Электронный ресурс] / В.Н. Кухаренко. – Режим доступа: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em3>
3. Бонк Н.А. Учебник английского языка / Н.А. Бонк, Г. А. Кошки, Н.А. Лукьянова. – В 2-х ч. Часть 1, переиздание. – М.: ЭКСМО, Деконт +; ГИС, 2005. – 640 с.
4. Аракин В.Д. Практический курс английского языка. 2 курс / В.Д. Аракин, Л.И. Селянинову, А.В. Куценко и др. – М.: Владос. – 215 с.

## ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

---

**Гаць А.К., Деркач Ю.С.**

Студенти магістратури,  
Національний університет біоресурсів і природокористування України,

**Колесник М.Ю.**

викладач кафедри іноземної філології і перекладу,  
Національний університет біоресурсів і природокористування України,  
м. Київ

---

**Ключові слова:** німецькі фразеологізми, іншомовна лексика, запозичення.

**Key words:** German phraseological units, foreign-language vocabulary, borrowing.

Під час читання газет, журналів, художньої літератури, виконанні перекладів часто зіштовхуємося з німецькими фразеологізмами, які важко зрозуміти, і ще важче вживати ці одиниці під час переказу твору, розповіді, написання листа. Невміння вживати в мовленні хоча б розповсюджені фразеологічні вирази надзвичайно збіднює мову.

Фразеологізми – це відображення народної мудрості, багато з них функціонують у мові десятки і сотні літ. Без дослідження фразеологічного складу мови неможливо створити повне уявлення про культурно-національний менталітет, про «дух народу».

Переклад фразеологічних одиниць, особливо образних, становить значні труднощі. Це пояснюється тим, що багато з них є яскравими, емоційно насиченими зворотами, що належать до певного мовного стилю і часто носять яскраво виражений національний характер. При перекладі стійких сполучень слів варто також враховувати

особливості контексту, у якому вони вживаються.

**Метою** статті є визначення основних проблем, що виникають при перекладі німецьких фразеологізмів та розгляд шляхів їх вирішення. Фразеологізми або стійкі словосполучення (phraseologische oder stehende Wortverbindungen) відрізняються від вільних синтаксичних словосполучень, перш за все, тим, що вони в семантичному плані є єдністю і виражають, як правило, одне (єдине або розчленоване) поняття, наприклад: *etw. zum Ausdruck bringen* – виражати, виразити щось; *mit Haut und Haar* – цілком; *sich aufs hohe Pferd setzen* – розхвалитися, запишатися. Різниця в понятті, що виражається вільними і фразеологічними поєднаннями слів, виступає особливо яскраво в таких випадках, коли є можливість порівняти омонімічні вільні і фразеологічні словосполучення, наприклад: *junges Gemüse* – молоді овочі (вільне словосполучення) і *junges Gemüse* (розм.) – дівчата, молодь (фразеологіч-

не словосполучення). Стійкі словосполучення лише зовні нагадують вільні. Вони можуть збігатися з ними по синтаксичній структурі, але не ідентичні їм по семантиці. Стійкі або фразеологічні словосполучення служать, подібно до слів, для вираження поняття. Від слів вони відрізняються своєю різноформленістю. Іншою визначною властивістю фразеологічних одиниць є їх стійка або стабільна форма, внаслідок чого вони існують в мові як готове ціле.

Однією з основних особливостей фразеологічних одиниць, яка відрізняє їх від вільних словосполучень, є ідіоматичність. Саме через цю характеристику загальне значення фразеологізму не дорівнює сумарному значенню його компонентів, часто це значення не має нічого спільного із значеннями слів, які входять до нього.

Складність перекладу ідіом полягає у тому, що перекладач повинен уміти їх розпізнати і підшукати відповідний український варіант. З точки зору перекладу фразеологічні звороти можна поділити на 3 групи [2].

До першої групи відносяться такі фразеологізми, які повністю співпадають з українськими – як по смислу, так і по формі, тобто по описуваному образу або складових компонентах:

Dein Wort in Gottes Ohr! – Твої слова та й Бору у вуха!

Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm. – Яблуко від яблуні недалеко падає.

Die Arbeit brennt j-m auf den Hand. – Робота горить у руках.

Durch die Schaden wird man klug. –

На помилках вчимося.

Eile mit Weile. – Хто спішить, той людей смішить.

Einen Freund erkennt man in der Not. – Друзі пізнаються в біді.

Ende gut, alles gut. – Кінець діло хвалить.

Nach getaner Arbeit ist gut ruhen. – Зробив діло – гуляй сміло.

Reden ist Silber, Schweigen ist Gold.

– Слово – срібло, мовчання – золото.

Weder Fisch, noch Fleisch. – Ні риба, ні м'ясо.

Wer A sagt, muv auch B sagen. – Хто сказав А, повинен сказати і Б.

Wer sucht, der findet. – Хто шукає, той знайде.

Wie die Saat, so die Ernte. – Що посієш – те пожнеш.

Zum Lernen ist niemand zu alt. – Вчитися ніколи не пізно.

Такі фразеологізми, які повністю співпадають в різних мовах, мають своїм джерелом загальний прототип і часто є калькою з грецької або латинської, рідше з інших мов.

До другої групи належать фразеологізми, які співпадають по змісту, але не співпадають за образом, який лежить в їх основі:

Alte Liebe rostet nicht. – Старий друг краще нових двох.

Bleibe im Land und ernähre dich redlich. – Де народився, там і згодився.

Die Furcht hat tausend Augen. – У страху очі великі.

Gibt es nicht gibt es nicht. – Ніколи не говори ніколи.

Morgenstunde hat Gold im Munde. – Хто рано встає, тому Бог дає.

Ohne Flei? kein Preis! – Без труда не виловиш і рибку із пруда.

Reisefieber haben. – Сидіти на валізах.

Über Nacht kommt guter Rat. – Ранок вечора мудріший.

Vier Augen sehen mehr als zwei. – Один розум – добре, а два – ще краще[4].

При перекладі таких фразеологічних одиниць рекомендується користуватися саме такими відповідниками, які закріпилися в мові, оскільки при їх перекладі перекладач повинен дотримуватися принципу перекладу чогось звичного таким же звичним. У протилежному випадку це викличе у читача враження чогось несподіваного та оригінального.

До третьої групи відносяться фразеологізми, які не мають відповідників в українській мові – ні за змістом, ні за образом. Вони перекладаються або описово, або при допомозі приказки, створеної перекладачем, або дещо подібним за загальною семантикою фразеологізмом.

Auf dem Hund sein. – Бути на собаці. – Голий, як церковна миша.

Der Wolf stirbt in seiner Haut. – Вовк помирає у своїй шкурі. – Горбатого могила справить.

Mein Name ist Hase. – Мое ім'я – заєць. – Моя хата з краю, я нічого не знаю.

Фразеологічні одиниці часто мають чітко виражений національний характер, тому вони не можуть бути використані при перекладі, не дивлячись на те, що вони повністю співпадають по

змісту, оскільки це внесло би в переклад чуже національне забарвлення. У таких випадках доводиться або давати близький до оригіналу переклад або перекласти цю приказку із зміною образу [4].

Як видно з прикладів, вирази першої групи не створюють проблем при перекладі. Вирази другої групи звичайно перекладаються українськими аналогами. Однак тут перекладач повинен керуватися уже згадуваним принципом – перекладати щось звичне таким же звичним. Образ, пов'язаний із словом, у таких порівняннях настільки зрісся з ним, що майже не сприймається як образ, і в багатьох випадках є зовсім стертим. Було би помилкою зберегти слово, яке входить у таке словосполучення, оскільки у перекладі даний фразеологічний зворот звучав би штучно і незвично, що внесло би в переклад те, чого немає в оригіналі [4].

Стійкі сполучення слів іноді доводиться перекладати дослівно, незважаючи на наявність повного або часткового еквівалента. Дослівний переклад особливо важливий, коли образ, який міститься у фразеологізмі, необхідний для розуміння тексту, а заміна його іншим образом не дає достатнього ефекту. Дослівний переклад часто застосовується при наявності розширеної метафори, фразеологічних синонімів, гри слів і каламбурах. Калькування дає можливість донести до українського читача живий образ німецького фразеологізму, що неможливо при використанні вільного необразного сло-

всполучення, що є українським поясненням значення німецького фразеологізму.

Для правильного вирішення питання про переклад конкретних фразеологічних одиниць, перекладач повинен ясно усвідомлювати, який з способів він використає: які елементи фразеологізму можна замінити або взагалі не перекладати, де використати еквівалент, де подати переклад кожного слова тощо. Перекладача перед усім мусить хвилювати найбільш точна відповідність загального змісту, емоціонального та стилістичного забарвлення, природна відповідність культурологічного фону [5].

### Література

1. Бережна В. В., Німецька мова: Практичний довідник. – 2-ге вид.: доповнене. [Текст] / В.В. Бережна// – Харків: ФОП Співак Т. К., 2010. – 346 с.
2. Богданов М. В., 8000 наиболее употребительных слов и выражений немецкого языка [Текст] /М.В. Богданов // – М.: ЗАО «Славянский дом книги», 2005. – 384с.
3. Витковская Е. О., Двойная актуализация фразеологизмов в аспекте перевода [Электронный ресурс] /Е.О. Витковская// – Режим доступа: <http://www.novsu.ru/file/315685> ( дата звернення 12.11.2018 р.). – Назва з екрана.
4. Краус Наталія, Нові афоризми на німецькій і українській мові: навч. Брошура [Текст] /Наталія Краус// – М.: Астрель: АСТ, 2007. – 127 с.
5. Гречина Лідія, Проблеми перекладу фразеологічних одиниць [Электронный ресурс] /Лідія Гречина – Режим доступа: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38229/16Grechina.pdf?sequence> ( дата звернення 12.11.2018 р.). – Назва з екрана.

## ШЛЯХИ АСИМІЛЯЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

**Жеребченко Я. О.,**

студентка 2 курсу,

**Сидорук Г.І.,**

к. філол. н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України,  
м. Київ

Роль запозичень в різних мовах від-  
різняється та залежить від конкретно-  
історичних умов розвитку кожної  
мови. Той чи інший вплив однієї мови  
на іншу завжди пояснюється різними  
історичними причинами – війною,  
подорожами, торгівлею, об'єднанням  
держав, одягом, кухнею, що призводить  
до більш-менш тісної взаємодії різних  
мов. Ступінь впливу однієї мови на  
іншу при цьому значною мірою  
залежить від мовного фактору, а саме  
від ступеню близькості взаємодіючих  
мов.

Українська мова розширила свій  
словник та збагатилася завдяки запо-  
зиченням з англійської мови. Еволюція  
запозичень в новій мовній системі від-  
бувається в співвідносності з нормами  
української мови на фонетичному, гра-  
фічному, граматичному, семантичному  
рівнях. Процес асиміляції нових слів  
включає важливий соціолінгвістичний  
аспект, що пов'язаний з особливостя-  
ми освоєння іншомовної лексики різ-  
ними соціальними групами носіїв  
мови. Англломовні запозичення в укра-  
їнській мові називаються англіцизма-  
ми. Англіцизм – різновид запозичен-  
ня; слово, його окреме значення, ви-

слів, що запозичені з англійської мови  
або перекладені з неї, чи утворені за її  
зразком. Зазвичай вони зберігають  
ознаки свого походження: а) фонетич-  
ні: леді (lady), футбол (football),  
менеджер (manager)<sup>4</sup> б) словотвірні:  
маркетинг (marketing); в) семантичні.

Англіцизм – ідіома чи крилатий ви-  
слів – пов'язується у свідомості мовців  
з англійським джерелом незалежно від  
способів творення: болуче питання – *a  
sore subject*. Вони є одними з найважли-  
віших факторів розвитку і лексичного  
збагачення кожної мови. Цей процес  
лежить в самій основі мовної діяль-  
ності. Для запозичень з англійської  
мови характерні: а) звукосполучення  
-дж-: джем, джин, джентльмен; б) зву-  
косполучення -ай-, -ей-: трамвай, ін-  
сайд, тролейбус; в) суфікс -инг(-інг):  
*кемпінг, пудинг, тренінг*.

На даний момент в українській мові  
нараховано близько 15% іншомовних  
слів, хоча точно підрахувати їх  
кількість неможливо, як через  
збільшення кількості іншомовних  
елементів, що проникають у мову по-  
стійно, так і внаслідок дії процесу  
асиміляції, що ускладнює можливість  
встановити справжнє походження

слова. Відразу після проникнення в мову, запозичення зазнає процесу асиміляції – адаптації слова до іншої мовної системи, що виражається у зміні вимови, написанні слова, зміні його граматичних властивостей відповідно до правил приймаючої мови та в зміні семантики, як зазначає Ю.Маслов [1, с.203].

Асиміляція – це процес уподібнення одного звука іншому, здебільшого сусідньому. Асиміляція може бути прогресивною або регресивною, повною або частковою, за дзвінкістю або глухістю, за місцем і способом творення та за м'якістю. Сучасній українській мові властива здебільшого регресивна часткова асиміляція за дзвінкістю, глухістю, м'якістю, рідше за способом і місцем творення. Процес асиміляції проходить поступово, внаслідок чого слова знаходяться на різних його етапах і відносяться до різних категорій у відповідності з наступною класифікацією:

Повністю асимільовані слова, що повністю відповідають всім фонетичним, морфологічним, орфографічним нормам запозичення в українській мові, що не сприймаються як іншомовні: *flirt* – флірт;

Частково асимільовані слова. Їх можна розділити на такі групи:

Не асимільовані графічно: *jury* – жюрі;

Не асимільовані фонетично: *Charleston* – Чарльстон (бальний танець);

Не асимільовані граматично. Іншомовні слова виявляються через непо-

вну включеність їх в граматичну систему приймаючої мови: *jeans* – джинси;

Не асимільовані семантично, так як вони позначають поняття, пов'язані з іншими країнами і не мають еквівалента в приймаючій мові (слова-реалії або екзотизми): *farthing* – фартинг (англійська монета).

3. Повністю не асимільовані слова, або варваризми: *lady* – леді [2, 256].

Виділити запозичені елементи в мові зазвичай не складає труднощів, особливо якщо слово ще не встигло асимілюватися. Проте, в деяких випадках (в основному з найбільш давніми запозиченнями) зробити це дуже важко. В українській мові іноді похідне значення слова стає більш вживаним, ніж основне: *claim* частіше вживається у значення «стверджувати», аніж «претендувати», *source* – «джерело інформації», а не «витік» [3, с.37].

Проведені лінгвістами дослідження вказують на існування певних індикаторів, що дозволяють встановити іншомовні слова. Що стосується запозичень на інших мовних рівнях, то тут доводиться покладатися в основному на індивідуальне «відчуття мови» або інтуїцію.

Процес асиміляції запозичених слів досліджувало ряд мовознавців, серед яких: М.В. Брофман, Н.О. Волкова, М.С. Коробова, А.П. Майоров, В.В. Шмідт. Кожен із них пропонує власну позицію, яка стосується даного процесу. Часто при переході слова із однієї мови в іншу змін зазнають не лише

його фонетична і граматична структура, але і значення. Національні уявлення про одні і ті ж поняття у різних народів часто різні. До того ж, користування запозиченим словом в оточенні іншомовних слів у потоці мовлення неодмінно впливає на його лексико-семантичне наповнення. Так, якщо слово було запозичене не окремо, а у складі цілої фрази, воно потрапляло в оточення власномовних другорядних частин мови.

Лексико-семантична система української мови, що залучає в процес еволюції слова іншомовного походження, не приймає механічно всі накоплені значення. Семантичні зміни в запозичених елементах є найбільш цікавими, тому що вони можуть бути дуже істотними, але непомітними без глибокого етимологічного дослідження. Розширення семантичної структури англіцизму в українській мові є результатом вторинного запозичення одного з значень слова, що вже освоєно українською мовою (*тандем, тендер, спікер, стандарт* та інші).

Отже, процес лексико-семантичної еволюції англійських слів в україн-

ській мові є найбільш значимим у загальному процесі запозичення слів. Існування багатьох об'єктивних причин, що викликає лексичне запозичення, робить можливим проникнення майже будь-якого англійського слова в українську мову [4, с.64]. Основними причинами є міграція нашого народу в англомовні країни та активне спілкування англійською мовою. Це і спонукає до появи відомих нам англіцизмів в українській мові.

### Література

1. Маслов, Ю.С. Введение в языкознание // Ю.С. Маслов. – М.: Высшая школа, 1987. – 272 с.
2. Арнольд, И.В. Лексикология современного английского языка/ И.В. Арнольд. – М.: АспектПресс, 2001. – 536 с.
3. Винокурова, В.Н. Закономерности развития семантической структуры лексических заимствований в современном английском языке/ В.Н. Винокурова // Актуальные вопросы языкознания и интенсификации преподавания иностранных языков: Сб. науч. ст. / Ред. А.В. Данилович, М.И. Кусков. – Мн.: Наука і техніка, 1993. – 208 с.
4. Задорожний, Б. Принципи визначення правил транскрипції іншомовних слів засобами української графіки // Рідне слово випуск 2 – К.: 1973. – с.104-107.

## ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

**Кондратенко Ю.В.**

студентка,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

**Колесник М.Ю.**

викладач кафедри іноземної філології і перекладу,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,  
м. Київ

**Key words:** slang, jargon, expressive, young, translation, lexic.

**Ключові слова:** сленг, жаргон, експресивність, молодь, переклад, лексика.

Загальновідомо, що мова – потужний засіб регуляції діяльності людей у різних сферах. Вивчення молодіжної мови набуває зростаючу актуальність в умовах поглиблення міжнародних контактів (стажування, турпоїздки, перегляд відеофільмів, т.д.) [4].

Сленг часто розглядають як порушення норм стандартної мови. Це дуже виразні, іронічні слова, які позначають предмети повсякденного життя. Інтерес дослідників до ненормативної лексики і лінгвістичні дискусії про таке специфічне явище, як сленг, не меншають і в наш час. І це цілком зрозуміло, тому що сленг приваблює науковців своєю метафоричністю та експресивністю. Молодіжна лексика має свої, не характерні для літературної мови особливості. І тим самим має великий вплив на розмовну мову, є невід'ємною частиною будьякої розвиненої природної мови, який виникає як неминучий наслідок кодифікації національного мови.

Сленг – це один із способів самовираження молодих людей, а також спосіб приховати сенс сказаного від оточуючих їх «чужих» людей, тобто це їх прихований, зашифрований, «таємний» код мови. Молодіжний сленг – це пароль всіх членів референтної групи. Їх словесний репертуар відрізняється від загальноприйнятого наявністю типових слів і виразів регулярно вживаних молоддю навчального закладу, кварталу, міста, і які стали свого роду «візитними картками» молодіжної культури (Горшунов Ю.В.) [4].

Лексика німецької молоді за останні десятиліття стала предметом ретельного та всестороннього вивчення. І хоча молодіжна мова оновлюється кожні декілька років, вона не втрачає своїх загальних характерних рис – образність, підвищену експресивність і спрощену побудову фраз.

Актуальність вивчення німецького молодіжного сленгу зумовлена швидкою змінюваністю його лексичного

складу, який на кожному етапі свого розвитку потребує нових досліджень.

Мета цієї роботи полягає у вивченні особливостей вживання сленгу в німецькій мові та з'ясуванні основних проблем перекладу сленгових одиниць.

Молодіжний сленг трактується як соціальний діалект молодих людей, який виникає через потребу у самоствердженні і самоідентифікації.

Еда Береговська стверджує, що молодіжний сленг є найцікавішим лінгвістичним феноменом, існування якого обмежене не лише певними віковими рамками, але й соціальними, часовими та просторовими рамками [1].

Відправною точкою для перекладу сленгової лексики вихідної мови слід вважати пошук можливих аналогів в мові перекладу. Зручність цього шляху полягає в тому, що подібними аналогами володіє будь-яка розвинена мова.

Можна скласти цілий словник так званих модних слів і виразів, популярних в даний час серед німецької молоді. Умовно їх можна поділити на групи. Найбільшою є група лексем, що характеризує розумові можливості людини: *die Dumpfbacke* – дурепа; *der Dussel* – придурок, бовдур; *die Knalltüte* – ідіот, придурок, нікчема; *der Expresschecker* – розумник; *der Klugscheißer* (ірон.) – розумник.

Чисельною є також категорія слів, що характеризують зовнішність: *die Bettie* – гарненька дівчина; *die Lolle* – приваблива дівчина, красуня; *die Biene* – красуня; *die Bratze* – негарна дівчина; *das Arschgesicht* – урод; *das Flittchen* – легковажна дівчина; *das*

*Perlhuhn* – фіфа, принцеса.

Багато сленгових слів позначають риси характеру: *der Arschkriecher* – підлиза (груб.); *der Besen* – мегера, злюка; *der Drückeberger* – ледар; *die Drecksau* – наволоч; *der Dreckskerl* – покидьок; *der Spinner* – фантазер; *der Schwaller* – бовтун; *die Weichei* – боягуз, слабак [2].

“Мова вулиці” поступово займає своє місце у німецькій мові. Маючи прагнення наблизитися до молодіжного кола, навіть мас-медіа активно залучають сленгові номінації в мовленні:

*blechen (bezahlen)* – «платити»;

*verticken (verkaufen)* – «впарювати»;

*labern (sprechen)* – «базікати нісенітницю»;

*checken (etwas verstehen)* – «врубитися»;

*alpako* – «дурний»;

*joki* «веселий»,

*das Oky-Doky (Alles in Ordnung)* – «все файно» [3, с. 24-25].

Також, серед сленгів дуже поширені англіцизми: *Look* (*neuer Look, der Kreativ-Look, der VintageLook, der Jet-Set-Look, ein bisschen Charleston-Look, Retro-Look, New-Look, feminine Look, CoutureLook, usw.*); *Party* (*die Luderpark-Party, Partyreihe, Party-Ableger, Partywelt, Partypeople, Technoparty, Outdoor-Party usw.*); *Star* (*Star-Model, Star-Fotograf, Star-Visagistin, Star-Architekt, Cabaret-Star, die Aromastars, Star-Frühstück usw.*); *cool* («Cool!», *coole Ideen, coole Stil-Ikone, coole Jeans usw.*). Англійські слова проникли не в одну мову, інколи долаючи опір, як у Франції. Німеччина більш сприйнятлива до англо-американських запозичень. Молоді люди вважають англійську мову

привабливішою та більш престижною в молодіжному середовищі. Англіцизми вносять новизну, визначають мовний портрет молодої людини, проте часто утруднюють розуміння [2].

Лексикон молодих людей Німеччини змінюється дуже швидко. Нові молодіжні вирази швидко поширюються, проте ця популярність так само швидко спадає, а модерність й актуальність щезає і іноді навіть не записується в словники, що викликає проблеми при перекладі.

Вибір засобів перекладу і перекладацьких трансформацій напряму залежить від контексту. Також дуже важливо передати не тільки лексичне значення виразу, але й передати всю його експресивність.

Якщо у мові перекладу відсутні відповідності, використовується такий прийом, як компенсація. Компенсація – це вид перекладацької трансформації, при якому елементи, передача яких неможлива, втрачаються при перекладі і передаються в тексті перекладу елементами іншого порядку, причому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що і в оригіналі [5].

При перекладі сленгових одиниць, що не мають прямих відповідностей у мові перекладу, перекладач може вдаватися до описового перекладу [5]. Недоліком цього способу є громіздкість і багатослівність, напр.: *die Bräuterei* – «полювання за дівками», *der Fixer* – «дрібний розповсюджувач наркотиків» [3].

Таким чином, ми можемо сказати, що при перекладі сленгових одиниць слід використовувати диференційова-

ний підхід, при якому враховуються вікові, соціальні та індивідуальні особливості. Завдання перекладача ускладнюється тим, що йому потрібно знайти такі засоби, які були б семантично і стилістично рівноцінно прийнятними в оригіналі, знайомими основній масі читачів, на яких розрахований переклад, але в той же час достовірні відносно тексту оригіналу.

Лише в разі правильного вибору способу перекладу, ґрунтуючись на детальному аналізі стилістичних прийомів автора, перекладач може найточніше передати той ступінь впливу, який зазнає носій мови при читанні оригінального тексту [5].

## ЛІТЕРАТУРА

1. Береговская Э. М. Молодежный сленг: формирование и функционирование [Текст] / Э. М. Береговская // *Вопр. языкознания*. – 1996. – № 3. – С. 32–41.
2. Онлайн-словник: *Scheiße! – Schöner Schimpfen auf Russisch*
3. Heusinger S. *Die Lexik der deutschen Gegenwartssprache* / S. Heusinger. – München: Wilhelm Fink Verlag, 2004. – 302 S.
4. Усенко С.М. Молодіжний сленг в німецькій мові [Електронний ресурс] – Режим доступу// [http://www.rusnauka.com/27\\_NII\\_2013/Philologia/6\\_146333.doc.htm](http://www.rusnauka.com/27_NII_2013/Philologia/6_146333.doc.htm)
5. ( дата звернення 05. 11. 2018 р.). – Назва з екрана.
6. Мізін К. І., Кучеренко І. В., Ситник Н. О. Специфіка перекладу молодіжного сленгу в німецькій публіцистиці [Електронний ресурс] – Режим доступу// <http://intkonnf.org/k-filol-n-mizin-k-i-kucherenko-i-v-sitnik-n-o-spetsifika-perekladu-molodizhnogo-slengu-v-nimetskiy-publitsititsi>
7. ( дата звернення 05. 11. 2018 р.). – Назва з екрана.

## ЕМОЦІЙНА ЛЕКСИКА СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

---

**Дяченко М.П.**

студентка,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

**Глотова М.А.**

студентка,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

**Півень О.Б.**

викладач кафедри іноземної філології і перекладу,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

м. Київ

---

**Ключові слова:** емоційність, вигуки, фраза, модальна частка.

**Key words:** emotionality, exclamations, phrase, modal phrase.

Емоційність – характерна особливість німецької розмовної мови. Обмінюючись репліками, співрозмовники висловлюють своє ставлення до того, про що говорять вони самі, і що чують від інших учасників розмови. Під час бесіди вони не обмежуються вимогою інформації і повідомленням. Кожний прагне вплинути на співрозмовника, передати йому свої почуття і настрої, спонукати його до певних дій, викликати в нього бажану реакцію.

Особливості вираження емоцій у мові були предметом дослідження багатьох мовознавців, серед яких: О. Бабушкін, Ш. Баллі, А. Вежбицька, О. Еверт, В. Звегінцев, М. Красавський, О. Леонтьєв, О. Лук, Н. Лук'янова, В. Маслова, В. Мелікян, В. Телія, В. Харченко, І. Худяков, В. Чабаненко, В. Шаховський, Ю. Щербініна. Найновішими досягненнями у вивченні способів вираження емоцій у мові можна вважати

дослідження українських учених Н. Бойко, Л. Ставицької.

Предметом дослідження є структурні, семантичні та функціональні особливості емотивів сучасної німецької мови.

Мета дослідження полягає у розгляді емоційно забарвленої лексики в різних частинах мови, з'ясуванні причин емоційної та виявленні засобів вираження емоційності у встановленні звукової символіки.

Емоція як психічне явище закладе не в самій природі відображення та сприйняття суб'єктами живої природи факторів навколишнього світу, які мають безпосередній вплив на них.

До складу емоційної лексики входять найрізноманітніші типи слів. Деякі вчені вважають емоційними ті лексичні одиниці, у яких поняття про почуття позначається через суфікси та префікси [1].

Емоційними можуть бути й вигуки, слова, які виконують функцію індика-

торів оцінки: добрий – поганий, позитивний – негативний, правильний – неправильний.

Вигук – це мовний знак, незмінне за формою слово, яке самостійно утворює цілу фразу, не поєднуючись з іншими реченнями, позбавлений номінативної функції; наділений загальнозрозумілим значенням; слугує для вираження волевиявлень та живої емоційної реакції на поведінку співрозмовника або навколишню дійсність; як особливий розряд слів, вигук характеризується відсутністю спеціальних граматичних показників [2].

Вигуки мають значення тільки в конкретній ситуації. Це лише сигнали почуттів відносно певної конкретної ситуації, контексту, оскільки той самий вигук може виражати різні типи емоцій.

Наприклад: “Ach, das ist so süß!” – захоплення,

“Ach, du Scheiße!” – обурення [4].

У сучасній лінгвістиці представлено декілька класифікацій вигуків. Так, німецький мовознавець Н. Фріс виділяє тільки дві групи вигуків, а саме:

- експресивні, які можна розбити на такі підгрупи: негативні (pfui, ih, au), позитивні (hurra, juhu),
- нейтральні (ah, oh, boh);
- апелятивні, тобто такі, що спонукають опонента до дії (los!, na!, Tempo!) [4, 105].

Існує й інший тип класифікації, який поділяє ці мовні знаки на

- ситуативні (pst!, los!, ab!, weg!, raus!, rein!, runter!, halt!, Ruhe!);
- експресивні (ah, oh, ach, huch,

hoppla, autsch, toll, geil, super, top?);

- імітаційні (zack-zack, peng, schwups, ticktack) [3].
- М. Шварц-Фрізель пропонує свій поділ вигуків на
- первинні (pah!, oje!, tja!, pfui!, hihi!, hoppla!, juhu!, uff!);
- вторинні, які мають денотативні компоненти значення (meine Güte!, mein Gott!, Donnerwetter!, Mensch!, Verdammt noch mal!);
- «інфлективи», невідмінювані форми дієслів (stöhn!, brech!, würg!);
- звуконаслідувальні, звукосимволічні ономатопоезми (wauwau, miau, piep, peng, platsch, plumps, ticktack);
- форми вітальні та побажання успіху (hallo!, tschüss, toi toi toi!) [5].

Німецька розмовна мова немислима без модальних часток і їх вживання у процесі спілкування обов'язкове, адже вони передають найтонші відтінки змісту, надають мові емоційного забарвлення, жвавості, гнучкості і неповторного колориту природного спілкування між співрозмовниками. Розмовна мова без модальних часток сприймається носіями німецької мови як суха, нелюб'язна, занадто категорична.

Модальні частки не мають у німецькій лінгвістиці єдиного загально-визнаного найменування, хоча дослідники останнім часом надають перевагу терміну *modale Partikeln* чи *Modalpartikeln*.

У реченні модальні частки відіграють комунікативну роль і допомагають

зрозуміти мету і наміри: про що говориться, яка емоційна оцінка змісту висловлювання, які взаємини існують між партнерами по комунікації. Модальні частки виявляють прагматичну спрямованість висловлювання. Модальна частка *wohl* у розповідному реченні може вказувати на те, що висловлення варто розуміти як вимогу, спонукання до чогось, невдоволення: *Solche Scherze unterlaesst du wohl kuenftig*. Як інтонація, так і модальна частка *wohl* показують, що в даному випадку у форму розповідного речення ховається негативна оцінка і досить категорична вимога.

У ряді випадків співрозмовник не просто хоче почути відповідь, а мати цілком визначену відповідь; стверджувальну чи негативну: *Du kommst doch? Du schreibst mir doch?* Частка *doch* показує, що той, хто говорить, чекає і наполегливо вимагає позитивної відповіді. *Bleibst du etwa hier?* За допомогою частки *etwa* співрозмовник “підказує” негативну відповідь. Ця частка дає зрозуміти, що той, хто говорить, був би незадоволений, якби отримав позитивну відповідь. *Wirst du auch dafuer Zeit haben?* Частка *auch* вказує на те, що той, хто говорить, стурбований, і має сумніви й побоювання і чекає, що його співрозмовник ці сумніви розсіє. Звичайною відповіддю на подібні запитання є запевнення в тому, що все в порядку, що турбуватися ні про що. *Du bist wohl nicht gescheit? Bei dir riept es wohl?* На такі запитання людина взагалі не чекає ніякої відповіді.

Речення з модальними частками

мають яскраво виражений емоційний відтінок. Модальні частки беруть участь у вираженні емоційності висловлювання, але їхнє лексичне значення не завжди досить чітко визначається.

Частка *denn*, наприклад, завжди служить тільки ознакою емоційної реакції на яку-небудь дію чи висловлювання співрозмовника, але ніяк ці емоції не диференціює. Диференціації служать й інші мовні засоби (у першу чергу лексичний склад речення і більш широкий контекст). Частка *etwa* має цілком визначене лексичне значення це спростування припущення, що міститься в запитанні, і вказівка на те, що співрозмовник чекає заперечної відповіді на своє запитання.

Думка про відсутність лексичного значення в німецьких модальних частках виникла завдяки тому, що їх важко перекласти на інші мови. Іноді їх значення буває простіше описати, ніж знайти відповідні слова в інших мовах. Причина цього в тому, що не кожна мова має у своєму розпорядженні таку ж велику систему модальних часток, як німецька, і при перекладі німецьких речень з модальними частками доводиться використовувати інші мовні засоби: це можуть бути повнозначні слова, порядок слів, вигуки, а в усному мовленні й інтонація. В українській мові нараховується велика кількість модальних часток, тому майже кожному модальну частку німецької мови виявляється можливим перекласти за допомогою частки. Однак повного збігу в цьому відношенні німецька і україн-

ська мови не виявляють. Іноді семантичний зміст німецької модальної частки доводиться передавати українською мовою за допомогою повнозначного слова, в інших випадках вона взагалі залишається без перекладу.

### Література

1. Манзій А.М. Емоційна лексика у сучасній німецькій мові//[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mydisser.com/en/catalog/view/22137.html> (дата звернення 20.11.2018).
2. Рак О. М. Про питання походження вигуків / О. М. Рак // Наук. вісн. Чернів. ун-ту: зб. наук. пр. –Чернівці: Рута, 2000. – Вип. 72. Герман. філол. – С. 11–21.5, 12
3. Гінка Б. І. Скарбничка з германістики: посібник-порадник для германістів / Гінка Б. І. – Т.: Навч. кн. –Богдан, 2007. – 352 с.2, 63–64
4. Fries N. Sprache und Emotionen / Norbert Fries. – Bergisch Gladbach: Verlagsgruppe Lübbe, 2000. – 128 S.8, 104
5. Schwarz-Friesel M. Sprache und Emotion / Monika Schwarz-Friesel. –. Francke Verlag, 2007. – 401 S.10, 156
6. Кушнерик В.І. Зв'язок фоносемантичних явищ сучасної німецької мови/В.І. Кушнерик// Проблеми романо-германської філології: зб.наук.пр. – Ужгород: Ліра, 2005

## НІМЕЦЬКОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ТА ІСТОРІЯ ЇХ ПОЯВИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

---

**Півень О.Б.**

викладач кафедри іноземної філології і перекладу,  
Національний університет біоресурсів і природокористування України,  
м. Київ

---

**Ключові слова:** запозичення, контакти, мовні відносини.

**Key words:** loan, hookup, language relations.

Жодна культура світу не розвивається в ізоляції, відірвано від інших культур. Контакти народів зумовлюють культурний обмін, в тому числі обмін слів. Тому в кожній мові, крім “своїх”, є “чужі”, тобто запозичені слова.

Надзвичайно важливе місце при запозиченні нових слів посідають мовні контакти. Останні мають місце в разі загарбання території і поневолення корінного етносу; за мирного співіснування різномовного населення на одній території; коли різномовне населення вступає в різноманітні (економічні, торговельні, культурні та ін.) стосунки з населенням іншої країни; коли засвоюється інша мова в процесі шкільного навчання [2, 336-337].

Українсько-німецькі мовні контакти простежуються протягом усієї історії української мови. Вони відбуваються на різних мовних рівнях, але найвиразніше, безумовно, на лексичному. Хронологія запозичень із німецької мови в українську демонструє зв'язок із певними історичними подіями, фактами в житті українського народу, що й дає змогу встановити таку умовну

періодизацію українсько-німецьких мовних контактів.

Перший період контактів припадає на час розвитку Київської Русі (VIII–XI ст.), коли між нею та німецькими землями існували династичні, політичні й економічні зв'язки. У діалектах цього часу, а пізніше й у писемних пам'ятках фіксуються давньоверхньонімецькі та готські запозичення. Це не були безпосередні мовні контакти, тому що в цей період ми ще не можемо говорити про існування літературних німецької й української мов. Писемні пам'ятки з прадавніх часів до нас не дійшли або їх не існує взагалі, тому показником прадавніх контактів української та німецької мов є насамперед етимологізована топоніміка, яка засвідчує етнічну належність колишніх мешканців цих ареалів. Наприклад, на території нинішньої Волині спочатку сформувався давній ілїрійський етнос, а потім ці землі заселили давні германці. Після відходу основної маси германців на захід в ареалі поселилися слов'яни, які вже в історичний час стали відомі під іменем дулібів (дудлі-

бів). На думку деяких учених, цей етнонім походить від германського *deudo* (тевтони) і *laifs* (залишок, решта). До запозичень із давньовірхньонімецької мови належать: вага – *waga* (*Waage*), кмин – *kumin* (*Kümmel*), кіннота – *cheminata* (*Zimmer*), млин – *mulin* (*Mülle*), мусить – *mouzuyn* (*müssen*), скарб – *scerf* (*Scherflein*), скриня – *scrini* (*Schrank*), смак – *gismac* (*Geschmack*), шкода – *scado* (*Schade*), шукає – *suochan* (*suchen*) та ін.

Другий період – час феодальної роздробленості Київської держави, унаслідок чого зростає роль окремих князівств як політичних та культурних центрів. Після спустошення Києва монголо-татарами 1240 р. особливого значення набуло Галицько-Волинське князівство, яке за своїм територіальним положенням не могло не мати зв'язків із Західною Європою. Підтвердженням може слугувати, зокрема, той факт, що магдебурзьке право, яке виникло на початку XIII ст. у Європі й давало феодальним містам незалежність, першими на українських територіях одержали міста цього князівства. Прийняття магдебурзького права відкривало також дорогу для німецької колонізації, що посилювало українсько-німецькі контакти й спричиняло появу запозичень. До запозичень із середньовірхньонімецької мови належать: бант – *bant* (*Band*), барва – *varve* (*Farbe*), бурмистр – *burgemeister* (*Bürgermeister*), веншоват – *wuenschen* (*wünschen*), воят – *vog(e)t* (*Vogt*), ганок – *ganc* (*Gang*), гвалт – *gewalt* (*Gewalt*), ґрунт – *grunt* (*Grund*), жарт –

*schoerz* (*Scherz*), керувати – *keren* (*kehren, wenden*), кошт – *kost(e)* (*Kosten, Vorrat*), крамарь – *kramaere* (*Krämer*), кушнер – *kuerseraere* (*Kürschner*), кшталт – *gestalt* (*Gestalt*), мур – *mur* (*Mauer*), папер – *papir* (*Papier*), ридван – *reitwagen* (*Reitwagen*), трафити – *traeffen* (*treffen*), фляшка – *vlasche* (*Flasche*), шавувати – *schaffen* (*bewirken, tun*), шинк – *schenke* (*Schenke*), шляхта – *slahte* (*Geschlecht, Herkunft*).

Посередниками в запозичуванні деяких із наведених слів були чеська та польська мови. Роль останньої в українсько-німецьких контактах посилюється з 2-ї половини XVI ст., коли на українських територіях запанувала Польща, а мовою офіційного спілкування, навчання в школах стала польська. Через польське посередництво й безпосередньо в XVI–I-й половині XVII ст. проникають терміни друкарської справи: друк, гарт, штемпель, фальц, шрифт; продовжує поповнюватися торговельна, лексика: шинк, вишинк (пізніше – шинок), борг, решта; з'являються слова на позначення понять із галузі техніки: букса, плomba, клапан, дріт; будівництва й архітектури: дах, брук, балка, муляр, кахлі, цемент, карниз й ін. До запозичень із німецької мови цього часу також належать вербувати – *werben*, друкар – *drucker* (*Drucker*), каштан – *kastane* (*Kastanie*), лядунка – *Ladung*, рахунок – *rechnunge* (*Rechnung*), шанець – *Schanze*, шуфляда – *Schublade*.

XVIII ст. в історії українсько-німецьких відносин характеризується

важливими подіями, які зумовили інтенсивність взаємовпливу мов: унаслідок реформ у Росії наприкінці XVII – на початку XVIII ст. у Східній Україні з'являються німецькі фахівці з різних галузей промисловості, активізуються переклади з німецької мови наукової та виробничної літератури. Наприкінці XVIII ст. відбувається колонізація південноукраїнських земель іноземцями, у т. ч. німцями, що створювало умови для безпосередніх україно-німецьких мовних контактів. Період XIX – поч. XX ст. в історії українсько-німецьких мовних контактів відзначається підвищенням ролі писемних джерел (активізуються переклади німецької філософської, суспільно-політичної, художньої літератури), появою україно-німецьких термінологічних і загальномовних словників, увагою громадськості до проблеми використання іншомовних слів. Лексика та фразеологія української мови в цей час поповнилися німецькими словами та виразами в галузі філософії, літературознавства, мистецтва, науки й техніки (аскетизм, емпіріокритицизм, трансцендентальний, колективізм, культуртрегер, публіцистика, макулатура, авторитет, конфлікт, рентген тощо), частина з яких склалася в німецькій мові на основі інтернаціональних латинських і грецьких лексичних елементів. Роль головних мов-посередниць у цей період зберігають, як і в попередній, російська у Східній Україні й польська – у Західній.

Із 50-х рр. 20 століття відносини України з НДР, ФРН, Австрією посилюються, унаслідок чого активізується і взаємодія української та німецької мов. Відбувається повторне запозичення деяких слів (кегельбан); з'являються слова на позначення політичного устрою німецькомовних країн, терміни спорту, мистецтва, техніки (бундестаг, бундесканцлер, цейтнот, ендшпіль, шлягер, моторолер, дедерон) [3].

За даними словників, у сучасній українській мові налічується близько 1 000 німецькомовних лексем, повністю освоєних українською мовою.

Отже, мовні контакти є одним із найсильніших зовнішніх чинників розвитку мови. Вони зумовлюють не тільки запозичення на всіх рівнях мовної структури, а й взаємопов'язаний розвиток мов, мовну асиміляцію. Завдяки ним, серед лексичних запозичень із західноєвропейських мов німецькі слова в українській мові посідають чільне місце.

### Література

1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства./М. П. Кочерган. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 368 с.
2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство./М. П. Кочерган. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2003. – 464 с.
3. Муромцева О. Г., Скачкова В. В. Українсько-німецькі мовні контакти /О. Г. Муромцева, В. В. Скачкова//Українська мова. Енциклопедія. – К.: “Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2004.
4. Германізм/ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>(дата звернення 20.11.2018).

## ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

**Барабаш А.О.**

студентка,  
Національний університет біоресурсів і природокористування України,

**Козюк О.В.**

студентка  
Національний університет біоресурсів і природокористування України,

**Півень О.Б.**

викладач кафедри іноземної філології і перекладу,  
Національний університет біоресурсів і природокористування України,  
м. Київ

**Ключові слова:** фразеологічні одиниці, запозичення, трансформації, фразеологія.

**Key words:** phraseological units, borrowings, transformation, phraseology.

Проблематика перекладу німецьких фразеологічних одиниць у сучасному перекладознавстві посідає одне з провідних місць. Актуальність дослідження полягає у необхідності поглиблювати, розширювати знання в галузі дослідження фразеології та перекладу німецьких фразеологізмів українською мовою. Фразеологія як одна з галузей мовознавства привертає до себе дедалі більшу увагу дослідників. За останні роки у вітчизняній та зарубіжній лінгвістичній науці натрапляємо на низку праць, у яких розглядається широке коло питань німецької та української фразеології. У мовознавстві проблема перекладу фразеологічних одиниць розглядається у багатьох дослідженнях. Серед них слід виділити роботи П.Л. Коробки, В.С. Виноградова, А.В. Куніна, П.П. Литвинова. Зокрема, методи дослідження фразео-

логічного складу мови досліджує В.М. Мокиєнко; порівняльний аналіз фразеологічних одиниць є об'єктом уваги Є.Ф. Арсеньєвої. Матеріал дослідження, представлений у цій роботі, ґрунтується на дослідженні етимологічних словників, німецько-російських та німецько – українських фразеологічних словників, зазначених у бібліографії. У статті дається спроба представити свій погляд на запозичені фразеологічні одиниці сучасної німецької мови.

Для досягнення максимальної адекватності при перекладі фразеологізмів з німецької на українську перекладач повинен вміти користуватися різними «видами перекладу» [6]: 1. Еквівалент, тобто наявний в українській мові адекватний фразеологічний зворот, що збігається з німецьким зворотом за змістом, і по образній основі. 2. Аналог,

тобто такий український стійкий зворот, що за значенням адекватний німецькому, але по образній основі відрізняється від нього повністю або частково. 3. Описовий переклад, тобто переклад шляхом передачі змісту німецького звороту вільним словосполученням. Описовий переклад застосовується тоді, коли в українській мові відсутні еквіваленти й аналогії. 4. Антонімічний переклад, тобто передача негативного значення за допомогою стверджувальної конструкції або навпаки. 5. Калькування. Метод калькування застосовується в тих випадках, коли перекладач хоче виділити образну основу фразеологізму, або коли німецький зворот не може бути перекладений за допомогою інших видів перекладу. 6. Комбінований переклад. У тих випадках, коли український аналог не повністю передає значення німецького фразеологізму або ж має інший специфічний колорит місця й часу, дається калькований переклад, а потім іде описовий переклад та український аналог для порівняння.

Допускаючи повне або часткове калькування в окремих випадках, перекладач виключає будь-яку можливість використання буквализмів, тобто невиправданих дослівних перекладів, що спотворюють зміст німецьких фразеологізмів або не відповідають нормам сучасної української мови. Фразеологічні одиниці широко використовуються в літературі всіх стилів, грамотний перекладач не повинен допускати неточностей у перекладі того або іншого фразеологізму. Без знання

фразеології неможливо оцінити яскравість і виразність мовлення, зрозуміти жарт, гру слів, а іноді просто й зміст усього висловлювання. Суть трансформаційного аналізу полягає в тому, що основою класифікації мовних одиниць є їх здатність чи нездатність перетворюватися (трансформуватися) на інші одиниці. Якщо одна з досліджуваних одиниць допускає якусь трансформацію, а інша – ні, то такі одиниці належать до різних класифікаційних рубрик. Трансформаційний аналіз знайшов практичне застосування в прикладній лінгвістиці, особливо в автоматичному перекладі (різні синтаксичні конструкції трансформуються в основну, інваріантну, а вже інваріантні перекладаються на іншу мову) й у викладанні рідної та іноземної мов. Існує декілька можливих способів перекладу фразеологічних одиниць:

1) дослівна відповідність (еквівалент): Bei Nacht sind alle Katzen grau. Вночі всі коти сірі;

2) адекватний відповідник: Eile mit Weile. Хто спішить, той й людей смішить;

3) калькування: Ein Kalb darf kein Kalb bleiben. Не увесь час теляті телятком бути;

4) псевдо прислівна відповідність: Die Hand bleibt über, die nach dem Schatten greift. Свою тінь не доженеш;

5) описовий переклад висловлювання.

Kinegramme □ кінограми

1 ein Auge zudrücken – закривати око;

2 die Achseln zucken – знизувати плечима;

3 die Nase rümpfen – морщити носа;

4 auf großen Füße leben – жити на широку ногу;

Існують різні точки зору з приводу розділення трансформацій на види, але більшість авторів сходяться в одному, що основні види трансформацій – це граматичні і лексичні. У свою чергу, ці трансформації діляться на підвиди. З самого початку слід підкреслити, що ділення такого роду є значною мірою приблизним і умовним. Ці два типу елементарних перекладацьких трансформацій на практиці «в чистому вигляді» зустрічаються рідко – звичайно вони поєднуються один з одним, приймаючи характер складних, «комплексних» трансформацій. Переклад з однієї мови на іншу не можливий без граматичних трансформацій. Граматичні трансформації – це впершу чергу перебудова речення (зміна його структури) і всілякі заміни – як синтаксичного, так і морфологічного порядку. Граматичні трансформації обумовлюються різними причинами – як чисто граматичного, так і лексичного характеру, хоча основну роль грають граматичні чинники, тобто відмінності мов. При зіставленні граматичних категорій і форм німецької і української мов звичайно виявляються наступні явища:

- 1) відсутність тієї або іншої категорії в одній з мов;
- 2) частковий збіг;
- 3) повний збіг.

Необхідність граматичних трансформацій природно виникає лише в

першому і другому випадках. В українській мові, в порівнянні з німецькою, відсутні такі граматичні категорії, як артикль, а також інфінітивні і прийменникові комплекси і абсолютна номінативна конструкція. Частковий збіг або неспівпадання в значенні і вживанні відповідних форм і конструкцій теж вимагає граматичних трансформацій. Сюди можна віднести такі явища, як часткове неспівпадання категорії числа, часткове неспівпадання у формах пасивної конструкції, неповний збіг форм інфінітива і дієприкметника, деякі відмінності у виразі модальності і т.п. Артикль (як означений, так і неозначений), не дивлячись на своє украївідвернуте значення, нерідко вимагає смислового виразу в перекладі. Як відомо, обидва артиклі мають займенникове походження: означений артикль походить від вказівного займенника, а неозначений – від неозначеного займенника, який сходиться до числівника один. Ці первинні значення артиклів іноді виявляються в їх сучасному вживанні. У таких випадках їх лексичне значення повинно бути передано в перекладі, інакше українське речення було б неповним і неточним, оскільки денотативне значення артиклів семантичне є невід'ємною частиною всього смислового змісту речення.

### Література

1. Арсеньєва Е.Ф. Сопоставительный анализ фразеологических единиц. – Казань: Изд-во Казан.ун-та, 1989. – 123с.
2. Алехина А.И. Фразеологическая единица и слово. – Минск, 1991. – 250 с.

3. Англо-український фразеологічний словник/Уклад. К.Т. Баранцев. – 2-ге вид., випр. –К.: Т-во «Знання», КОО, 2005. –1056 с.
4. Кунин А.В. Фразеология современного английского языка. – М.: Междуна-род-ные отношения, 1996. – 354с. 21.Кухаренко В.А. Интерпретация текста. – Л.: Просвещение, 1979. □ 327с.
5. Мокиенко В.М. Славянская фразеология. – М.: Вншп.шк, 1980. – 174с.
6. Дима М.Г., Дембровська О.Б. Науковий вісник Національного Університету Біоресурсів і Природокористування України// [Електронний ресурс] – Режим доступу:[http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP\\_meta&C21COM=S&2\\_S21P03=FILE](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE) (Дата звернення 20.11.2018)

## ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУФІКСА -НУ- (-ОНУ-) ЯК ЗАСОБУ ВИРАЖЕННЯ СЕМЕЛЬФАКТИВНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

Вакалюк І. В.

Івано-Франківський національний медичний університет

*У статті досліджено функціонально-семантичні особливості суфікса -ну- (-ону-) як засобу вираження семельфактивності в сучасній українській літературній мові; здійснено аналіз функціонально-семантичних ознак суфікса -ну- (-ону-); з'ясовано питання взаємозв'язку семантики і функцій морфем в структурі дієслів із суфіксом -ну- (-ону-).*

**Ключові слова:** суфікс, дієслово, семельфактивність, функціонально-семантичні особливості, категорія інтервалу.

*In the article the functional semantical peculiarities of the suffix -nu- (-onu-) as mean of expressing of iterativity in modern Ukrainian language are examined. The semantical features of this suffix are analysed. The problem of interdependence of semantic and functional morphemes in the structure of the verbs with suffix -nu- (-onu-) is considered.*

**Key words:** suffix, verb, semelfactivity, functional-semantical peculiarities, category of interval.

**Постановка проблеми.** У сучасних дослідженнях функційно-категорійної граматики чільне місце посіли студії, присвячені проблемам семантики дієслова. В україністиці окремі аспекти дослідження лексико-семантичних розрядів дієслів знайшли відображення в розвідках В. Барчука, І. Вихованця, К. Городенської, А. Грищенка, М. Плющ, О. Попенко, В. Русанівського та ін. Проте актуальною залишається проблема дослідження особливостей типів інтервальних значень дієслова, зокрема семельфактивного. Саме різноманітність і нестандартність формальних засобів вираження кількісних характеристик дії спонукали нас до

виділення одного із формальних показників семельфактивності суфікса -ну- (-ону-) та здійснення аналізу його функціонально-семантичних особливостей. У статті поставлено за мету з'ясувати систему значень конкретної афіксальної морфемі, а також подати їх класифікацію.

**Аналіз досліджень проблеми.** Особливості семельфактивного значення суфікса -ну- (-ону-) визначається дослідниками по-різному. Г. Павський вперше охарактеризував семантичні особливості дієслів з випадним і невідпадним суфіксом -ну- в формах минулого часу. Його думки отримали розвиток в працях Ф. Буслаєва, О. Шахма-

това і лягли в основу розподілу дієслів з суфіксом *-ну-* на два класи. Існували різні погляди з приводу того, яку з цих двох форм вважати продуктивною (оскільки не всі дієслова у формі минулого часу мають суфікс *-ну-*). Л. Юрчук зазначає, що „продуктивну групу становлять дієслова, до змісту яких суфіксом *-ну-* вноситься відтінок однократності, раптовості” [див.:19, с. 199-200].

Функціонування тотожних з поглядом кратності суфіксів *-ну-* (*-ону-*) зумовлене тим, що через неможливість префіксації семельфактивних предикатів синтетичне вираження інтенсивності диференціюють зазначені суфікси. Приєднуючись до дієслівної основи, суфікс *-ону-* надає похідним дієсловам відтінку інтенсивності дії: *сікти – сікнути – сікнути* [8, с. 263], відтінку посиленої дії [15, с. 224]. Л. Юрчук вважає суфікс *-ону-* підсилювальним варіантом суфікса *-ну-*. Суфікс *-ону-*, що розвинувся на основі суфікса *-ну-* із значенням однократності, до дієслівної семантики вносить відтінок різкості, напруженості, несподіваності раптової дії, а часом, навпаки, послаблення її раптовості [див.:19, с. 203].

Продуктивність дієслів з суфіксом *-ону-* обмежується деякими особливостями мотивуючих дієслів.

У сучасних граматиках однократні дієслова характеризуються як дієслова доконаного виду. Про одноразовість або однократність як компонент семантики дієслів пише К. Городенська, яка вважає, що ДВ може передавати семантику одиничної, раптової або не-

сподіваної дії (*стукнути, клацнути, реготнути*) [6, с. 217-297]. В. Горпинич також зазначає, що однократність дії є додатковим значеннєвим елементом, притаманним дієсловам ДВ [7]. О. Бондарко до одноактних дієслів зараховує усі дієслова з формантом *-ну-*, а також дієслова *ужалити, укусити, вколоти* і под. [15, с. 81-82]. На думку М. Іванович, семельфактиви, будучи корелятами мультиплікативів, формально марковані, найчастіше за допомогою суфікса *-ну-* [9, с. 211].

Ще О. Потебня писав, що „однократність і доконаність – поняття не тотожні; категорії ці для розуміння мови слід розрізняти, а не змішувати, тому що за часом походження вони різні”. Категорії виду в слов'янських мовах передували інші категорії (ітеративності, конкретності, абстрактності), відповідно кількісні відношення (ступені тривалості) не становлять одного ряду з доконаністю та недоконаністю, це різні ряди нашарувань у мові [див.:19, с. 201].

О. Падучева відносить семельфактивні дієслова до моментальних. Розуміння моменту як точки пов'язано з невиокремленням внутрішніх фаз і застосовується в тлумаченні одноактних дієслів. НДВ тут семантично зайвий, оскільки однократна дія не вимагає показу процесу її розгортання (*агакнути, моргнути* та ін.) [10]. Натомість Ю. Апресян вважає, що „дієслова із семельфактивним значенням не можна асоціювати із дієсловами т. зв. моментальної дії, семантика яких ґрунтується не на кратності, а на референцій-

ному змісті одноактності, тобто на лексичній семантиці (наприклад, *знаходити, оженились*)” [1, с. 57-58].

В. Барчук зазначає, що до разових належать ті дієслова, у триванні яких початок і кінець виражені одноментно: *ахнути, свиснути, грюкнути, сіпнути, клацнути, смикнути*, а також *смиконутти, грюконутти* і под. із додатковою ознакою інтенсивності – відповідної сили дії [4, с. 43].

Розрізняють однократний (одноразовий) та одноактний (семельфактивний) РДД. Однократний РД визначають як такий, що вказує на виконання дії один раз на відміну від можливого повторення: *поцілувати, протрубити, привітатися* тощо. Одноактний РДД виражає дію, яка виконується один раз впродовж її тривання і співвідноситься з багатоактною дією. До нього належать дієслова з префіксом *з-* у сполученні з дієсловами різноспрямованого руху або із суфіксом *-ну-* (*збігати, злітати; смикнути, бамкнути*) [13].

Т. Сидоренко виокремлює в рамках однократного РДД дієслова із суфіксами *-ну-*, *-ону-* на позначення: фізичних однократних дій (*кресонутти*); стану особи з акцентуацією на його короточасному вияві (*здригнутися, сплакнутти*); одного акту мовленнєвої діяльності: (*ойкнути*); одноактних, моментальних дій, що виражають оптичні ефекти: *блиснути* (про зірку); акустичних явищ (звуків або дій, що супроводжуються цими звуками) (*рипнути*) [12, с. 8-9]. У свою чергу В. Барчук зазначає, що суфікс разової дії *-ну-* (*-ону-*) має обмежену сферу вживання навіть

серед ітеративних дієслів конкретної дії (*стукати – стуконутти*) [3, с. 6].

Таким чином, однократний суфікс *-ну-* (*-ону-*) протиставлено ітеративним суфіксам *-а-*, *-ва-*, *-ува-* (*-юва-*), *-и-*, *-і-*, *-от-і* (*-от-а*): *стукнути – стукати* і под., однак указане протиставлення здійснене за співвідносними значеннями інтервалу, а не за результативністю (видом) дії, як стверджують окремі мовознавці [2; 15]. Слід вказати на те, що однократність, яка позначається в англійській мові семельфактивними дієсловами, розглядають як кількісну характеристику дії, яка є специфічною саме для роду дії, а не для видової пари [18].

**Виклад основного матеріалу дослідження.** В структурі семантики інтервалу [див.: 4, с.99-141] семельфактив виступає як один із різновидів кратної семантики. Семельфактив у структурі семантики інтервалу творить опозицію ітеративові за ознакою однократність / багатократність дії. Ця опозиція у синтетичних формах виражена спеціальними суфіксами. Суфіксація – один із способів вираження типів інтервального значення дієслівних граєм, хоча й менш продуктивний у порівнянні з префіксацією. Правда, існують окремі обмеження щодо творення однократних форм інтервалу. Так, від акціональної початкової форми (дієслова процесу і стану) не твориться синтетична форма семельфактива, однак обмежень для аналітичного творення немає: *мріяти раз, кохати раз* і под.

Навіть однократний з погляду фор-

мотворення суфікс -ну- (-ону-) відображає різну за характером однократність, що зумовлено семантикою дієслівної основи і виявляє себе у структурі речення. Як уже зазначалось, семантика тривання дії лежить у сфері темпоральності, що ґрунтується на семантиці інтервалу. Базуючись на зазначеній концепції, внутрішню семантику дієслова характеризуємо як реалізацію семантики інтервалу, тобто кількісно вираженого тривання чи дієвості. Для виокремлення семантико-граматичної групи (СГГ) семельфактивних дієслів передусім необхідно обґрунтувати класифікаційні межі цієї категорії. У мовознавстві вважають, що СГГ можна визначити як групу слів, об'єднаних семантичною ознакою, яка виявлена в значенні кожного з них. Інваріантна ознака всієї СГГ семельфактивних дієслів представлена однією архісемою. Для семельфактивних дієслів визначальною є сема „одноразовість (одноактність)”. За „Словником української мови”, „Однократний, а, е. Який здійснюється, відбувається один раз; одноразовий; *однократне дієслово* – дієслово, що означає дію, яка виконується за одним разом, моментально, наприклад: *блиснути, синнути, стукнути*” [14, с. 635].

Детальний аналіз семантики семельфактивних дієслів дозволив об'єднати їх у підгрупи з вужчим значенням одноразовості.

І. Підгрупа „**Конкретні дії та процеси**” об'єднує такі словоформи:

1) дієслова, що позначають одноразові дії і процеси: „Але зуби **клацнули**,

і заціпилися, і пальці затисли” (Василь Стефаник); „Рубець тільки **махнув** рукою” (Панас Мирний); „– Так спати ж – аж гілля гне! – і Кирило на весь рот **позіхнув**” (Панас Мирний); „Дві краплі **ляпнули** на білу стіну” (Іван Нечуй-Левицький); „У кожен яр **шугнуло** по Сибілі...” (Ліна Костенко); „– Не видержав Тугар Вовк, **капнули** сльози з його старих очей” (Іван Франко); „Ти **кивнула** головою, в сінях скрилася...” (Іван Франко); „Ох, мамо, сьогодні якби я могла, то **зукнула** б батькам всього світу...” (Ірина Вільде); „Поки таку звела я огорожу, то буква «Я» **чкурнула** через тин...” (Ліна Костенко); „Федько **стрибнув** на лід і, наче пробуючи його, потопав ногами” (Володимир Винниченко); „Твоїй раді, тільки радь! Фрузя **плеснула** в долоні...” (Іван Франко); „Деся **грюкнули** двері” (Ольга Деркачова); „**Стукнув** в браму, дожидає...” (Іван Франко);

2) дієслова, що позначають несподіваність або раптовість одноразової дії: „В очах старшини **блиснули** вогники здивування” (Іван Багряний); „В селі **бевкнув** дзвін на гвалт” (Іван Нечуй-Левицький); „А потім він несподівано **пчихнув** – і сніжинки порозліталися хто куди” (Ольга Деркачова); „Дівчина **глигнула** на його своїми очима, мов блискавкою” (Іван Нечуй-Левицький);

3) дієслова мовлення з відтінком ‘нерозбірливо щось говорити’: „Мовчала б, коли сказати не вмієш, – **буркнув** сердито Карпо Петрович” (Михайло Коцюбинський); „Хотів [пан] щось казати і **белькнув** щось, та задихавсь, і зо всіх чотирьох повалився

на діл” (Панас Мирний); „Та кат її по-  
чав ножа гострити **І крикнув**: «Пар-но  
там окропи, жінко!» (Іван Франко); „–  
Ну-ну, Вася! Не балуйся... – **буркнув**  
незлостиво старшина, пройшовся за-  
думаними, байдужими очима по люд-  
ських обличчях і зупинився ними на  
старому-старому дідові з козацькими  
сивими вусами” (Іван Багряний); „–  
Чого ви ждете? Хіба я сама не прине-  
су? – **гарикнула** Оришка, перекладаючи  
третій стільник” (Панас Мирний);

4) дієслова мовлення з відтінком  
‘голосно і різко крикнути, видати  
якийсь звук’: „Євгеній аж **ахнув** при  
такім несподіванім обороті справи”  
(Іван Франко); „Вугляр узяв у руки свій  
батіг і **гейкнув** на помучені коні” (Іван  
Франко); „– Атож! – **різнула** Христя,  
утираючи сльозу” (Панас Мирний);

5) дієслова мовлення з відтінком  
‘незадоволення, згрубілості’: „– Ну,  
чого ти регочеш? – **grimнула** на його  
Олена. – Збожеволів, чи що? Дівка місця  
не знайде, а він – регоче...” (Панас  
Мирний); „О? – подушне! – різко **зую-**  
**нув** Грицько, пройшовившись по хаті та  
вдаривши нога об ногу” (Панас Мир-  
ний).

II. Підгрупу „Стан людини та її  
предметна діяльність” утворюють ді-  
єслова, які позначають такі дії:

1) спрямованість дії на суб’єкт /  
об’єкт: „Старий здригнувся – хтось  
**торкнув** зненацька його плече...” (Ліна  
Костенко); „...це грає, певно одна з до-  
чок начальника, і **сіпнула** його за ру-  
кав...” (Ірина Вільде); „А інший, яблуко  
зірвавши над собою, ще надзелень із  
хрускотом **гризнув**...” (Ліна Костенко);

„Що сам Господь в хвилину милосердя  
**Торкнув** губами нас обох у тім’я” (Оль-  
га Слоньовська); „–Цабе, сірий! Цабе,  
муругий! – крикнув Карпо і **крутнув**  
батогом над рогатими головами” (Іван  
Нечуй-Левицький); „–Лаяли, били, а це  
вже знущаються надо мною! – крикну-  
ла Мотря й **кинула** об стіл ложкою”  
(Іван Нечуй-Левицький); „Володимир  
скинув гачка і **торсонув** раму” (Вале-  
рій Шевчук);

2) фізична дія без впливу на суб’єкт  
/ об’єкт: „Нехай тендітні пальці ети-  
ки **торкнуть** вам серце і вуста...”  
(Ліна Костенко); „Всіх пиятик незмін-  
ний виночерпій, ти чуєш – **скреготну-**  
**ло** твоє дно...” (Ліна Костенко);

3) заподіяти зло комусь, завдати  
болю, зробити кому-небудь прикрість:  
„– Та ну-бо, Христе! – **штовхнула** її  
Марина під бік” (Панас Мирний); „Лей-  
ба **хвисьнув** батіжком по коневі й пої-  
хав вулицею” (Іван Нечуй-Левицький);  
„Євнухи підтюпцем, євнухи риссю, єв-  
нухи **grimнули** на царицю...” (Ліна  
Костенко); „Кайдашиха **тикнула** Мо-  
трі дулю й не потрапила в ніс, та в  
око” (Іван Нечуй-Левицький);

4) рух, зміна положення в просторі:  
„Мар’я **кинулась** у горниці за дзерка-  
лом” (Панас Мирний); „Попада, як  
кішка, **стрибнула** до нього і обома ру-  
ками загородила йому рота” (Панас  
Мирний).

III. Підгрупа „Зміни в природному  
середовищі (у колі інших істот,  
явищ)” виявляє такі одноразові дії:

1) раптові зміни в природних яви-  
щах: „І нараз пропали чари, сонце **глип-**  
**нуло** в вікно!...” (Ліна Костенко); „Осінь

розреготалася, **війнула** подолом сукні...” (Ольга Деркачова); „**Колиску** моря вітер **колихнув**...” (Ліна Костенко); „Сонце вже підхопилося високо, **зазирнуло** промінням скісним у нутро печери...” (Іван Франко); „**Сипнув** зелене світло гострий місяць По сизих хмарах, по рясній росі” (Ольга Слоньовська); „Вітер **рвонув** сильніше” (Ольга Деркачова);

2) фізичні процеси, що характеризують тваринний чи рослинний світ: „**Здригнувся** лось. Регоче браконьєр” (Ліна Костенко); „**Муркнув** кіт у чоботях, поклонився і зник” (Ліна Костенко); „Кажу кажан. Крилом десь **ворухнувся**...” (Ліна Костенко); „**І раптом нявкнув** кольоровий кіт...” (Ліна Костенко).

У реченні однократність дії можуть передавати кілька (дві і більше) дієслівних форм із суфіксом *-ну-*, актуалізуючи однократні дії одного суб’єкта: „Аж у Бієвці! – **крикнула** мати і в долоні **плеснула**” (Іван Нечуй-Левицький).

Подекуди однократні дієслова відображають таку ситуацію, яка впливає на інші дієслівні форми, надаючи їм семантики одноразового вияву: „Володимир **скинув** гачка і **торсонув** раму. **Затріщала** струхлявіла обклейка, чути стало, як десь у дворі дід **кинув** дошку і вона ляско **плеснула**” (Валерій Шевчук). Дієслово *затріщала* вступає в причиново-наслідкові відношення з дієсловами *скинув* і *торсонув*, при цьому фазове значення початку дії перетворюється на периферійне, а семантика однократності виявляється домінантною.

**Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок.** Виразником семельфактивного значення є суфікс *-ну-* (*-ону-*), основне призначення якого – вказівка на однократний вияв дії. Вживаючись у безпрефіксних дієсловах суфікс *-ну-* (*-ону-*) вносить відтінок раптовості, моментальності. Семантика семельфактивності ускладнена відтінками несподіваності, отже має образно-стилістичне забарвлення. Часто в поетичній мові дієслова із суфіксом *-ну-* використовуються для передачі динаміки, ритмічності певних дій. У семельфактивних дієсловах суфікс *-ону-* має додатковий вияв – збільшену інтенсивність разової дії.

Продуктивність творення дієслів з суфіксом *-ну-* (*-ону-*) обмежується низкою морфологічних і семантичних особливостей мотивуючих дієслів. Суфікс *-ну-* може приєднуватися до дієслівних основ, які виражають конкретну дію чи процес, що найчастіше сприймається органами зору чи слуху; меншу групу утворюють дієслова на позначення стану людини та її діяльності; рідше трапляються дієслова, які характеризують зміни в природному середовищі. Семантику однократності експлікують дієслова, утворені від звуконаслідувальних вигуків (*муркнув*, *нявкнув*). Не утворюються за допомогою суфікса *-ну-* дієслівні грами з просторовим значенням (*їздити*, *іти*, *летіти*); а також ті, що у семантиці дії іманентно виявляють разовість, асоційовану з однократністю (*сісти*, *стати*, *лягти*).

Суфікс *-ону-*, що розвинувся на основі суфікса *-ну-* із значенням однократності, до дієслівної семантики вносить відтінок різкості, напруженості, несподіваності раптової дії, а часом, навпаки, послаблення її, часом жартівливий, осудливий відтінок. Оскільки дієслова стану та процесу, як і більшість дієслів дії, не виражають однократності синтетично, то суфікс *-ну-(-ону-)* не належить до продуктивних. Його вживання зумовлене й тим, що стала тенденція до аналітизму в граматиці покрила потреби вираження однократності як кратних, так і некротних за природою дій: *читати (почитати, перечитати) раз, жити (прожити) раз*.

Таким чином, семельфактив у структурі семантики інтервалу творить опозицію ітеративові за ознакою однократність / багатократність дії. Ця опозиція у синтетичних формах є суфіксальною.

### ЛІТЕРАТУРА

1. Апресян Ю. Д. Глаголы моментального действия и перформативы в русском языке // Русистика сегодня. Язык: система и ее функционирование / отв. ред. Ю. Н. Караулов. Москва. Наука. 1988. С. 57-58
2. Ачилова О. Л. Аспектуальна семантика кратності і засоби її вираження в українській, російській та англійській мовах // Учені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2014. Т. 27(66), № 4. Частина 2. С. 108–113.
3. Барчук В. М. Аналітичні засоби вираження інтервалу в українській мові // Науковий вісник Чернівецького університету. Романо-слов'янський дис-

курс: збірник наукових праць. Чернівці, 2015. Вип. 761. С.3-7

4. Барчук В. М. Граматична темпоральність: Інтервал. Час. Таксис: Івано-Франківськ: Сімик, 2011. 416 с.
5. Безпояско О. К. Граматика української мови: морфологія / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. К.: Либідь, 1993. 335 с.
6. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови. К.: Пульсари, 2004. – 398 с.
7. Горпинич В. О. Українська морфологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Дніпропетровськ: ДДУ, 2000. 359 с.
8. Грищенко А. П. Сучасна українська літературна мова / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько та ін.. К.: Вища школа, 2002. – 439 с.
9. Іванович М. Роди дії в зіставному аспекті (на матеріалі української і сербської мов) / М. Іванович // *Ukrainistika – minylost, soucasnost a budoucnost III. Jazyk: [Kolektivni monografie; Editori: Halyna Myronova et.al.] Brno: Vychazi peci Ceske asociate slavistu ve spolupraci s Ustavem slavistiky FF MU, 2015. С. 209-218.*
10. Падучева Е. В. Семантические исследования. Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива / Е. В. Падучева. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. 463 с
11. Попенко О. М. Функціонально-семантична категорія інтенсивності дії. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. К., 2005. 21 с.
12. Сидоренко Т. М. Кількісні способи дієслівної дії в українській мові. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. К., 2005. 20 с.
13. Соколова С. О. Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові / С. О. Соколова. – К.: Наукова думка, 2003. – 283 с.
14. Словник української мови: В 11-ти т. – К.: Наук. думка, 1970 – 1980., т. V, с. 635

15. Сучасна українська літературна мова / за ред. М. Я. Плющ – [2-вид., перероблене і доп.] К.: Вища школа, 2000. – 430 с.
16. Теория функциональной грамматики: Введение. Аспектуальность. Временная локализованность. Таксис / [Бондарко А. В., Шелякин М. А., Храковский В. С. и др.]; под ред. А. В. Бондарко. Л.: Наука, 1987. 348 с. с.81-82
17. Ткаченко Ю. В. Суфіксація як спосіб вираження градуального значення дієслів на словотвірному рівні // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов. Випуск 11. – 2014. С.237-242.
18. Тронь А. А. Засоби вираження кратності у сучасній англійській мові. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2008. 24 с
19. Юрчук Л. А. Суфіксальний дієслівний словотвір / // Словотвір сучасної української мови. – К.: Наук. думка, 1979. – С.171-209.
20. Smith C. A. Theory of Aspectual Choice // Language. 1983. Vol. 59. P. 479-501.

## УСТАЛЕНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ТА СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

**Гаженко Н.В.,**

студентка 2 курсу,

**Сидорук Г.І.,**

к. філол. н., доцент

Національний університет біоресурсів та природокористування України,  
м. Київ

Серед численних складних проблем, що цікавлять сучасне мовознавство, важливе місце займає дослідження способів та засобів забезпечення міжмовної комунікації: обміну інформацією між мовцем до адресантом з метою максимального отримання передбачуваного ефекту. Це в однаковій мірі стосується як загальних принципів теорії перекладу, так і окремих його положень, практики перекладу у тому числі. Вивчення походження, природи, структури сталих словосполучень, у тому числі фразеологізмів, приказок та прислів'їв, складають особливо важливу проблему, оскільки останні, за загальним переконанням, найважче піддаються перекладу. У шкалі неперекладності вони поступаються місцем хіба що каламбурам (гри слів) та поезії.

У канві художнього твору такі одиниці є надзвичайно важливими компонентами, адже вони мають особливе стилістичне навантаження: якнайповніше виражають «самобутність мови, її специфічний колорит», «вносять у художнє мовлення струмись свіжості, надають йому більшої колоритності й естетичної краси, посилюють його піз-

навальну вартість, сприяють стислості, пружності опису» [4, с. 5]. Для досягнення максимальної адекватності під час перекладу фразеологізмів перекладач повинен вміти користуватися різними перекладацькими прийомами. В. Виноградов пропонує виокремлювати, предикативні та компаративні фразеологізми, а також способи їхнього перекладу. Лексичні фразеологізми – це такі фразеологічні словосполучення, які семантично співвідносяться зі словами та є аналогічними їм в понятійному плані. Такі фразеологізми входять до словникового складу мови як аналоги різних частин мови, тобто відтворюються у мовленні як готові лексичні одиниці, еквівалентні різним частинам мови – іменникам, дієсловам, прикметникам, прислівникам та ін. Їх семантична неподільність полягає в тому, що за кожною такою одиницею закріплене узагальнено-цілісне значення. Саме воно реалізується в мовленні, а не зміст окремих слів фразеологізму. У таких стійких словосполученнях є словесно виражена внутрішня форма, оскільки вони утворені від вільних словосполучень і структурно з ними збігаються. Фразеологіз-

ми також можна передати описово, з певним поясненням. Описовий переклад може й не завдати шкоди художній адекватності перекладу загалом, але часткових стилістичних втрат текст може зазнати.

Прийом калькування під час перекладу фразеологізмів, які можна замінити одним словом, за словами В. Виноградова, застосовують вкрай рідко, оскільки калька в перекладному тексті може здаватися чужим новоутворенням, яке потребуватиме додаткового пояснення. Калькування ефективне, якщо потрібно перекласти гру слів, складником якої є лексичний фразеологізм.

Предикативні фразеологізми – це, зазвичай, закінчені речення, які закріпилися в мові як стійкі формули. Тут мова йде про прислів'я, приказки, примовки, афоризми й інші стійкі судження, у яких відображено трудовий, моральний і життєвий досвід народу, практична філософія і людська мудрість. Відтворення предикативних усталених словосполучень, прислів'їв та приказок насправді становить особливу перекладацьку проблему. Прислів'я – це закріплені в мові усталені образні судження, які мають повчальний зміст, певну мораль й звуко-ритмічну будову. На відміну від фразеологічних одиниць, еквівалентних слову, прислів'я й приказки мають образний зміст, тобто їхня внутрішня форма зазвичай зберігає свою значимість. Носії мови не лише розуміють значення прислів'я й ситуації, у якій їх варто використовувати, але й сприймають об-

раз, метафору, порівняння, які формують зміст метафори. Зрозуміло, що вихідні реалії, пов'язані з тим чи тим прислів'ям, забуваються, але двозначність прислів'їв зберігається, тобто їх пряме та переносне значення. Перекладачеві потрібно передати обидва ці компоненти: і зміст, метафоричність.

В. Виноградов зауважує, що під час перекладу таких фразеологізмів зазвичай використовують п'ять способів [1, с. 190–192]:

1. Переклад повним еквівалентним відповідником – у мові перекладу є прислів'я з таким самим значенням, функціями й стилістичним маркуванням, що й в мові оригіналу.

2. Переклад частковим відповідником – прислів'я мови перекладу еквівалентне прислів'ю мови оригіналу за змістом, функціями й стилістичним забарвленням, але відрізняється своїм образним значенням.

3. Переклад за допомогою прийому калькування – звичайний спосіб калькування, однак калька тут не піддається особливий ритмічній та метафоричній організації. Прислів'я відтворюють майже дослівно, а сам контекст показує, що читач має справу з усталеним зворотом, відтворюваним за оригіналом. Інколи навіть в самому авторському тексті є додаткові пояснення, яка вказує, що це фразеологізм: «про що й мовить прислів'я», «як зазвичай кажуть», «всім відомо, що». А далі перекладач вдається до калькування, оскільки образи в цих усталених ви- словах (якщо вони, звісно, не власне національні),

4. Переклад «псевдоприслів'ям» – у мові перекладу взагалі не має ні повного, ні часткового відповідника, і перекладач змушений задовольнятися тими відповідниками, які наявні в мові перекладу. У такому випадку перекладач «винаходить» прислів'я, відтворюючи без модифікацій або з деякими змінами образне значення оригінального прислів'я і, звісно, зберігаючи її зміст

5. Переказ фразеологізму – тобто описовий переклад. Відсутність необхідних відповідників у мові перекладу і неможливість дослівного калькування впливають на вибір цього способу перекладу, тому його зводять до тлумачення, пояснення прислів'я, яке в перекладному тексті практично перестає існувати як самостійна мовна одиниця і немов розчиняється в контексті.

Компаративні фразеологізми – це фразеологізми, які закріпилися в мові як стійкі порівняння: хитрий як лисиця, червоний як рак, міцний як дуб, ходить як слон, співає як соловей. При перекладі компаративних усталених словосполучень найчастіше застосовують два прийоми: 1) підбирають відповідний фразеологізм або 2) калькують зворот оригіналу. У такому разі передача їх іншомовними запозиченими фразеологічними еквівалентами веде зазвичай до втрати національного своєрідного звороту, хоча смислова, стилістична й функціональна адекватність зберігається. З іншого боку, калькування компаративного звороту, хоча це й парадоксально, також призводить до певного послаблення національно-

го колориту, оскільки калька є вільним словосполученням, а не фразеологізмом, і сприймається як індивідуально-авторське порівняння [1, с. 193].

А. Федоров виокремлює три види фразеологізмів, складних для перекладу: 1) переклад ідіом (фразеологічних зрощень), 2) переклад усталених метафоричних сполучень (фразеологічних єдностей), зокрема прислів'їв та приказок; 3) переклад змінних словосполучень та питання про різну сполучуваність у двох мовах. Щодо способів перекладів цих фразеологізмів, то А. Федоров у своїх теоретичних дослідженнях одностайний з поглядами В. Виноградова. Так, зокрема А. Федоров пропонує три способи, якими можна передавати фразеологічні одиниці іншою мовою: 1) точний переклад, що зберігає загальний зміст і характер фразеологізму; 2) певні видозміни окремих складників словесної формули, що відображає творчу, а не буквальну передачу змісту; 3) використання прислів'їв та приказок, що є в мові перекладу; такий спосіб перекладу передає самобутній і яскравий колорит оригіналу і вимагає від перекладача глибоких знань фразеології рідної мови.

Інколи оригінальні фразеологізми мають декілька еквівалентів у мові перекладу, тому перекладачеві доводиться вибирати найкращий для певного контексту. Використання вибіркового еквіваленту дає змогу перекладачеві не лише вибрати оптимальний варіант, але й урізноманітнити свій переклад, якщо цей фразеологізм в оригі-

налі використано кілька разів. Також існує переклад безеквівалентної фразеології – фразеологічні одиниці не мають еквівалентів у мові перекладу. Це, насамперед, ті фразеологізми, що позначають реалії, які не існують у перекладній мові. Під час такого перекладу часто використовують калькування та описовий переклад. Калькування дає змогу донести до читача мови перекладу живий образ оригінального фразеологізму, що неможливо зробити при використанні вільного необразного словосполучення. О. Кунін пропонує ще одну класифікацію, у якій виокремлює такі види перекладу фразеологізмів:

1) фразеологічний еквівалент – наявний в мові оригіналу адекватний фразеологічний зворот, що збігається зі зворотом в мові перекладу за змістом і образністю;

2) фразеологічний аналог – стійке словосполучення, яке за значенням адекватне в мові оригіналу, але образність у мовах оригіналу та перекладу збігаються частково;

3) описовий переклад – переклад, який відтворює зміст фразеологізму мови оригіналу вільним словосполученням у мові перекладу (описовий переклад застосовують тоді, коли в мові відсутні еквіваленти та аналоги);

4) антонімний переклад – переклад фразеологізму з негативним значення за допомогою стверджувальної конструкції або навпаки в мові перекладу;

5) калькування – застосовують тоді, коли перекладач хоче наголосити на образності фразеологізму, або коли

фразеологізм мови оригіналу неможливо перекласти за допомогою інших видів перекладу;

6) комбінований переклад – застосовують тоді, коли фразеологізм мови перекладу не передає того ж значення, що й фразеологізм мови оригіналу, у такому разі дають калькований переклад, а потім – описовий переклад і аналог мови перекладу для порівняння. Таку ж класифікацію застосовує у своїх дослідженнях і Т. Дьоміна [3, с. 80].

Отже, в перекладі, насамперед, потрібно зберегти значення фразеологізму, його емоційно-експресивне та функціонально-стилістичне наповнення. Перекладач повинен намагатися перекласти фразеологізм фразеологізмом, оскільки саме так можна досягнути найбільшої рівнозначності у відтворенні фразеології оригіналу в перекладі. Однак інколи такий прийом неможливий: у мові перекладу може не бути рівноцінного фразеологізму або він є, але не підходить за своїми стилістичними особливостями. Саме в таких випадках застосовують переклад однослівним відповідником, описовим або калькуванням. На нашу думку, для правильного й адекватного перекладу фразеологізмів потрібно володіти не лише чималим лексичним матеріалом, але й використовувати різні спеціалізовані словники, які фіксують багатий матеріал фразеологізмів у кожній мові. У разі якщо словник не даватиме еквівалента до того чи того фразеологізму, тоді перекладач обов'язково повинен звернутися до зазначених в наукових

дослідженнях аспектів перекладу фразеологізмів й обрати найвдаліший, на його думку, спосіб перекладу для певного фразеологізму.

Список використаних джерел

1. Виноградов, В. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В. Виноградов. – М.: Изд-во ин-та общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
2. Гак, В. Теория и практика перевода: Французский язык / В. Гак, Б. Григорьев. – М.: Либроком, 2009. – 456 с.
3. Дёмина, Т. Фразеология пословиц и поговорок / Т. Дёмина – М.: ГИС, 2001. – 135 с.
4. Зорівчак, Р. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія / Р. Зорівчак. – Львів: Вища школа, 1983. – 175 с.
5. <https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2015/n52/71.pdf>

## АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ЕТИКИ

---

**Книш І.С.,**

студентка 2 курсу,

**Сидорук Г.І.,**

к. філол. н., доцент,

Національний університет біоресурсів та природокористування України,  
м. Київ

---

У будь-якій професії є свої моральні норми і закони професійної поведінки, які не можна порушувати. Чесність, обов'язковість, професійна взаємодопомога стали прапором будь-якої професії. Професія перекладача не виняток. Актуальність даної теми обумовлена тим, що на результат перекладу суттєво впливає дотримання етичних норм. Хороший переклад неможливий без дотримання етичних правил. Наприклад, усний переклад – це робота в прямому контакті з людьми, від перекладача, відповідно, потрібне дотримання норм етики спілкування. Значить, перекладач повинен не тільки досконало володіти робочими мовами, але і повною мірою володіти вмінням поводитися, бути вихованою людиною.

Сьогодні англійська мова – це мова дипломатії, міжнародної торгівлі. Близько 75% міжнародних конференцій і більше 60% телефонних переговорів здійснюється саме нею. Тому переклад англійською мовою – одне з найпопулярніших напрямків перекладу тексту. Виникнувши багато століть тому, перекла-

дацька діяльність постійно доводила свою необхідність людям. Змінювалося ставлення суспільства до неї, змінювалися і етичні норми. До початку ХХ ст. вони мали вже певні обриси і постійно опрацьовувалися протягом усього ХХ століття. Проте зараз, коли і наше суспільство долає свою колишню закритість, нагальним завданням стало відновлення постулатів перекладацької етики. В останні роки усвідомлення необхідності формулювання цих постулатів, відновлення та затвердження честі професії відбивається в численних публікаціях, присвячених перекладу. Про них всерйоз заговори-

ли такі відомі усні перекладачі, як П. Палажченко, А. Чужакін, Г. Світам, А. Паго. До питань етики неодноразово звертається теоретик і практик перекладу Р.К. Міньяр-Белоручев. У вигляді жартівливих «правил» деякі важливі етичні принципи, сформульовані М. Боуен, опубліковані в перекладеному на російську мову підручнику з синхронного перекладу відомої англійської перекладачки Лінн Віссон. Однак зв'язкового подання про професійну етику перекладача новітні публікації нам все ж не дають. Типово лаконічне згадування про її необхідність, як це робиться в найбільш повному довід-

ково-енциклопедичному посібнику з проблем перекладу «Handbuch Translation» видання 1999 р., де позначені лише мети існування професійної етики: «усвідомлення майбутнім перекладачем міри його професійної відповідальності та необхідності зберігати таємницю інформації». «Предметом професійної етики варто визнати сукупність морально-етичних настанов і ціннісних орієнтацій, що визначають систему норм та принципів, які виступають регулятивами у конкретній специфічній діяльності, що підпадала б під визначення професії» [4, с. 67]. Цікавими є висновки, що робить І.С. Алексеева з етичних помилок перекладача, формулюючи основні правила перекладацької етики [1, с.30]:

Перекладач – не співрозмовник і не опонент клієнта, а транслятор, який перевиражає усний чи письмовий текст, створений на одній мові, у текст іншою мовою. Із цього випливає, що текст для перекладача є недоторканим. Перекладач не має права за своїм бажанням змінювати зміст тексту під час перекладу, скорочувати його чи розширювати, якщо додаткове завдання адаптації, вибірки чи додавань не ставилася замовником. У ситуації перекладу перекладач мусить дотримуватися етики усного спілкування, поважаючи свободу особистості і не припиняючи гідності співрозмовника.

У деяких випадках у ситуації усного послідовного чи синхронного перекладу перекладач виявляється особою, наділеною також і дипломатичними повноваженнями (наприклад, під час

перекладу висловлювань значних політиків в атмосфері міжнародних контактів). Якщо ці дипломатичні повноваження за перекладачем визнані, він має право погіршити проти точності вихідного тексту, виконуючи функцію допоміжної особи у підтримці дипломатичних відносин, перешкоджаючи їх ускладненню, проте не зобов'язаний захищати при цьому інтереси якоїсь сторони. В інших випадках перекладач не має права втручатися у стосунки сторін, так само як і демонструвати свою власну позицію з приводу змісту тексту, що перекладається. Професійна етика відповідно диктує і реакцію на будь-які особисті, індивідуальні особливості мови оратора, бо мова оратора далеко не завжди може бути нормативною. Автор усного тексту може допускати різні відхилення від норми: а) професійний сленг. Однією з серйозних проблем, з якою може зіткнутися перекладач або агентство перекладів при перекладі технічних документів і листів – це використання професійного сленгу. Причому складнощі з перекладом будуть виникати і в тому випадку, якщо перекладач буде перекладати жаргон жаргоном, сленг – сленгом, і в тому, коли перекладач буде намагатися замінити ненормативні лексичні елементи нормативними. У першому випадку дуже важко дотриматись еквівалентності іноземного та «свого» молодіжного сленгу або професійного жаргону. Хто може з певністю сказати, що *cool* – це кльово, а не круто або класно; чи *piece* – це гармата, а не ствол? Крім того, не всі розуміють

жаргон або, точніше, не всі розуміють його однаково, тому і не рекомендується їм користуватися під час публічних виступів. Регулюється це питання мовним етикетом, який, як правило, дозволяє використання сленгу в спілкуванні професіоналів, але виключає його, якщо серед учасників спілкування є неспеціалісти. Професійний сленг не слід плутати зі спеціальною термінологією, бо зі спеціальною термінологією перекладачам неминуче доводиться працювати. Наприклад, при перекладі медичних або технічних текстів чи перекладі документів юридичного та ділового характеру. Однак цю термінологію можна знайти в загальних або спеціалізованих словниках [2006, с. 45].

Найбільш нетерпима ситуація в усному перекладі – зловісне й важке мовчання перекладача, коли після завершення висловлювання замість впевненою і швидкої реакції в тиші напруженого очікування запановує довга пауза. Перекладачеві треба завжди мати в запасі ряд ввідних слів і фраз, якими можна заповнювати «паузу нерозуміння», щоб сказати щось спільне, відповідне для всіх. Особливі труднощі виникають при перекладі як на іноземну мову, так і на рідній. Б) нерозуміння вихідного тексту. Не виключено, що перекладач може чогось не знати або щось не зрозуміти. При цьому усний перекладач, який змушений працювати в постійній обстановці дефіциту часу, не має можливості заглянути в словник, погортати який-небудь довідник. Але тоді перекладач

зобов'язаний сигналізувати про свою недостатню компетентність і фактах нерозуміння вихідного тексту, а не приховувати їх. Наприклад, у голландських синхроністів колись було прийнято мати в кабінці два червоні прапорця з написами стоп і повільніше гаquo ;. Як тільки доповідач починав поспішати, вони тут же сигналізували оратору цими прапорцями [Мирам, 2006, с. 45]. в) слова-засмічувачі. Не рекомендується починати переклад з придаткових пропозицій, питальних слів, вигуків типу ну, значить, що. Краще почати своє висловлювання з обставини місця та часу або з вступних слів: *actually, in fact, as a matter of fact, it will be recalled, I would say that*. Вони дадуть хоч пів секунди на роздуми, допоможуть уникнути мовного сміття [2006, с. 57]. Також такі слова можуть фігурувати і в мові оратора. Так, в українській мові є: як би, значить, так би мовити, чи що. Важливо відзначити, що, незважаючи на наявність цих слів у мові, перекладач їх перекладати не повинен. г) Діалект. Особливо часто з такою проблемою стикаються перекладачі, що працюють з китайською мовою. Як відомо, в китайській мові існує безліч діалектів, тому перекладач спершу повинен дізнатися, з людьми з якої частини Китаю йому належить працювати. е) індивідуальні дефекти мови. Перекладач не має права реагувати емоційно на індивідуальні дефекти у мовленні оратора (шепелявість, картавість, заїкання, гугнявість) і не повинен їх відтворювати; під час усного перекладу він орієнтується на усний

варіант літературної норми мови перекладу. є) ненормативна, вульгарна лексика. «Завдання перекладача – елементарне, не спотворювати те, що чує або бачить в оригіналі. Та що робити, якщо «специфічна» література або дискурс із вживанням «ненормативної» лексики перекладається, скажімо, для дітей чи для телебачення або ж рекламної кампанії. Тоді доводиться не «спотворювати», але принаймні «перетворювати» почуте або прочитане на мову оригіналу» [2, с. 36]. Ось тому з точки зору перекладача, професійна етика – річ досить багатогранна і непроста. Візьмемо, наприклад, гендерний аспект. При перекладі феміністичних промов або дискурсу, в який вкраплено вульгарні сексистські ноти, доцільно перекладачеві мати про запас невеличкий вокабуляр політично коректної лексики або евфемізмів, які допоможуть нікого не образити і коректно знайти вихід із ситуації. Те ж саме можна використовувати і в політичному дискурсі.

Спираючись на багаторічний досвід професіоналів перекладацької справи, можна з упевненістю сказати: перекладач – це не одна, а цілий комплекс професій. Перекладач – всього лише узагальнене найменування, метафора, яка дозволяє звернутися разом до численного загону перекладачів різних жанрів перекладу та спеціалізацій. Якщо ж взяти

конкретного перекладача, то без уточнень не обійтися.

Аналіз зарубіжної і вітчизняної теоретичної перекладознавчої та філософської літератури за останні роки доводить, що відбувається очевидний поворот до проблем етики і етичних питань у перекладі. Сьогодні, коли різні нації, суспільства і навіть цілі цивілізації співпрацюють або сходяться у конфронтації, перекладачі, як посередники між ними, стикаються з проблемами, які не були відомі до цього часу.

Новий темп життя в інформаційному суспільстві, безперечно, вимагає перманентного пошуку підходів до вирішення ще незнаних до сих пір проблем, більшість з яких мають етичний характер. Пильне вивчення і розв'язання етичних проблем перекладу сприятиме відображенню сучасної динаміки спілкування і світових змін, які сьогодні дуже часто кидають виклик встановленим нормам.

### Література

1. Алексеева И.С. Введение в переводоведение: Учебное пособие. – СПб., 2008. – 352 с.
2. Мирам Г. Профессия: переводчик – К., 1999. – С. 145-157.
3. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение: Учебное пособие.- М.: Р.Валент, 2011. – 384 с.
4. Ethics of Interpreting and Translating: A Guide to Obtaining NAATI Credentials. – Canberra: Natinal Accreditation Authority for Translators and Interpreters Ltd, 2010. – 410 с.

## ПЕРЕКЛАД ДІЛОВОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ

---

**Сидорук Г. І.,**

кандидат філологічних наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України,  
Київ

**Данько А. О.,**

студентка II курсу, група ФілНА 17001(6),

Національний університет біоресурсів і природокористування України,  
Київ

---

**Ключові слова:** переклад, англійська мова, українська мова, ділова кореспонденція, ділова лексика.

**Keywords:** translation, english language, ukrainian language, business writing, business vocabulary.

На сучасному етапі суттєво зростає роль ділової комунікації, з'явилися якісно нові її форми, що пов'язано із збільшенням кількості міжнародних контактів, уніфікацією систем діловодства, інтернаціоналізацією економічної активності, а також створенням нових видів передачі інформації (таких як мережа інтернет, sms). Ділова лексика застосовується у різноманітних галузях. Без неї не функціонує жодна з таких сфер діяльності як комерція, дипломатія чи культурне, наукове та міжнародно-економічне співробітництво [5].

Зважаючи на те, що в Україні ділова переписка ведеться лише державною мовою, у вітчизняному перекладознавстві набули чинності питання відмінностей між українською та англійською мовами. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність докладного вивчення лексичних особливостей мов ділового спілкування з метою усунення низки

суперечностей і вдосконалення техніки перекладу ділових паперів, яка вимагає особливої точності. Безліч вчених, до яких належать Л. Бархударов, А. Федоров, А. Швейцер, Е. Басс, В. Екк, вивчали проблеми перекладу ділової конференції. Серед них і такі українські мовознавці як В. Карабан, А. Левашов, А. Загнітко.

Отже вивчення особливостей перекладу ділової кореспонденції є актуальним для українських мовознавців. Це зумовлене не лише лінгвістичною цікавістю, а й низкою екстралінгвістичних чинників, зокрема збільшенням зв'язків з іншими державами, інтеграцією в світовий простір [5]. Визначальною характеристикою офіційно-ділового стилю, яка відрізняє його від інших стилів в англійській мові, є його відносна стійкість. Звісно, з часом він дещо змінився, але більшість основних його жанрів, слів та виразів надають йому відтінок консерватизму [6].

Характерною рисою офіційно-ділового стилю є мовні кліше. Для ділової лексики характерні своя термінологія та фразеологія: *cause damage-шкодити, protectorate-протекторат, with best regards-з найкращими побажаннями*.

Також однією з основних особливостей ділової документації є точність, яка запобігає утворенню різних варіантів тлумачення тексту. Ділова лексика повинна бути стислою та ясною, інакше вона не буде виконувати покладених на неї функцій. Діловому тексту властива безособовість викладеного матеріалу: *we have seen your current catalog* – ми розглянули ваш останній каталог, *we are interested in* – ми зацікавлені в. Винятками є лише деякі приклади офіційно-ділового стилю: заяви, накази, доповідні записки.

У всіх сферах використання ділових документів поширені абрєвіатури та скорочення. Під час перекладу абрєвіатур і скорочених слів варто вживати їхні функціональні відповідники або застосовувати описовий спосіб перекладу: *a.a.r. (against all risk)* – *усунепереч усім ризикам*; *a.c (account current)* – *поточний рахунок*; *amt (amount)* – *сума*. Ініціали та скорочення імен теж становлять певні труднощі для перекладача. Якщо у перекладача немає можливості встановити повне ім'я, то краще вилучити ініціали з тексту перекладу: *Jerry H. Freund* – Джері Фруенд.

Міжмовне спілкування, як і будь-який комунікативний акт в цілому, супроводжується втратами інформації. Термін «еквівалентність» не є чітко усталеним виразом. На думку багатьох

дослідників, зокрема А. Швейцера, А. Левашова у перекладознавстві існує безліч тлумачень цього поняття та підходів до його визначення [1, 173; 2, 118]. При цьому дослідники виокремлюють два основних підходи до аналізу перекладу з огляду на семантичну еквівалентність. А. Левашов розрізняє лінгвістичний (формальний) і функціональний (комунікативний, прагматичний) напрями [1, 173]. Є. Бреус та А. Швейцер еквівалентність поділяють на денотативну (спостерігається семантична розбіжність між текстами оригіналу та перекладу, зміст передається за допомогою різних, але співвіднесених ознак) та компонентну семантичну (досягається завдяки наявності у текстах мови оригіналу та мови перекладу ідентичних сем) [3, 118, 4, 10]. За визначенням Є. Бреуса денотативний (функціональний підхід за А. Левашовим) передбачає більшу семантичну варіативність, а компонентний (лінгвістичний) характеризується граматичними (формальними) змінами [4, 10].

Переклад лексеми оригіналу шляхом відтворення її графічної форми за допомогою графічних одиниць мови перекладу називається транслітерацією. Транскрибування передбачає відтворення звукової форми іншомовного слова (фонетична форма). Цими способами найчастіше користуються при перекладі власних назв. У перекладознавстві розроблено спеціальні правила для кожної пари мов, які допомагають чітко передати звуковий склад слів мови оригіналу. В англо-українських перекладах зберігаються

подвійні приголосні між голосними та на кінці слова: *Marshall* – Маршалл, *Bonnars Ferry* – Боннерс Феррі. Трапляються випадки редукції голосних, транслітерації деяких невимовних приголосних: *Murdoch* – Мердок, *Dorset* – Дорсет. До традиційних випадків можна віднести географічні назви, імена історичних осіб: *China* – Китай, *King James* – Король Джеймс. Спосіб транскрибування застосовується для передачі назв вулиць, організацій, газет: *Bayswater Roud* – Бейсуотер роуд, *Lindros Bank* – Банк Ліндрос.

Отже, можна зробити висновок, що в перекладі ділової документації спостерігається явище часткової еквівалентності, адже більшість слів є багатозначними. Семантичне поле слова в мові оригіналу в більшості випадків не збігається з його відповідником у мові перекладу. У свою чергу ширший семантичний обсяг посилює явище мовної варіативності при перекладі. Проте

усе вищезгадане є лише одним із аспектів дослідження перекладу ділової англomовної кореспонденції українською мовою. Це дає нам можливість продовжувати докладне вивчення зазначеної проблематики.

#### Список використаних джерел:

1. Зубков М. Г.. Сучасна українська ділова мова. Харків: Торсінг, 2004. – 446 с.
2. Циткина, Ф. А.. Терминология и перевод. Львів: Вища школа, 1988. – 156 с.
3. Швейцер, А. Д.. Перевод и лингвистика: Воениздат, 1973. – 280 с.
4. Бреус, Е. В. Основы теории и практики перевода с русского языка на английский: [учеб. пособ.]. – 2-е изд. исп. и доп. – М.: УРАО, 2000. – 208 с.
5. Вrabель Т. Т. Лексичні особливості перекладу ділової кореспонденції -
6. Режим доступу: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/35-shostamizhnarodna-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/65-leksichni-osoblivosti-perekladu-dilovoji-korespondentsiji> (Дата звертання: 9.09.2018).
7. Левченко К. С., Кулиш В. С. – Режим доступу: <https://sibac.info/studconf/hum/xiv/34833> (20.09.2018).

## СПОСОБИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

**Конончук І.В.,**

старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу

**Єсипенко Р. О.,**

студент

Національний університет біоресурсів та природокористування України

Починаючи від старокиївської доби, перекладна література відіграла надзвичайно важливу роль у нашому культурному житті і як виховний засіб, і як засіб самовиразу нації і збагачення її мови.

Поетичні твори відзначаються особливістю художньої мови, розуміння якої вимагає добре розвиненої уяви, мислення образами, тонкого чуття, вразливості, загального розвитку. Широта художніх узагальнень у ліричних творах об'єктивно породжує у читачів різні асоціації залежно від особистого досвіду, саме сприймання лірики відзначається суб'єктивністю.

Перекладач має відчувати настрій творця та якомога точніше передавати зміст послання мовою перекладу. Перекладач – це не лише знавець мов та певних правил, необхідних для написання та відтворення поезії іншою мовою. Це – унікальна людина із енциклопедичним запасом знань, яка є всебічно розвинутою та знається на культурі, звичаях, традиціях, правилах поведінки різних народів.

**Метою** статті є розглянути основні способи перекладу поетичних творів.

**Актуальність** проблеми полягає у постійному інтересі науковців-пере-

кладознавців до питань художнього перекладу, до історії входження перекладів різних авторів у контекст української літературної полісистеми, а також до проблеми перекодування, внутрішнього та зовнішнього відтворення поетичного тексту.

Дослідженням цієї теми займалися: В. Левик, М. Рильський, І. Корунець, Л. Бархударов, В. Коптілов та інші.

У перекладі дуже важливо зберегти розмір вірша, тобто щоб кількість рядків в оригіналі та в перекладі була відповідною.

«Трудність перекладача-віршовника полягає в неминучості для нього балансувати не тільки між розбіжними, інколи – дуже розбіжними, вимогами двох мов (з якої він перекладає і якою перекладає), але ще більше в неминучості балансувати межі вербальності та музикою оригіналу, розуміючи під останнім словом усю сукупність естетичних елементів, яких дарма шукати в словнику» [7, 183].

Кожен перекладач намагається підібрати такі еквіваленти, які були б зрозумілими та загальноприйнятими у мові перекладу. Наприклад, у вірші славетного німецького поета-романтика Г. Гейне «Ein Fichtenbaum steht

einsam» у німецькому оригіналі – «Ein Fichtenbaum» – це сосна, але німецькою мовою «Ein Fichtenbaum» – чоловічого роду, а перекладач Л. Первомайський замінює її на «кедр»:

*Самотній кедр на стромині  
В північній стоїть стороні,  
І кригою, й снігом укритий,  
Дрімає і мріє вві сні.*

У той же час Степан Чарнецький на початку ХХ ст. у перекладі використовує слово «ялиця»:

*Глядить сумна ялиця  
На зимні береги;  
Над нею студінь злиться,  
Окутують сніги.*

Первомайський намагався зберегти образ самотньої людини-чоловіка, що мріє про свою половину-жінку, яка на іншому краю світу, його переклад сповнений мелодійності, присутній елемент сонливості, тоді як у перекладі Степана Чарнецького мотив сна відсутній. Задля надання мелодійності та ліризму поезії Л. Первомайський застосовує русизм: замість літературного «скеля» – «скала», – все це задля збереження ритму та рими, задля збереження наголосу на останньому складі.

Поет В. Микушевич у статті «До питання про романтичний переклад» виокремлює в європейській літературі останніх двох століть три методи художнього перекладу: класицистичний, романтичний і реалістичний (об'єктивно-історичний) [6, с. 69]. Класицисти прикрашали оригінал, підганяли його під задані зразки. Представники романтичного перекладу цікавилися не стільки текстом оригіналу, скільки

його потенційним контекстом. Як зазначає В. Микушевич, і для класицистів, і для романтиків інтерпретація тексту (першотвору) цілком залежала від перекладацької настанови, без урахування якої порівняння перекладу з оригіналом – справа марна, непродуктивна. Реалістичний переклад, на відміну від названих двох типів перекладу, – це «естетика відповідностей в дії», «самопізнання художнього перекладу», здатність «правильно зважити й оцінити роль тексту в художньо-естетичній цілісності» [2, с. 50-51].

На думку О. Лященко, попри існування різних теорій, класифікацій поетичного перекладу, актуальною залишається бінарна пара «вільний – точний» переклад, що в різних перекладознавчих студіях, наукових інтерпретаціях набуває різних тлумачень та уточнюється [6, с. 112].

Якщо уважно розглянути підручник І. Корунця «Вступ до перекладознавства» [3], то можна побачити два способи вільного перекладу поезії.

Вільний переклад – вже сама назва вказує на те, що йдеться про спосіб відтворення мовних одиниць, при якому котрийсь із складових компонентів цих мовних одиниць перекладається вільно. Іншими словами, не абсолютно так, як в оригіналі, а довільно, з більшою чи меншою, порівняно з оригіналом, відповідністю.

Переклад-переробка – вид вільного перекладу, який часто використовується виключно в художній літературі, причому найчастіше, як правило, зі зміною жанру твору. Виділяють два

найпоширеніших способи такого перекладу: вільний переклад та вільна скорочена переробка. Для поетичних творів більш характерний перший спосіб.

Класичною ілюстрацією вільного перекладу зі зміною жанру може бути, наприклад, твір «Кентерберійські оповідки» англійського поета середньовіччя Дж. Чосера, в оригіналі написані у віршовій формі, але які стали в оригіналі важкими для читання і далеко не скрізь зрозумілими для сучасного англійського читача. Щоб не залишити тільки для історії цей твір, англійці переказали його для сучасних нащадків прозою. Перекладається твір також у прозовому варіанті.

Для прикладу наведемо перший стовпчик оригіналу цього твору:

*Whan that Aprille, with hise shoures soote,*

*The droghte of March hath perced to the roote*

*And bathed every veyne in swich licour,  
Of which vertu engendred is the flour;*

*Whan Zephirus eek with his swete breeth* [9].

Це лише початок, але сучасним англійцям тяжко зрозуміти сенс віршу, що вже говорити про нас. Тому варіант з простим переказом і зміною жанру першотвору дуже чудовий.

«Весной, в апреле, когда земля просыпается от зимней спячки, со всех сторон Англии стекаются вереницы паломников в аббатство Кентерберии поклониться мощам святого Фомы Бекета» [8]

Вільні переклади-переспіви оригіналів, що були особливо поширені в XIX ст., посідають помітне місце у творчому доробкові багатьох видатних поетів.

Для прикладу наведу переспів Леся Українкою вірша Роберта Бернса «Гей, шотландці!» [5]. Поетеса з короткого, на шість стовпчиків твору змогла роздмухати ледь не цілу поему, включивши в неї навіть легенду про те, як Роберт спостерігав за павуком, що тче свою павутину.

Отже, поетичні твори відрізняються особливістю художньої мови, осмислення та розуміння якої вимагає добре розвиненої уяви, мислення образами, тонкого чуття, вразливості, загального розвитку. Саме вірші є тією ланкою, що об'єднує такі поняття як поет, перекладач та читач. Перекладач повинен переймати манеру та мову автора, його інтонації і ритм, зберігаючи при цьому вірність своїй мові, а в чомусь і своєї поетичної індивідуальності.

### Література

1. Беляева Л.И. Типы восприятия художественной литературы: психологический анализ // Литература и социология. – М.: Худож. лит., 1977. 414 с.
2. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода. – М., 2002. – 207с.
3. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства. Підручник – Вінниця: Нова Книга, 2008 – 512 с.
4. Левик В.В. О точности и верности. // Перевод – средство взаимного сближения народов. – М., 1987. – 216 с.
5. Леся Українка. Зібрання творів у 12 тт. – К.: Наукова думка, 1975 р., т. 2, с. 41 – 53.

6. Микушевич В. К вопросу о романтическом переводе // Актуальные проблемы теории художественного перевода: материалы всесоюзного симпозиума: в 2 т. -- М., 1967.
7. Чижевський Д. До психології читача та читання // Бібл. вісник. – 1996. – № 3. – С. 35-37.
8. <http://www.infoliolib.info/brief/briefizl1/choser.html>
9. <http://www.magister.msk.ru/library/babilon/english/chauc001.txt>

## ПЕРЕКЛАД БІБЛІЙНИХ ТЕКСТІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

**Конончук І.В.,**

старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу

**Муравська У.П.,**

студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

В даний час предметом багатьох галузей наукового знання стає людина, її свідомість, способи інтерпретації світу. Особливе місце в сучасних лінгвістичних дослідженнях відводиться мовній особистості, але ряд проблем досі не вирішений, зокрема, питання, пов'язані зі сферою фразеологічних зворотів біблійного напрямку та їх використання в повсякденному житті.

Біблеїзми української та німецької мов, як лексичні, так і фразеологічні, незмінно представляли інтерес для дослідників, але в порівняльному плані розглядалися лише епізодично.

**Метою** статті є дослідження перекладу біблеїзмів.

Біблійні фразеологізми являють собою важливий і цікавий пласт фразеології у багатьох мовах світу, який має суттєві відмінності від фразеології, вхідний, наприклад, до греко-римської міфології, літературним або історичним ремінісценціям. Одиниці подібного роду запозичуються в основному через літературу, тоді як біблеїзми не запозичені однією мовою з іншого: в кожній мові відбувався відбір з одного спільного джерела[1].

До важливих екстралінгвістичним факторів можна віднести, наприклад,

час і умови появи біблійних переказів в Україні та Німеччині. Так, традиції перекладу біблійних текстів мають у слов'янських народів глибоке коріння і сходять до IX століття. У їх витоках стояли творці слов'янської азбуки, основоположники найдавнішого літературно-писемної мови слов'ян, перші перекладачі богослужбових книг з грецької мови на слов'янську – брати Костянтин (Кирило) та Мефодій. На Русі церковно-християнська література, спочатку оформлена у Візантії. Вона була переважно поширена в староболгарської перекладах з грецької мови. У слов'ян богослужіння відбувалося на зрозумілій для народу старослов'янській мові, і тому в древній Русі не було необхідності переводити Святе Письмо на рідні мову[2].

У Німеччині Мартін Лютер перекладав Біблію в 1522 – 1534 рр. і потім ще 12 років редагував німецький текст. У той час як перші перекладачі Біблії на рідні мови переводили з «Вульгати», Лютер реалізував в перекладі протестантську ідею повернення до першовитоків віри: його «Старий завіт» переведений безпосередньо з давньоєврейської. «Новий завіт» Лютера, переведений також з мови оригіналу – грецької,

тільки до 1558 року був виданий 72 рази[3]. Біблійний переказ Лютера відіграв визначну роль у створенні загально-німецької літературної мови, авторитетної для всіх німецьких земель.

Поряд з екстралінгвістичними факторами діють і власне лінгвістичні. Так, українську та німецьку мови відносяться до різних мовних груп (відповідно слов'янської та германської) і характеризуються мінімальною кількістю фонетичних, морфологічних і інших відповідностей. Вони розрізняються і типологічно: українська – мова синтетичного ладу, німецька – аналітико-синтетичного. Ця особливість позначається не тільки на загальні закономірності функціонування лексико-фразеологічних одиниць, але і на різній техніці слово-і формоутворення.

Важливою особливістю, притаманною фразеологізмам біблійного походження, є здатність цих одиниць до символічного переосмислення, яке займає проміжне положення між метафорою та метонімією. Особливу увагу слід приділити фактом існування символіки у біблійних власних назв (як у антропонімів, так і у топонімів). Це означає, що такі фразеологізми, як *der Judaskuss* – *поцілунок Іуду*; *die Weisheit Salomas (salomonische Weisheit)* – «мудрість Соломона» та інші, крім власного їм загального символічного значення, включають в свій склад власні імена, самі по собі є символами. Так, слово *Judas* вживається у значенні «зрадник», *Salomon* – в значенні «люди-

на, відомий своєю мудрістю» [4]. З теологічних позицій символом є не тільки ім'я, але і сам біблійний образ, що розкривається в цілому ряді по-своєму значущих подій. Тому християнська теологічна символіка набагато складніше і багатогранніше, ніж та, яка закріплюється на рівні буденної свідомості. В цілому біблійна символіка інтернаціональна. Але при цьому треба врахувати і той факт, що кожним народом Біблія освоювалася самостійно, в результаті чого у одного і того ж біблійного імені в одній з мов діапазон конотацій може бути ширше, ніж в іншому, або взагалі відсутнім.

Зауважимо, що в німецькій мові експресивно забарвлених отономас-тичних одиниць даного типу не так багато, як у російській: *5 апелятивів (Judas, Satan, Antichrist, Mammon, Salomon)* – від антропонімів та три (*Eden, Babel, Sodom*) – від топонімів. Однак відмінною рисою німецької мови є активне включення біблійних онім в процес іменування предметів матеріальної культури: *das Jesuskind* – «зображення або скульптура немовляти Ісуса», *die Jesuslatschen* – «прості сандалі».

До другого типу віднесемо лексику, що з'явилася в результаті отономас-тичних дериваційних процесів. Подібні одиниці можуть бути, як споконвічними утвореннями порівнюваних мов, так і запозиченими. Основою їх формування служать безпосередньо похідні від біблійних онімів і апелятивів (*Христос* → *християнин* → *християнський*; *Christ* → *Christ* → *christisch*).

В українській і німецькій мовах існує значна кількість виразів, генетичний зв'язок яких з Біблією не викликає сумнівів. До цієї групи відносяться насамперед фразеологізми, що мають у своєму складі біблійні імена. Завдяки наявності біблійного антропоніма, або топоніма такі одиниці легко розпізнаються і складають особливі структури скелету біблеїзмів порівнюваних нами мов. З цієї точки зору і в російській, і в німецькій мовах виділяються цитатні та ситуативні біблеїзми: *укр. Хома невірний і нім. ungläubiges Thomas*. У деяких випадках біблійні вирази можуть мати стійкі значення безпосередньо в тексті джерела (*укр. струсити Адама і нім. Den alten Adam ausziehen*). Всі ці вирази можна об'єднати одним загальним терміном первинні біблеїзми, які за своєю суттю одночасно є «крилатими словами».

При зіставленні таких типологічно далеких мов, як українська та німецька можна лише говорити про якусь відносну тотожність зовнішньої форми фразеологізмів. Існують і деякі лексичні розбіжності, які проявляються, наприклад, у вживанні різних стилістичних синонімів. Так, характерною рисою українських біблеїзмів в цілому є наявність у складі зворотів та значної кількості архаїзмів, що відносяться до стилістично піднесеної лексики. Однак для оборотів з власними іменами характерна тенденція

до заміни архаїчних компонентів, що сприяють затемненню внутрішньої форми, що зводить практично нанівець стилістична невідповідність російських і німецьких одиниць- (*клеймо, мітка*) – *das Kainzeichen*; (*поцілунок*) – *der Judaskuss*; *милосердний самаритянин (добрий)* – *barmherziger Samariter*. Інші вторинні біблеїзми частково з'явилися результатом впливу іконографічних, мальовничих традицій (в католицтві ще й скульптури): наприклад, *нім. aussehen wie das Leiden Christi*, *укр. дивитися як Ісусик*.

Отже, так як порівнювані мови є дуже різними, то розвиток перекладу біблеїзмів на певну мову розвивався етапами, саме тому вони так різняться. Ця проблема торкається ще першопочатку перекладацької діяльності та чинників які на нього впливають.

### Література

1. Бергер П., Лугман Т. Социальное конструирование реальности: Трактат социологии знания / Моск. филос. фонд. – М.: Academia-Центр: Медиум, 1995.-322с.
2. Войшвилло Е.К. Понятие как форма мышления, – М.: Наука, 1989. – 238с.
3. Гальперин И.Р. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 137с.
4. Прохоров Ю.Е. Национальные социокультурные стереотипы речевого общения и их роль в обучении русскому языку иностранцев, – М.: Педагогика-Пресс, 1996,-215с.

## СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ФАТИЧНИХ МОВЛЕННЕВИХ АКТІВ ЖАНРУ ІНТЕРВ'Ю В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

---

**Тищенко А. М.**

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова  
Київ

**Tyschenko A. M.**

National Pedagogical Dragomanov University  
Kyiv  
E-mail: amt1096@gmail.com

---

**Ключові слова:** фатичне мовлення, фатичний мовленнєвий акт, телевізійне інтерв'ю, переклад, перекладацька трансформація.

**Keywords:** phatic language, phatic speech act, television interview, translation, translation transformation.

Варіативність цілей, що реалізуються в процесі мовної діяльності, зумовлює виділення різних функціонально детермінованих форм мовного спілкування. Однією з таких форм є фатична комунікація, що розуміється як здатність людини використовувати певні мовні одиниці різноманітної інтенціональної направленості, що реалізують у мовленні комунікативний намір мовця регулювати контакт.

Сучасна лінгвістична теорія фатичних мовленнєвих актів є міждисциплінарною. Дослідженням фатичних мовленнєвих актів займалися В. В. Грачова [1], Г. В. Карпук [2], Ю. В. Матюхіна [3], Н. В. Павлик [4], Н. А. Прокоф'єва [5] та інші дослідники, однак на сучасному етапі перекладознавчої науки фатичні мовленнєві акти залишаються практично невивченими, що і зумовлює **актуальність теми** дослідження.

**Мета** дослідження – визначити за-

соби передачі в українськомовних перекладах фатичних мовленнєвих актів англомовного телевізійного інтерв'ю.

**Об'єкт** дослідження – фатичні мовленнєві акти, представлені в текстах телевізійного інтерв'ю.

**Предмет** дослідження – перекладацькі трансформації, що використовуються при відтворенні в українськомовних перекладах фатичних мовленнєвих актів, представлених в англомовних телевізійних інтерв'ю.

**Виклад основного матеріалу.** Фатичний мовленнєвий акт – це такий різновид мовленнєвого акту, який не несе в собі нової змістової або когнітивної інформації, але містить відомості про ситуацію спілкування та передає суб'єктивну і об'єктивну інформацію про співрозмовників та обрані ними стратегії мовлення. Такий акт мовлення буде спрямований на регуляцію процесу спілкування, на вста-

новлення, підтримку, продовження та завершення контакту, а також на дотримання правил мовленнєвого етикету [4, 81].

Використання фатичних мовленнєвих актів є проявом потреби адресанта в соціальному контакті, включеності в спільну діяльність, що є необхідною умовою ефективного обміну інформацією. Метою учасників такої взаємодії виступає організація й регулювання мовленнєвої взаємодії, тому фатичну комунікацію можна вважати інтеракційним спілкуванням, спрямованим на встановлення і підтримку міжособистісного контакту, на відміну від транзакційного спілкування як процесу передавання когнітивної інформації [3, 8].

Фатичний мовленнєвий акт характеризується набором наступних presuppositional факторів:

- 1) між мовцем і слухачем немає комунікативного контакту;
- 2) мовець хоче встановити контакт;
- 3) мовець передбачає, що адресат не виступить ініціатором спілкування;
- 4) мовець передбачає, що адресат вступить в контакт, якщо до нього звернутися [1, 134].

Інформація, яка передається у ході фатичної комунікації, носить соціально-регулятивний (прагматичний, впливовий) характер і виражає намір суб'єкта мовлення до встановлення, продовження, завершення контакту з адресатом, а не до передачі когнітивної інформації, що робить її низькоентропійною у плані когнітивної (раціональної, індексальної) інформації. В інфор-

мативному плані фатична комунікація є прагматично (комунікативно) значущою, оскільки в ній реалізується власна мета спілкування – забезпечення мовленнєвого контакту на різних стадіях спілкування [3, 9].

В умовах фатичного мовлення центром виявляється мовець і його співрозмовник, а відправною точкою комунікації – уявлення мовця про мовну ситуацію і, як наслідок, вибір відповідних їй мовних засобів. Як би мовець не ставився до того чи іншого факту або події, він не в силах його змінити, зате, в залежності від цього ставлення, відбувається налагодження (однодумець) або руйнування (противник) контакту зі співрозмовником, тобто реалізація фатичної комунікації. Отже, саме фатичне мовлення створює психологічний комфорт в процесі спілкування – емоційну залученість співрозмовників в комунікацію [5, 164].

Мовні засоби, що використовуються у фатичних мовленнєвих актах, є різнорівневими: вони представлені граматичними, лексичними, фонетичними мовними одиницями. До граматичних засобів належать нахил, вид, час і особа дієслова; рід, число, відмінки і категорія зменшувальності іменника; опозиція особових займенників другої особи; питальні репліки-повтори і вступні конструкції; модальні частки тощо. Емоційно забарвлені лексико-граматичні засоби включають вигук і їх фразеологічні еквіваленти, прикметники суб'єктивної оцінки, якісні прислівники, гіперболи, літоти та ін. [2, 40]. Мовленнєві стереотипи

фатичної комунікації (*You are welcome; Bye for now*) відповідають культурно-психологічним стереотипам як відображенню у свідомості мовця часто повторюваних явищ дійсності та характеризуються відтворюваністю в мові. Вона автоматизована, полегшує процес комунікації і є свідченням мовної економії [3, 9].

Тому відтворення при перекладі фатичних мовленнєвих актів англomовного інтерв'ю передбачає застосування лексичних, лексико-семантичних, граматичних та лексико-граматичних перекладацьких трансформацій. Аналіз 100 прикладів фатичного мовлення в англomовних інтерв'ю політиків та їх перекладу українською мовою демонструє, що найбільш типовими засобами передачі в перекладі фатичних мовленнєвих актів є граматичні трансформації (45,11%). Лексичні трансформації застосовано в 22,56% проаналізованих випадків; приблизно таку ж частку становлять лексико-семантичні трансформації (21,8%), покликані через певні зміни у значенні лексичної одиниці передати спрямованість фатичного мовленнєвого акту; у той час, як лексико-граматичні трансформації складають лише 10,53%.

Якщо аналізувати перекладацькі трансформації окремо, ключовими при перекладі фатичних мовленнєвих актів постають:

1) калькування (15,04%) як засіб по компонентній передачі складових фатичного висловлювання за умови наявності в мові перекладу прямих відповідників: *Mister President, thank you*

*for having us. – Thank you, Joe* [6] – *Пане Президенте, дякую за те, що Ви з нами. – Дякую, Джо* (переклад наш – А.Т);

2) додавання (14,9%) як засіб інтенсифікації фатичного мовлення та подолання проблем, пов'язаних із граматичними відмінностями мови оригіналу та мови перекладу: *I think, frankly, and – and I like all of these – you know, I guess you have the – primarily the two, right?* [8] – *Я думаю, чесно кажучи, і – і я люблю все це – ви знаєте, я думаю, у вас їх – насамперед, два, так?;*

3) вилучення (12,03%), що надає можливість уникнути не релевантних лексичних одиниць, таким чином, ставлячи наголос на найбільш важливій інформації: *How hard can that be? Saying that Nazis are bad. I'll be honest, sometimes I get into arguments with progressive friends about what the current political movement requires* [7] – *Наскільки це може бути важко? Говорити, що нацисти погані. Буду чесним, іноді я вступаю в суперечки з прогресивними друзями про те, чого вимагає нинішній політичний рух;*

4) граматичні заміни (10,53%), які дозволяють адаптувати граматику тексту перекладу до норм української мови: *And, by the way, the claim that everything will turn out OK because there are people inside the White House who secretly aren't following the President's orders – I'm being serious here – that's not how our democracy is supposed to work* [7] – *І, до речі, твердження, що все налагодиться, оскільки в Білому домі є люди, які таємно не виконують розпо-*

*рядження Президента – я зараз серйозно – це не те, як повинна працювати наша демократія.*

**Висновки.** Фатичний мовленнєвий акт – це різновид мовленнєвого акту, який не несе в собі нової змістової або когнітивної інформації, але містить відомості про ситуацію спілкування та передає суб'єктивну і об'єктивну інформацію про співрозмовників та обрані ними стратегії мовлення. Основними характеристиками фатичного мовленнєвого акту є соціально-регулятивний характер, комунікативність, створення психологічного комфорту в процесі спілкування, використання різноманітних мовних засобів фатичного спілкування. Основними засобами передачі при перекладі фатичних мовленнєвих актів, що використовуються в англійському телевізійному інтерв'ю – калькування, додавання, вилучення та граматичні заміни.

### Список використаної літератури

1. Грачева В. В. Речевого акту контактоустановлюючого фатичного метаконмуникатива в ракурсі функціонально-прагматичного поля // *Известия Російського державного педагогічного університету ім. А. І. Герцена*. 2012. № 133. С. 133–139.
2. Карпук Г. В. Контактостановлююча функція мови: напрямки і перспективи дослідження // *Вісник*.

Мінськ, гос. лінгвістич. ун-т. Сер. 1, Філологія. 2010. № 1 (44). С. 35–45.

3. Матюхіна Ю. В. Розвиток системи фатичної метаконмунікації в англійському дискурсі XVI – XX ст. Автореф. дис. ... канд. філолог. наук. Харків, 2004. 22 с.
4. Павлик Н. В. Комунікативна та структурно-семантична організація фатичних мовленнєвих актів в англійській та українській мовах (на матеріалі драматичних творів кінця XIX – початку XX століть). Дис. ... канд. філолог. наук. Київ, 2018. 259 с.
5. Прокоф'єва Н. А. Специфіка звернення к фатической речи в корпоративных изданиях // *Вестник СПбГУ*. Сер. 9. 2016. № 2. С. 163–171.
6. CNBC Transcript: President Donald Trump Sits down with Cnbc's Joe Kernen // *CNBC News*. URL: <https://www.cnbc.com/2018/07/20/cnbc-transcript-president-donald-trump-sits-down-with-cnbc-joe-kern.html> (дата звернення: 25.11.2018).
7. Read transcript of former President Obama's speech, blasting President Trump // *USA Today*. URL: <https://www.usatoday.com/story/news/politics/elections/2018/09/07/president-barack-obamas-speech-transcript-slamming-trump/1225554002/> (дата звернення: 25.11.2018).
8. Transcript of President Trump's Interview With Bloomberg News // *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-11-08/trump-press-conference-proves-again-he-s-not-fit-for-office> (дата звернення: 25.11.2018).

## ЛАКУНАРНІСТЬ АНГЛОМОВНОГО ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

---

**Цимбал К.О.**

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова  
Київ

---

**Tsymbol K.O.**

National Pedagogical Dragomanov University  
Kyiv  
E-mail: katerunatsymbol@ukr.net

---

**Ключові слова:** лексична лакуна, історичний роман, художній текст, переклад, власна назва, реалія, ідіома.

**Keywords:** lexical lacunae, historic novel, literary text, translation, proper name, realia, idiom.

Цінності однієї національної спільності, відсутні в іншій зовсім або такі, що суттєво відрізняються від них, становлять національний соціокультурний фонд, який, так чи інакше, знаходить своє відображення в мові, особливо в безеквівалентній лексиці, вивчення якої з позицій перекладознавства представляється необхідним з метою більш повного і глибокого розуміння соціальних і політичних процесів, що відбуваються в світі. Багато досліджень присвячено питанню перекладу безеквівалентної лексики (С. Флорін, С. Влахов, Р. П. Зорівчак, Я. І. Рецкер та ін.), однак вивчення проблем делакунізації реалій художнього тексту недостатньо розроблене в теоріях перекладу, більшість книг розглядає основи загальної теорії, в той час як практика перекладу має справу з двома-трьома конкретними мовами. Досі нерозкритими залишаються питання типології міжмовних лакун, спе-

цифіки їх перекладу в англомовному історичному романі, що визначає **актуальність теми** дослідження.

**Мета** дослідження – визначити основні типи міжмовних лакун та засоби делакунізації англомовного історичного роману.

**Об'єкт** дослідження – міжмовні лакуни англомовного історичного роману при перекладі українською.

**Предметом** дослідження є конкретні засоби делакунізації англомовного історичного роману.

**Виклад основного матеріалу.** Взаємозв'язок мови й культури є актуальним напрямком дослідження в сучасній лінгвістиці. Самобутність мови проявляється в тому, що кожен народ членує і називає дійсність по-різному. Людина, узагальнюючи явища і виділяючи релевантні ознаки, дає назви тих чи інших відрізків дійсності. Однак номінативна функція використовується вибірково, тобто називається

тільки те, що є функціонально важливим для даного етносу чи соціуму; крім того, в основу номінації в різних мовах не завжди вибираються однакові ознаки. Це означає, що існують відрізки дійсності і предмети, не названі в певній мові, оскільки є несуттєвими або латентними [10, 305].

У разі наявності певного концепту в одній лінгвокультурі за відсутності його в іншій говорять про міжмовні лакуни [5, 17]. Лакуна є невід'ємним компонентом кожної існуючої мови. Наявність лакун в будь-яких без винятку мовних системах прийнято пов'язувати з унікальністю культурного пласта різних країн і народів [3, 60]: «в одній мові відображаються одні групи позамовних уявлень, в іншій – інші» [4, 83]. Виокремлення студій з лакунології, за Т. О. Анохіною, є важливим як для теорії перекладу в практичному аспекті, так і для порівняльного мовознавства в теоретичному плані [1, 38].

Мета даного дослідження виправдовує апелювання до терміну *лакуна* на позначення відсутності концепту однієї в іншій. Так, за М. Я. Димарським, лакуни – це артефакти, мертві мови, стерті та редуковані форми. Лакуни – це поняття, що набувають сенсу тільки в порівнянні з шаблоном або ідеальною моделлю [7, 189]. Т. О. Анохіна дотримується широкого розуміння лакунарності – це і лакуни мовної системи і картини світу. «Ознаки і обриси лакун знаходимо в словникових статтях та текстах, граматиках і роботах по стилістиці, морфології та син-

таксису, лакунарність, яка спрацьовує як в діахронії, так і в синхронії» [2, 15]. Міжмовна лакуна – це «віртуальна лексична сутність, семема, яка не має матеріального втілення у вигляді лексеми, але здатна проявитися на рівні синтаксичної об'єктивізації в разі виникнення комунікативної затребуваності концепту» [6, 32–33].

Міжмовна лексична лакуна визначається як певний сенс, який не має в досліджуваній мові однослівного найменування або найменування у вигляді стійкого словосполучення на тлі наявності подібних найменувань в мові, з якою мова порівнюється [9, 7]. Подібні явища, коли лексичні одиниці однієї мови не знаходять словникового еквівалента в іншій, досить широко поширені, проте досі вивчені недостатньо.

Аналіз 120 міжмовних лакун, які виявлено при аналізі англо-українських перекладів таких історичних романів, як «Айвенго» В. Скотта та «Піонери» Ф. Купера, дозволив виявити, засоби делякунізації текстів англomовного історичного роману при перекладі поділяються на чотири основні групи: транскрипція / транслітерація, заміни, приблизний переклад та контекстуальний переклад.

Делякунізація англomовного історичного роману відбувається із використанням приблизного перекладу у більшості випадків (46,7%): “*Why, and wherefore, Cousin Duke?” he exclaimed, a little angrily, “the horses are gentle as lambs”* [12] – «Навіщо й для чого, братуку Дюк? – трохи дратуючись, ви-

гукнув він. – Адже коні сумирні, мов ягнята» [8, 32].

Досить часто лексичні лакуни історичного роману передаються шляхом транскрипції / транслітерації (30,8%): *In that pleasant district of merry England which is watered by the river Don, there extended in ancient times a large forest, covering the greater part of the beautiful hills and valleys which lie between Sheffield and the pleasant town of Doncaster* [13, 17] – У мальовничому куточку веселої Англії, який зрошується річкою Дон, за давніх часів простирилися неозорі ліси, що вкривали більшу частину невимовно гарних пагорбів і долин, котрі лежать між Шефільдом і чудовим містечком Донкастер [11, 3].

При цьому заміни (17,5%) та контекстуальний переклад (10%) є лише допоміжними засобами делакунізації, наприклад:

1) заміни у вигляді кальки: *"I asked you, my children," said the Prior, raising his voice, and using the lingua Franca, or mixed language, in which the Norman and Saxon races conversed with each other, "if there be in this neighbourhood any good man, who, for the love of God, and devotion to Mother Church, will give two of her humblest servants, with their train, a night's hospitality and refreshment?"* [13, 34] – «Я вас запитую, діти мої, – повторив настоятель, підвищивши голос і перейшовши на той діалект, на якому спілкувалися між собою нормани й сакси, – чи немає по сусідству доброї людини, що з любові до Бога й через сумнінність до святої нашої матері церкви прийняла б на ночівлю й підкри-

пила сили двох смиренних її служителів та їхніх супутників?» [11, 8];

2) контекстуальний переклад: *The saddle and housings of this superb palfrey were covered by a long foot-cloth, which reached nearly to the ground, and on which were richly embroidered, mitres, crosses, and other ecclesiastical emblems* [13, 31] – Сідло й упряж на цьому чудовому коні були вкриті довгою попоною, що спускалася майже до самої землі і була розшиита зображеннями хрестів та інших церковних емблем [11, 6].

**Висновки.** Лакуна позначає явища мовної та позамовної дійсності однієї культури, відсутні в іншій; міжмовна лакуна, у свою чергу, позначає віртуальну лексичну сутність, семему, яка не має матеріального втілення у вигляді лексеми, але здатна проявитися на рівні синтаксичної об'єктивізації в разі виникнення комунікативної за-требуваності концепту. У структурі міжмовної лакуни виділяються лакунарна одиниця як приналежність однієї мови (власне слово або словосполучення однієї мови), та власне лакуна – приналежність іншої мови (нульовий корелят лакунарної одиниці в іншій мові). Лексична лакуна – це певний сенс, який не має в досліджуваній мові однослівного найменування або найменування у вигляді стійкого словосполучення на тлі наявності подібних найменувань в мові, з якою мова порівнюється. Делакунізація англомовного історичного роману відбувається із використанням приблизного перекладу та транскрипції / транслітерації у більшості випадків. Заміни та

контекстуальний переклад є лише до-  
поміжними засобами делакунізації.

### Список використаної літератури

1. Анохіна Т. О. Декодуювання лексичних та семантичних лакун на міжмовних векторах лінгвістики // Філологічні трактати. Мовознавство. 2016. № 2. Т. 7. С. 38–45.
2. Анохіна Т. О. Лексико-семантична лакунарність: міжмовні паралелі // Філологічні трактати. 2012. Т. 4. № 3. С. 14–20.
3. Ахмад А. О. Сопоставительный анализ лексических межъязыковых лакун русского и английского языков // Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2017. № 3 (69): в 3-х ч. Ч. 2. С. 60–62.
4. Бодуэн де Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию: в 2-х т. Москва: АН СССР, 1963. Т. 1. 385 с.
5. Бондар Т. Безеквівалентна лексика: труднощі перекладу // Актуальні питання іноземної філології. 2015. № 3. С. 17–23.
6. Быкова Г. В. Лакунарность как категория лексической системологии. Благовещенск: БГПУ, 2003. 364 с.
7. Дымарский М. Я. Возможна ли онтологическая интерпретация понятия лакуны? // Лакунарность в языке, картине мира, словаре и тексте. Межвузовский сборник научных трудов. Новосибирск: Изд-во НГПУ, 2009. С. 189–194.
8. Купер Дж. Ф. Піонери, або Біля витоків Саскуеханні / пер. з англ. Є. Крижевича. Київ: Веселка, 1980. 359 с.
9. Махонина А. А. Проблема описания лексической лакунарности (на материале русско-английских субстантивных лакун). Воронеж: Воронежский государственный университет, 2006. 16 с.
10. Нечаева Е. А. Выявление лакун и их классификация в терминологии предметной области «связи с общественностью» (на материале английского и русского языков) // Jazyk a kultura. 2015. № 23-24. С. 305–312.
11. Скотт В. Айвенго / пер. з англ. І. Мурашик. Львів: ВД «Панорама», 2001. 384 с.
12. Cooper J. F. Pioneers. URL: <http://xroads.virginia.edu/~ug02/cooper/cooperhome.html> (дата звернення: 25.11.2018).
13. Scott W. Ivanhoe. New York: Global Grey, 2016. 405 p.

## ДО ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

---

**Труфанова В. О.,**

студентка 2 курсу,

**Сидорук Г. І.,**

к. філол. н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

---

Помітний науковий інтерес для лінгвістичного дослідження набуває проблема перекладу рекламних текстів та слоганів з англійської на українську мову. Це передусім пов'язано із співвідношенням психологічних, соціокультурних, полікультурних складових рекламного тексту, осмислення національно-ментальної своєрідності мовної картини світу, безпосередньо відбитої у рекламному середовищі.

Одна з основних особливостей перекладу рекламних текстів виражається у змістовному співвідношенні між оригіналом і перекладом, а також у передачі соціолінгвістичних аспектів перекладного тексту. Для досягнення адекватності нерідко буває необхідно адаптувати як змістову частину тексту, так і його форму, що часто носить компромісний характер. Переклад рекламного тексту, на відміну від перекладу художньої літератури, в якій перекладач зобов'язаний передати художньо-естетичні достоїнства оригіналу, трохи відрізняється за формою, мовними засобами, а також яскраво вираженою комунікативною спрямованістю [3, с. 12].

Реклама – це одна з форм масової комунікації, в якій створюються та по-

ширюються інформативно-образні експресивно-сугестивні тексти односпрямованого та неособистого характеру про товари та послуги, яка психологічно впливає на масову та індивідуальну свідомість споживачів з метою спонукати їх до потрібних рекламодавцю вибору та вчинку [4, с. 93].

Реклама як засіб комунікації дозволяє рекламодавцеві передати повідомлення потенційним покупцям, прямий контакт з якими не встановлено. При цьому передані рекламні повідомлення будуються таким чином, щоб мати орієнтацію не так на конкретну людину, а на масу людей.

Існує безліч способів класифікації рекламних текстів, серед яких можна виділити загальноприйнятую класифікацію реклами за засобами передачі: телевізійна реклама, друкована реклама, реклама на радіо, реклама в мережі Internet. Серед цих видів реклами хотілося б виділити друковану рекламу, оскільки саме вона містить письмові рекламні тексти. Власне, друкована реклама, в свою чергу, складається з реклами газет, журналів, довідників, зовнішньої реклами (постери, рекламні щити), літератури про товар (брошу-

ри, буклети). Для багатьох практиків рекламної діяльності текст іноземної мови служить тільки засобом для розуміння ідеї рекламованого продукту, сам же текст часто пишеться заново мовою країни споживача, враховуючи особливості його національної специфіки.

На відміну від рекламних текстів для довгочасних товарів, де акцент зроблено на емоційну складову, тривалість використання, унікальні риси рекламованого об'єкту, рекламні тексти товарів повсякденного вжитку вказують на їх практичну значущість, чітко окреслюють сферу їх застосування та ефект, який буде отримано. Згідно з методою агресивного впливу рекламодавець звертається до покупця безпосередньо. Тут немає завуальованих реплік або натяків. Є лише продукт та пропозиція скористуватись ним. Характерним для цього типу є використання наказового способу дієслів, використання назви торгової марки у тексті повідомлення або натяк на пряме призначення продукції: *Coca Cola: «Have a Coke!» «Виймай Кола!»; Collin's: «Be in Collin's, be free!» «Будь у Collin's, будь вільним!»; Sprite: «Obey your thirst!».*

У процесі перекладу рекламних текстів прикметники та прислівники використовуються для опису всіляких властивостей рекламованого продукту форми, розміру, якості, вартості, відчуттів, які даний продукт викликає. До найбільш уживаних в англomовній рекламі прикметників належать: *natural, sensual, innocent, passionate, romantic, mysterious*. До українських – новий, но-

винка, перший, революційний, непростий, незвичайний, на відміну від звичайних. Як і в українській рекламі, до найбільш уживаних в англomовній рекламі прикметників належать: *good, better, best, free, fresh, delicious, full sure, clean, real, easy, bright, extra, rich, gold* [1, с. 150].

Перекладач змушений шукати специфічні методи для передачі змістових і стилістичних складових оригіналу. [2, с. 34] Конкретизація – лексико-семантична трансформація, внаслідок якої видову назву перекладають родовою, або слово з ширшою семантикою в мові оригіналу замінюють на слово з вузькою семантикою в мові перекладу. Іноді застосовується калькування – спосіб передачі денотативного значення лексичної одиниці мови оригіналу без збереження звукової або орфографічної форми, але з відтворенням структурної її моделі. Ще одним методом перекладу рекламних текстів є ревізія, яка передбачає формування зовсім нового рекламного тексту в мові перекладу. Ревізія використовується перекладачами, якщо адаптація тексту неможлива, адаптований текст виходить невдалим або не відображає основного змісту, закладеного у повідомленні.

При перекладі рекламних текстів перекладачеві необхідно враховувати: мету тексту, характер споживача, мовні якості тексту оригіналу, культурні й індивідуальні можливості мови в культурному аспекті споживача й багато інших факторів. [5, с. 89] Для привернення уваги реклама іноді використо-

вує текст іншої мови. Використання слів з іншої мови порушує граматичні норми читача, саме тому і привертає увагу й стає частиною «візуального оформлення» поряд з кольором і зображенням. Іноземний текст може також спричинити спотворення чи порушення комунікації, якщо слова незрозумілі. У такому випадку завдання перекладача використати всі знання теоретичних основ перекладу для передачі комунікативної функції оригіналу.

Після аналізу особливостей структури та складових рекламного тексту, варто зазначити, що рекламні тексти повинні містити чіткі фактичні дані, бути вичерпним чином викладеними задля точного розуміння їхнього змісту. Зміст і форма рекламних текстів визначаються головною метою – викликати зацікавленість товаром. Правильно складений рекламний текст повинен привернути увагу слухача або читача та викликати бажання придбати рекламований товар. Також, відмінною рисою вдалої реклами є гармонічне поєднання основної рекламної ідеї з тими засобами виразності, які даній ідеї найбільше відповідають. Це виражається, у знаходженні тієї єдино вірної тональності рекламного звернення, що виділяє його серед інших.

У пошуках оригінальних й ефективних слів у рекламі часто створюються нові лексеми, які складаються із частин відомих слів й являють собою перекручені або перероблені слова активної лексики української або іноземної мов. Так, одним зі способів ство-

рення нових слів є й запозичення іношомовних лексем. У цьому випадку нове слово повинне бути зв'язане й за змістом й асоціативно з об'єктом реклами. Якими б не були знову створені слова, вони повинні відповідати характеристикам аудиторії, на яку спрямоване рекламне повідомлення.

Таким чином, основна мета реклами – впливати на свідомість споживача, привернути його увагу та переконати його придбати певний товар. Тому переклад рекламного тексту повинен урахувати стратегічні рішення вихідної концепції та її потенційний результат на запланованому ринку. При перекладі рекламних текстів перш за все має зберігатися прагматична функція тексту-оригіналу. Усі мовностилістичні засоби тексту оригіналу, які роблять рекламу ефективною, повинні бути передані в мові перекладу. Проте прагматика тексту-перекладу повинна обов'язково збігатися з прагматикою тексту-оригіналу.

Переклад рекламних текстів – складний, творчий процес, який потребує врахування багатьох факторів. Перш за все, треба усвідомлювати, що рекламні тексти повинні сприяти продажу товару, отже вони повинні бути максимально переконливими та створювати яскраві образи в думках споживачів. Врахування типу рекламованого товару, методу впливу, який використовується при створенні рекламного повідомлення, цільової аудиторії та інших складових дозволить створити унікальний та образний продукт, який буде задовольняти вимоги рекла-

модавців та споживачів. Використання при перекладі лексико-семантичних трансформацій дозволить адаптувати будь-який текст до мови перекладу та дозволить досягти максимального ефекту відтворення початкового повідомлення та збереження його мети.

#### **Література:**

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод / Л.С. Бархударов. – М.: Международные отношения, 1975. – 240 с.
2. Львовская З.Д. Теоретические проблемы перевода. – М., 1986. – С. 132-144.
3. Мазуркевич Л.Н. Современная статистика в рекламе / Л.Н. Мазуркевич. – М.: Тесей, 2004. – 140 с.
4. Пирогова Ю.К. Рекламный текст, семиотика и лингвистика / П.Б. Паршин, Ю.К. Пирогова. – М.: Изд-во Гребенникова, 2000. – 250 с.
5. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика / А.Д. Швейцер. – М.: Воениздат, 1973. – 280 с.

## ПСИХОЛОГІЗМ У ТВОРЧОСТІ В. ВУЛЬФ

### (PSYCHOLOGISM IN V. WOOLF'S WORKS)

---

Ольвія Висоцька / Ol'viya Vysotska

Львівський національний університет імені Івана Франка

Lviv Ivan Franko National University

---

Здійснено мовну та психологічну характеристику роману «Місіс Делло-вей» у контексті інших художніх творів, проаналізовано характери жіночих персонажів, їх світосприйняття та зображення їхнього внутрішнього світу. Досліджено контекст мовних та художніх особливостей, стилю, характери жіночих персонажів. Відзначено, що модерністське осмислення прийомів психологічного аналізу, пов'язане з багатою мовною палітрою роману, в основі якої відтворення «потoku свідомості» героїв, їхні переживання, емоції та внутрішній психологічний стан.

**Ключові слова:** психологізм, мовні засоби вираження, внутрішній світ персонажу, потік свідомості, мовно-психологічні прийоми, вільний емоційний зв'язок.

The linguistic and psychological characteristics of the novel "Mrs. Dalloway" in the context of the other works are carried out, the female characters, their perception of the world and the image of the inner world have been analysed through the context of linguistic and artistic peculiarities, style, female characters have been investigated. It is noted that modernist comprehension of psychological analysis methods is associated with a rich linguistic palette of the novel, based on the reproduction of the heroes' «flow of consciousness», their experiences, emotions, internal psychological state and free emotional connection.

Key words: psychologism, language means of expression, inner world of the character, flow of consciousness, language and psychological techniques, free emotional connection.

**Постановка проблеми.** Найтипівішим представником англійського модернізму 20-х років і, водночас, найвидатнішим із письменників цього напрямку був Дж. Джойс, проте його теоретиком виступала Вірджинія Вульф (Virginia Woolf, 1882-1941), голова

«групи Блумсбері» й одна з представниць літературної школи, котра отримала назву «психологічної», яка в своїй творчості продемонструвала розмаїтість можливостей психологічного роману. Основним завданням своєї творчості представники «психологічної

школи» вважали дослідження психологічного життя людини, котру вони ізолювали від соціального середовища. Навколишній світ цікавив їх лише в тій мірі, в якій він відзеркалювався в свідомості героїв. Повсякдення в літературі – глибинний прошарок сприйняття автором світу через передачу побуту його героїв, відчуттів, котрі їх охоплюють у кожній точці перетину часу з простором. Найвіддалішим засобом відтворення повсякденної реальності вважається потік свідомості. Сам термін «потік свідомості», запозичений письменниками в американського психолога Вільяма Джеймса, стає визначальним для розуміння людського характеру.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Вірджинія Вульф (1882-1941 – містико-символічне співпадіння дат життя й смерті з Джеймсом Джойсом) пише свій роман «Місіс Деллоуей» також як «звіт відчуттів» (за дефініцією Гоголя), застосовуючи техніку «розкутої свідомості», спирається на творчість Дороти Річардсон, Марселя Пруста, філософські праці Фрейда, Джеймса, Юнга та Бергсона. З Джойсом у неї справді багато спільного. Експериментальний психологічний роман «Місіс Деллоуей» (1925) часто називають зразком творчого наслідування «Улліса» (1922). До обох романів застосований метод ущільнення часу. Вони зводяться до опису одного дня («Улліс» – 16 травня 1904, «Місіс Деллоуей» – серпневий день 1923 року), намагаються відтворити сам процес мислення. Проте вони належать до

двох різновидів модерністського роману: твір Вульф вважають імпресіоністським, твір Джойса – міфологічним, себто в першому – автор опирається на індивідуальне фрейдівське несвідоме, в іншому – на колективне (юнгівські архетипи) [12]. Як засіб тлумачення тексту через звернення до зразків повсякдення, де, рутинні справи, завдяки метафоричній мові, використовуються та вивищуються понад буденністю. Отже, зафіксований в літературі потік, фіксує й передає простір і час. Свідомість плине за течією повсякдення і набуває мільйонів відтінків сірого будня, кожен з яких вартий відображення асоціацій та уможлидних конструкцій. Письменниця змінила уявлення сучасників про жінку в літературі, тому вивчення даної теми є актуальним.

**Мета дослідження.** Проаналізувати особливості жіночого світосприйняття в романі Вірджинії Вульф «Місіс Деллоуей», висвітлити феномен «потік свідомості» як техніку письма, що є алогічним внутрішнім монологом, котрий відтворює хаос думок і переживань, дрібні рухи свідомості. Для досягнення цієї мети вирішувалися такі завдання: визначити специфіку жіночого світосприйняття в романі «Місіс Деллоуей», де письменниця ставить собі за мету, крізь призму подій одного дня, відтворити все життя своєї героїні місіс Деллоуей і тих людей, долі яких, так чи інакше, з нею пов'язані.

**Виділення раніше невіршених частин загальної проблеми.** Творчість В. Вульф вивчали плеяди дослід-

ників, зокрема це праці В. Івашової, К. Генієвої, Н. Михальської, У. Аллена, П. Муратова, Д. Жантієвої, В. Бикова та і. Усі романи Вульф – це своєрідна подорож вглиб особистості, котру читач може прийняти або не прийняти, але яка не має права щось диктувати. В. Вульф завзято шукала, будучи смисловою експериментаторкою, нові шляхи в мистецтві, прагнучи до граничної глибини психологічного аналізу, до виявлення безмежних глибин духовного початку в людині. Звідси вільна форма діалогів і монологів, імпресіоністська манера опису обстановки й пейзажу, своєрідна композиція романів, в основі якої відтворення потоку почуттів, переживань, емоцій героїв, а не передача подій. Саме в такому ракурсі психологізм романів В. Вульф ще не досліджувався.

**Виклад основного матеріалу.** Творчість Вірджинії Вульф, як класика світової літератури ХХ століття багатогранна: романи, есе, літературна критика, біографії, історико-культурні нариси тощо. Творчим кредо письменниці є подолання умовних меж жанрів і створення нових модифікацій і художніх форм. У цьому сенсі Вірджинія Вульф є знаковою фігурою для культури ХХ та ХХІ століть. Варто зауважити, що термін «потік свідомості» вперше був використаний В. Вульф і письменниками «психологічної школи» [1]. Письменниця нанизує ланцюжок тонких емоцій і переживань персонажу, що виникають в той чи інший момент реальності, або ж впливають з минулого. Це – вільний асоціативний потік

думок у тій послідовності, в якій вони виникають, перебиваючи одна одну, й тісняться алогічними накопиченнями.

Елементи «потoku свідомості», як засобу психологічного аналізу, все більше проникали в творчість Вірджинії Вульф, вони становлять характерні образотворчі прийоми. Романи письменниці, значно відрізнялися за своєю технікою від традиційного вікторіанського роману [6]. Впливаючи із знайденої естетичної парадигми, Вірджинія Вульф реалізувала свої творчі завдання на практиці. Відразу зазначимо, що письменницю цікавить не реальний світ, а лише його переломлення в свідомості й у підсвідомості героїв. Адже, відходячи від реального життя з його проблемами, Вірджинія Вульф йде у світ переживань і почуттів, багатих асоціацій та мінливих відчуттів, у світ «уявного життя» [2]. Таким чином, письменниця спонукає читача проникнути у внутрішній світ героя, а не вивчати причини, котрі розбурхали в ньому певні почуття.

Аналіз мовних та психологічних засобів вираження засвідчив, що межі часу для Вірджинії Вульф не існують, минуле таке ж реальне для неї, як і сьогодення. За переконанням письменниці, минуле, зберігаючись у пам'яті, продовжує жити разом із сьогоденням, і має однакове право на художнє вираження в потоці свідомості того чи іншого персонажу.

Цікавим мовним і психологічним фактом є те, що в романах Вір-

джинії Вульф немає ні зав'язок, ні розв'язок, ні послідовної дії. Головне в них не є відокремленим від другорядного, більше того, те, що є другорядним для читача, часто стає головним для автора [7]. Найменші деталі душевних змін, радісні чи сумні спогади, котрі виникають внаслідок несподіваних асоціацій, наче напливають одні на одних, фіксуються та визначають зміст роману.

За нашими спостереженнями, у своїй манері викладу, так само як і в літературних поглядах, Вірджинія Вульф багато в дечому зобов'язана Марселю Прусту. Вона, навіть, наслідувала його техніку, котра вироблена в книгах циклу «У пошуках втраченого часу». Письменниця намагається відтворити суб'єктивне сприйняття світу за зразком «незадовільної пам'яті» Пруста, і, так само, говорить про неповторність кожного суб'єктивного сприйняття. У своєму погляді на світ і окрему особистість Вірджинія Вульф спиралася так само на філософію Бергсона, як і Пруст, і поділяла з ним уявлення про силу інтуїції над розумом. Проте, нами зауважена суттєва різниця: в той час як Пруст відтворював характери верхівки буржуазно-аристократичного французького суспільства на певній стадії, англійська письменниця обмежувалася зображенням внутрішнього світу своїх персонажів, навмисно не зазначаючи їхнього соціального статусу [3]. Навколишній світ для героїв В. Вульф практично не існує. Усі її книги позбавлені логічного зв'язку і

послідовності дії.

У своїй творчості В. Вульф постійно говорить про те, що намагається передати життя у процесі його постійного руху, про бажання спіймати мінливість і нетривалість людських емоцій. Час дії в романах В. Вульф іноді обмежений одним днем («Місіс Делловей»), іноді декількома роками («На маяк») іноді десятиліттями («Роки»). Але для авторки час не має значення, адже місце дії також є мало суттєвим: дія може відбуватися в будь-якому місті Англії і, навіть, Західної Європи, як у столиці, так і в провінції. Скажімо, про те, що місце дії роману «Місіс Делловей» – Лондон, читач дізнається лише з того, що персонажі чують бій годинника Біг Бену, а потім із вікон бачать королівський кортеж, котрий проїжджає повз героїв. Дія роману «Місіс Делловей» відбувається протягом декількох годин, і значення має не те, що відбувається, а те, що думають і відчувають водночас різні люди. Фіксуються їхні різні стани, у термінології Вульф (moments of being): відбувається прийом в будинку світської леді (місіс Делловей). Власне специфічне жіноче сприйняття яскраво виражене мовними засобами у романі Вульф «Місіс Делловей» [5, С. 8].

Для Вірджинії Вульф передати реальність – означає зобразити світ почуттів, примусити читача проникнути в настрої героїв. Об'єктивний світ цікавить її лише в тій мірі, в якій він перетинається в свідомості її геро-

їв. Письменниця переконана в неможливості пізнання внутрішнього світу людини. Він залишається для неї ірраціональною величиною. Е. М. Форстер дуже точно визначив характер її творчості: «вона ні про що, вона сама – ніщо» [9].

Модерністське осмислення мовних прийомів психологічного аналізу пов'язане з пошуками композиційних форм роману, в основі яких відтворення потоку почуттів героїв, їхні переживання, емоції. Звідси – вільна форма внутрішніх монологів. У кожному творі В. Вульф ставить конкретне завдання – експеримент: передати плин часу, зобразити розвиток почуттів героїв у часі – від дитинства до юності й до старості; показати, наскільки неподібною є реакція різних людей на одну і ту ж подію. У порівнянні з іншими великими письменниками тієї епохи Відродження, Вульф і досі не завжди є повністю зрозумілою для нас. Її розуміння суспільства, історії, стану людини обмежене, встановленими нею самою, межами. Її не варто звинувачувати в нерозумінні історії або суспільства – це далеко не так, адже центральна роль соціальних і історичних сил у формуванні нової манери письма й нової словесності викликала у неї сумніви. У творчості Вірджинії Вульф зійшлося безліч характерних рис цілої літературної епохи, але вона зуміла зберегти свій неповторний голос, а це – вже властивість великої письменниці.

Намагання палітрою мовних засобів розкрити душу, вловити її найтонші переливи, таємні муки і метання, усю її приховану від зовнішнього світу життя – от що таке психологізм творчості Вірджинії Вульф. Висловлюючи точку зору авторки, місіс Делловей вважає, що особистість повинна бути відмежованою від усього, що може порушити її недоторканість: різні переконання, віра, навіть любов, призводять до руйнування людської душі [10].

Аналізуючи романи, відзначаємо багату мовну палітру, котра підкреслює своєрідність стилю В. Вульф – у ритмі й характері мислення, у точності психологічних деталей. Через багату мовну лексику письменниця зосереджує основну увагу на описі деталей побуту. У цьому сенсі можемо цілком впевнено сказати, що В. Вульф за мовою роману є близькою до Пруста: у романі одним з основних прийомів є психологічний потік. Вона побудувала інший спосіб оповіді, що є типово жіночим – розповідь фрагментарна, думки розірвані, оповідь «скаче». Вірджинія Вульф, вдало застосовуючи мовний та психологічний апарат та інструментарій, вибудувала типово жіночий образ [11].

Отже, можемо попередньо резюмувати висловлене, що для нас Вірджинія Вульф – письменниця, котра творила в 20-і та 30-і роки XX століття, і її головні романи: «Місіс Делловей» (1925), «На маяк» (1927), «Орlando»

(1928) і «Хвилі» (1931) – зіграли визначну роль в історії англійської модерністської прози. Усі ці книги, кожна на свій лад, зачіпають і досліджують подібні проблеми: проблему переваги етичного, проблему сприйняття та проблему емоційних станів, коли психічне та естетичне переплетені вже тому, що саме сучасне життя, будується як твір мистецтва й таємниця реальності, передані через багатство мови [4].

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Отже, надзвичайно значущий в своїй індивідуальній специфічності, в жанрових і стильових відносинах, роман «Місис Деллоуей» важко піддається мовному аналізу, його форма (стиль, жанр, композиція, ритм), й, особливо його зміст (тема, фабула, конфлікт, характери й обставини, художня ідея, тенденція). На наш погляд, це – наслідок того, що письменницю цікавить не реальний світ, а лише його відбиток у свідомості та підсвідомості героїв. Відмовляючись від реального життя з його проблемами, Вірджинія Вульф іде від світу переживань, відчуттів і багатих асоціацій, у світ «уявного життя». Застосування мовно-психологічних прийомів спонукає читача проникнути у внутрішній світ героїв, а не вивчати причини, котрі розбухали в них певні відчуття.

Доходимо висновку, що роман Вірджинії Вульф достатньо насичений мовно психологічними засобами, які

відображають проблеми часу – соціальні, моральні і, навіть, політичні події тогочасних героїв. Сама жанрова специфіка «Місис Деллоуей», як психологічного роману, виділяє серед усіх аспектів життя, проблему духовного стану суспільства, що потребує, у перспективі, подальшого дослідження.

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Феноменология культуры <http://www.cultureslov.com/47/212/1704454.html>
2. Игорь Шайтанов. В. Вулф. «Миссис Дэллоуэй»: модернистский роман / Шайтанов Игорь <http://lit.1september.ru/articlef.php?ID=200404306>
3. Социальная роль литературы: подходы к исследованию <http://www.iek.edu.ru/publish/pusl1.htm>
4. Наталія Науменко. Рецепція української новели зламу XIX-XX століть у світлі архетипного аналізу / Науменко Наталія // – Вісник - Львів, 2004, Вип. 33. – 356 с.
5. Елена Златина. Антитеза суперинтеллектуализма и дезинтеллектуализма. Вирджиния Вулф и её роман «Миссис Дэллоуэй» / Златина Елена. <http://www.teleor.net/lit/nauka/9.html#down6>
6. Ольга Радомська. Домашній ангел: жінка у вікторіанській літературі / Радомська Ольга // Український журнал: № 3. –

2007. – С. 17-24.
7. Вирджиния Вулф. «Миссис Дэллоуэй» <http://www.deepsavana.com/pagesid-157.html>
8. Олена Синчак. Мундштук, сигари та «фемінне» письмо. / Синчак Олена // Український журнал: № 3. – 2007. – С. 49-56.
9. Вирджинія Вулф. Три гінеї.- Львів: Ініціатива, 2006. – 126 с.
10. Антологія феміністичної філософії. За редакцією Елісон М. Джагер та Айріс Меріон Янг. – Київ: «Основи», 2006. – 312 с.
11. Інгарден Р. Про пізнавання літературного твору / Р. Інгарден // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ століття. – Львів: Літопис, 2002. – 289 с.
12. Юнг К. Г. Психологія і поезія // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки. К.-Г. Юнг – Львів: Літопис, 1996. – 389 с.



